

UNIVERSIDAD DE VALENCIA

FACULTAD DE CIENCIAS SOCIALES

DOBLE GRADO EN SOCIOLOGÍA Y CIENCIAS POLÍTICAS Y DE LA ADMINISTRACIÓN PÚBLICA

Trabajo Fin de Grado

¿Cómo las estructuras de poder del sistema capitalista y postmaterialista tienen incidencia en la metodología educativa? Una reflexión sobre la fina línea que separa el discurso docente moderno y el posmoderno.

AUTORA: **Esther Cuñat Mendoza**

TUTOR: Edgar Perales

Curso 2023-2024

ÍNDICE

RESUMEN/ABSTRACT **3**
INTRODUCCIÓN **4**
Objetivos e hipótesis 6
MARCO TEÓRICO **8**
Análisis de conceptos: la estructura social y la educación 9
La realidad legislativa española: 1975-2020 11
Investigaciones: el cambio docente 17
METODOLOGÍA **23**
RESULTADOS Y HALLAZGOS **28**
CONCLUSIONES **37**
BIBLIOGRAFÍA **40**
ANEXO **44**
Gráficos 44
Contenido de entrevistas 45
Nuevos docentes 45
Docentes jubilados 45
Comunes sobre las perspectivas actuales 46
Transcripciones 47

RESUMEN/ABSTRACT

El estudio analiza cómo las estrategias educativas y las prácticas de socialización de los docentes influyen en la mentalidad de las nuevas generaciones. Destaca la importancia de la educación primaria en la formación de identidades y habilidades sociales en una sociedad contemporánea individualista y posmaterialista. Compara perspectivas entre docentes retirados y nuevos, evaluando el impacto de las tecnologías y métodos pedagógicos modernos. Utilizamos entrevistas en profundidad para entender las narrativas y objetivos de los educadores, revelando que los nuevos docentes, inmersos en un sistema neoliberal, perpetúan sin darse cuenta ideologías neocapitalistas y postestructuralistas en las nuevas generaciones. La educación se privatiza a través de tecnologías dominadas por multinacionales como Microsoft y Google. A pesar del impulso del trabajo cooperativo, se perpetúan sistemas de especialización fordista. Además, el enfoque en la salud mental y la responsabilidad afectiva, aunque positivo, prioriza la funcionalidad y la resiliencia, dejando de lado la complejidad emocional. Finalmente, se cuestiona cómo estos factores afectarán las estructuras sociales neoliberales y su capacidad de auto-reproducción.

Palabras clave: Estrategias educativas, Socialización, Neoliberalismo, Tecnologías

INTRODUCCIÓN

El período educativo primario es una etapa crucial en la formación de la identidad y el desarrollo de habilidades sociales esenciales para el crecimiento personal. Este estudio se propone indagar en profundidad sobre cómo las estrategias educativas, o sea, las prácticas de socialización empleadas por los educadores han influido en la configuración de las mentalidades de las nuevas generaciones.

Es pertinente destacar que el interés en este tema proviene del hecho que cada generación experimenta la sociedad de manera única, con distintos valores, perspectivas y métodos de socialización. Estos aspectos no vienen predefinidos, sino que son moldeados por diversos agentes de socialización, como la familia y el círculo social más cercano, así como también los docentes. En la escuela, las nuevas generaciones no solo adquieren conocimientos, sino que también aprenden a navegar en una sociedad en constante evolución, donde las interacciones sociales y la adaptación son cruciales para su desarrollo integral.

Particularmente en la sociedad contemporánea, caracterizada como posmaterialista o líquida según Bauman, se promueve una perspectiva individualista donde se prioriza el interés propio sobre las relaciones interpersonales. En este contexto, la adaptación de los docentes, quienes a menudo siguen paradigmas de generaciones anteriores, y la transición hacia nuevas perspectivas individuales al llegar a la adultez, son aspectos fundamentales que inciden en la formación de ideologías y modelos sociales emergentes.

La creciente individualidad está influenciada por las transformaciones tecnológicas de nuestra era, especialmente la omnipresente red de Internet, que simultáneamente conecta y desconecta a las personas. Por lo tanto, surge la interrogante sobre cómo el proceso de aprendizaje de las nuevas generaciones de docentes en esta era digital puede impactar en la formación de los ciudadanos del futuro y en la perpetuación de la sociedad posmaterialista en el tejido mismo de la experiencia humana y social.

Aunque el futuro es impredecible, es esencial comprender el panorama presente. Se reconoce ampliamente que la infancia moldea el curso de la vida, lo cual resalta la importancia crucial de este estudio. No buscamos hacer predicciones audaces, sino más bien ofrecer una comprensión integral de cómo el posmaterialismo no solo se manifiesta en un consumo excesivo de bienes superfluos, sino que también está dando forma a nuestra percepción de la realidad de manera dinámica y acelerada (Rosa, 2016). En este sentido, el estudio también se adentra en las implicaciones éticas y sociales de estos cambios, así como en las posibles estrategias educativas para abordarlos de manera efectiva y promover un desarrollo más equilibrado y humano en las futuras generaciones.

Nos centramos en los docentes porque forman parte de la etapa de adquisición de los valores, las interacciones sociales y las normas básicas de socialización primaria. Sobre este ámbito, indica un reciente estudio realizado por el Observatorio de la Escuela en Iberoamérica (OEI) en colaboración con la Fundación SM refleja que

> *[l]os constantes cambios en cuanto a los conocimientos que la sociedad o los gobiernos consideran necesario transmitir, junto con la acelerada renovación de los métodos pedagógicos, introducen incertidumbre en las expectativas que la sociedad alberga hacia los docentes (2023: 9)*

Esta investigación no solamente pretende descubrir cómo los mecanismos neoliberales influyen en la perspectiva docente, sino que también cómo la perspectiva docente puede modificar de alguna forma, la perspectiva de las nuevas generaciones sobre temáticas como la tecnología, el desarrollo o la interacción social.

El valor de esta investigación radica en la importancia esencial del sistema educativo en la perpetuación y evolución de la propia estructura social. Los docentes, como actores políticos autónomos, desempeñan un papel crucial en este proceso, ya que, independientemente de sus intenciones, acaban contribuyendo a la continuidad y estabilidad del sistema en el que operan y se desarrollan como individuos sociales. Esta

premisa constituye el eje central del estudio, destacando que no es únicamente la sociedad en su conjunto la que impulsa los cambios, sino que determinados grupos tienen una influencia más significativa en estos procesos de transformación. Por tanto, se explora cómo ciertos colectivos, a través de sus acciones y decisiones, ejercen un mayor impacto en la dinámica de cambio social y educativo, revelando las complejas interacciones entre la autonomía de los individuos y las estructuras sistémicas.

Objetivos e hipótesis

En primer lugar, el objetivo general de este análisis sobre las personas profesionales docentes es profundizar en la manera en que sus discursos están influenciando las perspectivas y prácticas educativas de las nuevas generaciones. Se busca entender cómo estos discursos moldean las trayectorias y decisiones de los jóvenes educadores, marcando pautas y directrices para el futuro de la enseñanza.

Nuestro objetivo principal radica en establecer una distinción entre los diferentes discursos que caracterizan a las generaciones de docentes retirados y a la generación de los nuevos docentes, con el fin de discernir entre lo que se considera un discurso moderno y uno posmoderno en el ámbito educativo. Este análisis permitirá identificar y comprender mejor las influencias y cambios ideológicos que han ocurrido a lo largo del tiempo en la profesión docente, así como las implicaciones que esto tiene para la educación contemporánea.

En este sentido, los objetivos específicos se enfocan en diversas áreas de estudio. Primeramente, se busca investigar si ha habido un cambio significativo en la metodología de enseñanza en instituciones educativas, contrastando las prácticas actuales con las metodologías históricas.

Asimismo, se pretende explorar la evolución de los métodos para afrontar el cambio en la enseñanza, examinando las estrategias utilizadas tanto por docentes como por administradores educativos.

Finalmente, se propone analizar el posible impacto a largo plazo de las nuevas tecnologías en el ámbito educativo, centrándose en cómo han transformado los procesos de enseñanza-aprendizaje y las estructuras institucionales.

Por otra parte, las diferentes hipótesis que enmarcan y sirven de motor de este trabajo se pueden resumir en una sola: en el marco del sistema imperante, las entidades de poder suelen dar preferencia a la eficacia, la rivalidad y la creación de individuos con alta especialización para responder a las exigencias del mercado laboral. En cambio, en un ambiente que prioriza lo no material, donde las inquietudes socioemocionales, el bienestar individual y la realización personal cobran mayor importancia, se observa una tendencia hacia enfoques educativos más integrales y centrados en el desarrollo completo del estudiante. Por lo tanto, se plantea la hipótesis de que las entidades de poder del sistema actual pueden influir en la metodología educativa al promover un enfoque más orientado al desempeño académico y la adquisición de destrezas técnicas, mientras que en un ambiente que prioriza lo no material, se podría observar un mayor énfasis en pedagogías que fomenten la inventiva, la independencia y la autorrealización de los estudiantes. Es decir, que las jerarquías de poder afectan la metodología educativa, dando prioridad a la eficiencia en el sistema actual y la autorrealización en un entorno posmaterialista.

Para poder comprobar las hipótesis planteadas, así como para poder conseguir los objetivos planteados, la metodología escogida consistirá en un análisis del discurso a partir de una serie de entrevistas en profundidad. Lo planteado será, principalmente, la realización de un total de nueve entrevistas en profundidad, que clasificaremos según los docentes sean nuevos egresados o docentes ya jubilados. Un número de cinco docentes, tanto en el primero como en el segundo caso.

Con este método, hemos podido comprobar que los objetivos vitales y profesionales de los educadores son efectivamente distintos, no solo en cuanto a las metodologías que emplean, sino también en relación con los discursos que utilizan y el corpus de sus mentalidades. Al analizar más profundamente sus narrativas y los ideales que sostienen, podemos observar cómo estos educadores construyen su identidad profesional y personal. Además, este enfoque nos permite entender el imaginario social que los influye y que ellos mismos perpetúan en su práctica educativa.

Es evidente que sus objetivos no se limitan a la simple transmisión de conocimientos o al uso de ciertas técnicas pedagógicas. En cambio, están moldeados por una serie de factores más complejos y sutiles, como sus propias experiencias, creencias, valores y la forma en que perciben su rol en la sociedad. Este análisis de los discursos y mentalidades revela

cómo los educadores integran sus aspiraciones personales y profesionales, y cómo estas influencias externas e internas afectan sus enfoques educativos.

Al considerar el imaginario social que llevan a sus espaldas, comprendemos que los educadores no operan en un vacío. Están inmersos en un contexto cultural y social que moldea sus pensamientos y acciones. Este contexto incluye expectativas sociales, normativas culturales y las representaciones colectivas de lo que significa ser un educador. Todo esto contribuye a formar un entramado complejo de objetivos y metas que se reflejan tanto en su práctica diaria como en su desarrollo profesional a lo largo del tiempo.

Para poder realizar el análisis planteado, presentaremos primeramente la fundamentación teórica de la temática escogida. Tanto los conceptos básicos como capitalismo, neoliberalismo, e incluso el concepto de libertad. Siguiendo con un pequeño resumen de la evolución legislativa española en materia de educación, desde la primera ley aprobada en 1978, hasta la última, en el año 2020. Por último, introduciremos un pequeño apoyo extraído de investigación sobre docentes, así como de la introducción de la tecnología dentro del aula. Por otra parte, para aportar legitimidad a las conclusiones de este análisis, se realizará una explicación en profundidad sobre la metodología utilizada, siendo la misma el análisis del discurso. Una vez realizado el trabajo de campo que la acompaña, las entrevistas en profundidad, presentaremos los resultados del mismo, con su posterior discusión con los objetivos planteados en este mismo apartado. Finalmente, presentaremos las conclusiones extraídas del análisis y de esta investigación de la perspectiva docente.

MARCO TEÓRICO

A través de la historia de la humanidad, el papel de la enseñanza ha ido variando entre las distintas sociedades y culturas. Y es que el objetivo de este trabajo se centra en el cambio de metodología docente entre el inicio del período democrático español y nuestro período actual (1980-2024). Encontramos en esa secuencia de años una modificación sustancial, no solamente en los preceptos que rigen la metodología docente, sino en la propia mentalidad del estudiantado.

Análisis de conceptos: la estructura social y la educación

Sobre este descomunal cambio, deberemos primero complementar el estudio con una serie de conceptos académicos, que nos ayudarán a definir nuestro objeto de estudio: la metodología docente posmoderna y neoliberal. En este sentido, autores como Zygmunt Bauman, reconocido sociólogo cuyas investigaciones gravitan sobre la sociedad líquida actual, postula sobre el cambio educativo de forma que

> *"[e]n todas las épocas el conocimiento fue valorado por ser una representación fiel del mundo; pero ¿qué ocurre cuando el mundo cambia de una manera que continuamente desafía la verdad del conocimiento existente y toma constantemente por sorpresa hasta a las personas"mejor informadas"?" (2008: 31-32).*

Entendemos, pues, que los cambios en el mundo, o mejor dicho, en la historia del mundo, no solamente afectan al actuar de la sociedad en su conjunto, sino que modifican, de alguna manera, el actuar de las sociedades futuras. Y es que por sociedad entenderíamos lo que definimos como "proceso", es decir, "la dependencia de todos los individuos respecto de la totalidad que forman. En ésta, todos dependen también de todos. El todo se mantiene únicamente gracias a la unidad de las funciones desempeñadas por sus partes" (Adorno, 2001: 9). Debemos tener en cuenta, pues, que en la sociedades no solamente existen personas conviviendo dentro del mismo sistema, sino que existe una interdependencia real entre todas, que existe una relación donde todas las partes forman una sola, trabajan de forma conjunta, y construyen sistemas en los que se pueda colaborar para, de alguna forma, mejorarlos. La educación, y la metodología educativa, así como las perspectivas docentes, forman parte, pues, de esta gran estructura social.

La estructura social actual, igual que cualquier estructura que haya formado parte de lo que Wallerstein (1979) definiría como el gran "sistema-mundo", tiene como determinante el sistema económico capitalista, uno en el que la propiedad privada se rige como el principio preponderante de la libertad humana, la libertad individual y la libertad de expresión, en el que se intrincan aspectos como el favorecimiento de una sociedad abierta y una economía de mercado libre (Stuart-Mill, 1859). Aunque lo que nos interesa de estos conceptos, no es más que la relación de dependencia entre este sistema financiero y el productivo, y es que esta misma puede traducirse al sistema educativo y el capitalista. Desde el punto de vista marxista, vale decir que la educación es una causa relevante de la caracterización en una u otra clase social. Para Enguita y Apple (1986: 7) "resulta muy

reconfortante, así como útil para la estabilidad del orden social, que quienes se mantienen abajo o caen lo atribuyan, por su parte, a una educación o una capacidad insuficientes". Consecuentemente, en el sistema capitalista, la educación releva la capacidad monetaria a una posición subyugada, en beneficio de la capacidad educativa.

En este sistema capitalista, el educador, como portador de los elementos de sociabilidad y de capacitación en cada momento de la historia, también necesita ser educado. Y es que el docente no enseña desde la no sociabilidad, sino que él mismo ha vivido en un mundo constituido antropológicamente desde la perspectiva capitalista. Por lo que sus enseñanzas no estarán desprovistas de las ideologías capitalistas (Marx, 1845). Es, pues, esta visión del mundo, desde donde partimos como base.

De forma complementaria, la docencia dentro de este sistema educativo capitalista viene determinada por los elementos característicos y contemporáneos del "neoliberalismo". Dentro de esta perspectiva, Han (2020) es crítico con los postulados utilizados por el liberalismo, y habla sobre "la crisis de la libertad". Propone un mundo en el que actuamos con el único objetivo de conseguir unos logros propuestos previamente, transformando la explotación en autoexplotación. Y es aquí, en esta teoría, en la que encontramos una definición exacta de la sociedad actual: "quien fracasa en la sociedad neoliberal de rendimiento se hace a sí mismo responsable y se avergüenza, en lugar de poner en duda a la sociedad o al sistema" (Han, 2020: 17). Pero la cuestión importante en esta hipótesis es el papel que representa la docencia y, con ella, el cuerpo docente, en todo este sistema neoliberal.

Werner Jaeger (1990) confería a los educadores la confianza necesaria para moldear la personalidad de sus estudiantes, pero, ¿quién moldea a los que moldean? Los educadores, o docentes, son hijos e hijas de un sistema que adoctrina de una forma diferente a todos los sistemas anteriores. Hoy en día se educa para que los actores sociales futuros tengan una perspectiva sobre la vida y sobre ellos mismos muy específica, una perspectiva neoliberal y que abraza la libertad humana como si de una madre se tratase. Se reproducen las conductas individualistas y se retroalimentan con otras idénticas, siguiendo el parecido trayecto de un círculo vicioso. Nos referimos a la niñez, etapa en la que el sujeto incorpora las pautas morales como directrices predefinidas destinadas a circunstancias específicas, otorgándole al "agente moral" la tarea de discernir cómo adaptarlas a casos particulares. Según Durkheim (2002: 53), aunque existe un margen para la iniciativa personal, este se

encuentra restringido. En este punto, la sociedad, a través de los agentes de socialización como la escuela, impone, regula y determina las acciones de los individuos. En resumen, la moral, como un elemento externo al individuo, ejerce una disciplina sobre las conductas individuales.

Mediante estas ideas, reflexionamos sobre la encrucijada actual de la educación, que demanda una reforma profunda en las estrategias pedagógicas. En un mundo caracterizado por cambios constantes y desafíos incesantes, la enseñanza debe trascender la simple transmisión de conocimientos. La metodología docente en la era posmoderna debe ser una herramienta dinámica que capacite a las nuevas generaciones para navegar la incertidumbre y forjar un porvenir más prometedor. Para lograrlo, debe ser flexible, adaptable, crítica, reflexiva, inclusiva y diversa.

El propósito esencial de la educación radica en la formación de ciudadanos responsables, comprometidos con la sociedad y preparados para abordar los desafíos del siglo XXI. Esto implica promover el pensamiento crítico, la creatividad, la comunicación efectiva, la resolución de problemas, la empatía, la solidaridad y el respeto por la diversidad. La elaboración de una metodología docente acorde a los tiempos actuales es una empresa conjunta que requiere la colaboración y el esfuerzo de todos los implicados en el sistema educativo: docentes, estudiantes, familias, instituciones y gobiernos. Solo de esta manera podremos reinventar la educación y garantizar un futuro más próspero y equitativo para las próximas generaciones.

La realidad legislativa española: 1975-2020

Mayoritariamente, encontramos la regulación de la metodología educativa, y concretamente la española, dentro de la legislación. Siendo conscientes de que en toda la historia democrática española reciente se han realizado un total de ocho leyes sobre la educación, no es baladí introducir en este trabajo realizado, una pequeña introducción al contenido de estas.

La importancia de la regulación en materia educativa desde una perspectiva nacional, no solamente sirve como motor impulsor de las diferentes políticas en cada territorio autonómico, sino también como centro especializado de las posibles regulaciones en cada centro escolar. Bien es cierto que, aunque estas ideas sean de vital importancia, en este trabajo no nos centraremos en meramente resumir la jurisprudencia, sino en intentar

buscar las conexiones necesarias para poder, brevemente, responder a la pregunta de investigación planteada.

El año 1980 marcó la aprobación de la Ley Orgánica que regula el Estatuto de Centros Escolares (LOECE) en España, siendo la primera legislación educativa aprobada en el periodo democrático y la primera después de la Constitución de 1978. Esta ley fue promulgada durante el mandato del Gobierno de Unión de Centro Democrático (UCD) y lleva la firma del ministro José Manuel Otero. Sus contribuciones clave incluyeron la instauración de entidades colegiadas que integraron a todos los sectores de la comunidad educativa, como las asociaciones de padres, y la implementación de un sistema democrático de organización en colegios e institutos. Sin embargo, la controversia surgió cuando el Partido Socialista Obrero Español (PSOE) la impugnó, argumentando que no respetaba la Constitución, y el Tribunal Constitucional respaldó esta postura. La LOECE no llegó a entrar en vigor por dos razones principales: el intento de golpe de Estado del 23-F en 1981 y la victoria electoral del Partido Socialista en 1982.

Más adelante, en 1985, se promulgó la Ley Orgánica reguladora del Derecho a la Educación (LODE), siendo la segunda ley educativa de la democracia en España. Esta legislación fue impulsada por el Partido Socialista, que ya estaba en el poder tras ganar las elecciones en 1982, bajo la dirección del ministro de Educación, José María Maravall. Una de sus innovaciones más destacadas fue la promoción de los consejos escolares, órganos que permitieron por primera vez la participación activa de alumnos, padres y profesores en la gestión de los centros educativos. A pesar de mantener el sistema de enseñanza establecido por la Ley General de Educación de 1970 del régimen franquista (EGB y BUP), que estaba vigente hasta ese momento, la LODE introdujo una modificación significativa en el plan de subvenciones a los centros escolares privados, según lo establecido por la legislación anterior. A partir de este año, estos centros debían cumplir una serie de requisitos y estaban obligados a dar preferencia a la admisión de niños que residieran más cercanos al centro, tuvieran hermanos ya matriculados en sus aulas o provenientes de familias con menor capacidad económica. La tramitación de la ley fue prolongada debido a recursos presentados por algunos partidos políticos.

En 1990, se promulgó la Ley Orgánica de Ordenación General del Sistema Educativo (LOGSE), la cual recibió únicamente la oposición del Partido Popular y fue impulsada y aprobada por el PSOE, con Felipe González como presidente y Javier Solana como

ministro de Educación. Esta reforma marcó el fin del sistema de EGB y BUP establecido por la Ley General de Educación (LGE) de 1970, dando paso a la estructuración de los ciclos formativos de Educación Infantil (0 a 6 años), Educación Primaria (6 a 12 años), Educación Secundaria Obligatoria (ESO) (de 12 a 16 años) y Bachillerato, siendo este último un ciclo no obligatorio para edades comprendidas entre los 16 y 18 años. Este modelo educativo continúa estando vigente en la actualidad. Entre los cambios significativos se incluyeron la obligatoriedad de la escolaridad hasta los 16 años, la posibilidad de cursar asignaturas impartidas por docentes especializados y la reducción de la proporción de alumnos por aula, pasando de 40 a 25 estudiantes.

Cinco años más tarde, se aprobó la Ley Orgánica de Participación, Evaluación y Gobierno de los Centros Docentes (LOPEG), nuevamente durante el mandato de un Gobierno socialista, en noviembre de 1995. Más que una reforma independiente, esta ley representó un complemento a la LOGSE. Sus objetivos se centraron en la organización y gestión de los centros escolares, otorgándoles una mayor autonomía y estableciendo la obligación de admitir de manera preferente a estudiantes pertenecientes a minorías sociales. Con la LOPEG, se fortaleció la función inspectora y se extendió el período del cargo de director de centro de tres a cuatro años (elegido por el Consejo Escolar, como lo era hasta entonces).

En 2002, se promulgó la Ley Orgánica de Calidad de la Educación (LOCE), siendo la primera reforma educativa liderada por el Gobierno del Partido Popular tras su victoria en las elecciones de 1996, con José María Aznar como líder y Pilar del Castillo como ministra de Educación. Aunque aprobada en 2002, no entró en vigor hasta el año 2003 y tuvo una existencia efímera: la victoria electoral de José Luis Rodríguez Zapatero (PSOE) en 2004 y un decreto inmediato emitido por los socialistas suspendieron la aplicación de muchas de sus disposiciones (posteriormente, en 2006, se aprobó una nueva ley educativa). Entre las novedades de la LOCE destacan la implementación de itinerarios formativos distintos en Educación Secundaria y Bachillerato, la introducción de una prueba de reválida al finalizar Bachillerato, el reconocimiento de la asignatura de religión como computable y ciertos ajustes en los currículos de la etapa de Educación Infantil.

En 2006, se promulgó la Ley Orgánica de Educación (LOE), la cual derogó las leyes educativas anteriores, a excepción de la LODE de 1985, pero preservó el sistema establecido por la LOGSE. Esta ley entró en vigor bajo la presidencia de Rodríguez

Zapatero y el liderazgo de María Jesús San Segundo como ministra de Educación, aunque posteriormente fue desarrollada por su sucesora en dicho cargo, Mercedes Cabrera. La LOE introdujo la posibilidad de pasar de curso con un máximo de dos asignaturas suspendidas, protegió las enseñanzas comunes para todas las Comunidades Autónomas y generó controversias destacadas en relación con la asignatura de Educación para la Ciudadanía. Asimismo, generó debate por mantener la asignatura de Religión como parte de la oferta obligada en los centros, aunque opcional para los alumnos.

En 2013, se promulgó la Ley Orgánica para la Mejora de la Calidad Educativa (LOMCE), conocida coloquialmente como la 'ley Wert', ya que fue impulsada por el ministro de Educación José Ignacio Wert, durante el Gobierno de Mariano Rajoy del Partido Popular. Esta ley destacó por establecer el castellano como lengua vehicular. Su aprobación generó una de las polémicas más intensas debido a medidas como la introducción de exámenes de revalida al final de la Educación Secundaria Obligatoria (ESO) y el Bachillerato, la reducción de las asignaturas optativas, la eliminación de materias como Educación para la Ciudadanía y Ciencias para el Mundo Contemporáneo, y el fortalecimiento de la asignatura de Religión.

Y, finalmente, el año 2020 fue el seno de la aprobación de la Ley Orgánica de Modificación de la LOE (LOMLOE). Esta ley es impulsada por el actual Gobierno socialista encabezado por Pedro Sánchez y su ministra de Educación, Isabel Celaá, por lo que comúnmente se la conoce como la 'ley Celaá'. Es notable por ser la primera reforma educativa propuesta y aprobada por un Gobierno de coalición, integrado por el PSOE y Unidas Podemos, en la historia democrática de España. La controversia ha surgido principalmente debido a medidas como la eliminación del castellano como lengua vehicular en la enseñanza, la obligación de que los centros ordinarios implementen los recursos necesarios para la escolarización de alumnos de Educación Especial en un plazo de diez años, y la no obligatoriedad de cursar la asignatura de Ética en el cuarto curso de Educación Secundaria.

El impacto en la metodología docente de estas leyes nos ayuda a comprender la cantidad de cambios de mentalidad, en la moral y en los métodos de socialización, en un período que transcurre durante solamente cuarenta años. En concreto, nos ayuda a comprender las dinámicas en el comportamiento social, puesto que en estas leyes podemos ver que la evolución docente en España desde 1980 hasta la actualidad ha estado profundamente

influenciada por el contexto político, social e ideológico del país. Cada una de estas leyes ha dejado una marca distintiva en el sistema educativo español, reflejando los cambios políticos, las aspiraciones sociales y los debates ideológicos de su tiempo.

La aprobación de la Ley Orgánica que regula el Estatuto de Centros Escolares (LOECE) en 1980 marcó un hito en la transición democrática española. Esta ley, impulsada durante el mandato del Gobierno de Unión de Centro Democrático (UCD), introdujo importantes cambios, como la instauración de entidades colegiadas para la participación de la comunidad educativa y un sistema democrático de organización en colegios e institutos. Sin embargo, la impugnación por parte del Partido Socialista Obrero Español (PSOE) y la decisión del Tribunal Constitucional de respaldar esta postura impidieron su entrada en vigor. Este episodio evidenció las tensiones políticas y constitucionales que caracterizaban la época, así como los desafíos de conciliar los diferentes intereses en el ámbito educativo. Debemos tener en cuenta que la transición democrática estuvo caracterizada por la necesidad de cohesión y consenso desde las diferentes perspectivas partidistas que representaban a la ciudadanía.

La década de 1980 también presenció la promulgación de la Ley Orgánica reguladora del Derecho a la Educación (LODE), bajo el gobierno del PSOE. Esta ley introdujo innovaciones importantes, como la promoción de los consejos escolares para la participación activa de alumnos, padres y profesores, y modificaciones en el plan de subvenciones a centros escolares privados para garantizar la equidad en la admisión. La LODE reflejaba el compromiso del partido en el poder de promover una educación más inclusiva y participativa, en línea con los ideales socialistas de justicia social y equidad.

La década de 1990 estuvo marcada por la aprobación de la Ley Orgánica de Ordenación General del Sistema Educativo (LOGSE), que representó un cambio estructural en el sistema educativo español. Esta ley, impulsada por el PSOE, estableció niveles de enseñanza obligatoria y redujo la proporción de alumnos por aula, con el objetivo de garantizar una educación de calidad para todos los ciudadanos. La LOGSE reflejaba la visión del PSOE de promover una educación inclusiva y equitativa, aunque sus disposiciones generaron debates entre los diferentes agentes sociales sobre su efectividad y sus implicaciones prácticas, puesto que surgieron posiciones críticas en lo referente a la educación religiosa y a la falta de formación docente dentro del nuevo modelo curricular y las nuevas metodologías establecidas.

La promulgación de la Ley Orgánica de Participación, Evaluación y Gobierno de los Centros Docentes (LOPEG) en 1995 complementó la LOGSE al fortalecer la autonomía de los centros escolares y promover la diversidad social en la educación. Sin embargo, algunas medidas, como la jubilación anticipada del personal docente, generaron controversias sobre su impacto en la calidad educativa y en la estabilidad laboral del profesorado.

El cambio de siglo trajo consigo la Ley Orgánica de Calidad de la Educación (LOCE), liderada por el Partido Popular, que introdujo nuevos enfoques en la evaluación y la calidad educativa. La LOCE generó debates intensos sobre aspectos como los itinerarios formativos y las pruebas de reválida, reflejando visiones divergentes sobre el rumbo del sistema educativo español y las prioridades políticas de la época.

La aprobación de la Ley Orgánica de Educación (LOE) en 2006 derogó las leyes educativas anteriores y mantuvo gran parte de las estructuras establecidas por la LOGSE. Sin embargo, sus disposiciones, como la posibilidad de pasar de curso con asignaturas suspendidas y la controversia en torno a la asignatura de Educación para la Ciudadanía, generaron nuevos debates sobre la dirección de la educación española.

La llegada de la Ley Orgánica para la Mejora de la Calidad Educativa (LOMCE) en 2013, conocida coloquialmente como la 'ley Wert', impulsada por el Partido Popular, generó una de las polémicas más intensas en la historia reciente de España. Sus medidas, como la introducción de exámenes de revalida y la eliminación de asignaturas optativas, reflejaban visiones encontradas sobre la calidad y la equidad en la educación.

Finalmente, en 2020, se promulgó la Ley Orgánica de Modificación de la LOE (LOMLOE), impulsada por el Gobierno socialista de coalición, que introdujo cambios significativos en el sistema educativo español. Sin embargo, medidas como la eliminación del castellano como lengua vehicular y la controversia en torno a la asignatura de Ética han generado divisiones en la sociedad española.

En resumen, las leyes educativas en España han reflejado los cambios políticos que se han llevado a la práctica según el partido que estuviera en el gobierno. Entendemos, pues, que según en palabras de Frago (2020: 37),

> *"(l)a izquierda política tenderá a acentuar las exigencias constitucionales derivadas del principio de igualdad y, en especial, del derecho de todos a la educación, mientras que la derecha política tenderá a acentuar los derechos derivados de un principio de libertad circunscrito sobre todo a la libertad de elección de centro y el derecho de los padres a que sus hijos reciban una formación religiosa y moral acorde con sus convicciones."*

Así es que la metodología educativa, no solamente depende del momento en que la sociedad esté desarrollando unas conductas sociales u otras, sino que será o no será, según la ideología política que, en el momento de realizar las diferentes leyes nombradas, esté en el poder.

Investigaciones: el cambio docente

Para poder indagar sobre el cambio docente, primero deberemos realizar un pequeño repaso a algunas de las investigaciones realizadas sobre el cambio educativo, tanto a nivel nacional, como internacional.

En una primera posición, Martín Fraile (2015) nos cuenta en su estudio que el régimen franquista impregnó la educación española con una profunda carga ideológica, donde la exaltación patriótica y la religión católica se erigieron como pilares fundamentales del sistema educativo. El maestro, lejos de ser un mero transmisor de conocimiento, se convertía en un actor clave en la formación de ciudadanos afines al régimen. Esta influencia se extendía más allá del aula, permeando la formación de los futuros educadores. La "triple sociedad educadora", compuesta por la familia, la Iglesia y el Estado, se encargaba de inculcar desde la infancia los valores del régimen. La aspiración era crear una comunidad educativa homogénea y dócil, donde el maestro actuaba como guía y modelo a seguir.

Con la transición a la democracia, el sistema educativo español experimentó una profunda transformación. La hegemonía de la patria y la religión se vio desafiada por la búsqueda de una enseñanza más plural y diversa, acorde a los principios democráticos. El rol del maestro, en consecuencia, se redefinió poniendo el foco en la transmisión de conocimientos y el desarrollo de habilidades críticas en los alumnos.

A pesar de los avances, la herencia franquista aún se deja sentir en la educación española. Ciertos vestigios ideológicos y prácticas pedagógicas tradicionales persisten en algunos sectores del sistema educativo. Es crucial reflexionar críticamente sobre este legado para

construir un futuro educativo más inclusivo, democrático y acorde con las necesidades de la sociedad actual. En este nuevo contexto, el docente de la democracia enfrenta el desafío de navegar entre la herencia del pasado y las exigencias del presente. Su labor se vuelve aún más relevante en la construcción de una sociedad plural, crítica y comprometida con los valores democráticos.

El legado franquista en la educación española es un tema complejo y aún no del todo resuelto. Es necesario seguir investigando y debatiendo sobre este periodo histórico para comprender mejor su impacto en el sistema educativo actual y poder construir un futuro más inclusivo y democrático para la educación.

Sobre la escuela, ya en la era posmoderna, el estudio realizado por Reales Chacón et al. (2008), nos cuenta cómo se transforma en un espacio crucial para la socialización y la construcción del conocimiento, pero no solo como una simple transmisión de información. Busca fomentar la desconstrucción de paradigmas, abriendo paso a un nuevo orden social donde el pensamiento complejo cobra vital importancia. Este enfoque reconoce la experiencia humana como multifacética, requiriendo una educación que valore la diversidad y la complejidad del mundo actual.

Nuevos contextos de interacción, tanto físicos como virtuales, surgen en el ámbito educativo, transformando la forma en que concebimos la educación. Ofrecen mayor flexibilidad, accesibilidad y diversidad en los métodos de enseñanza y en las experiencias de aprendizaje. La incorporación de tecnologías digitales y recursos virtuales amplía las posibilidades de enseñanza y brinda nuevas oportunidades para la colaboración, la creatividad y la participación activa de los estudiantes.

La escuela posmoderna va más allá de la información, impulsando el desarrollo de habilidades y competencias clave para desenvolverse en un mundo globalizado y digitalizado. Se busca fomentar la creatividad, la colaboración y el aprendizaje activo, preparando a las nuevas generaciones para afrontar los desafíos del presente y construir un futuro más próspero y sostenible.

En definitiva, la escuela posmoderna se erige como un espacio fundamental para la construcción del conocimiento y la transformación social. A través del pensamiento complejo, la innovación en los métodos de enseñanza y la creación de entornos de

aprendizaje flexibles e inclusivos, la educación del siglo XXI tiene el potencial de preparar a las nuevas generaciones para un futuro mejor.

Esta misma escuela, se ha venido encorsetando dentro de los nuevos cambios tecnológicos cada día más influyentes. Las nuevas tecnologías, en este sentido, se presentan como un punto de inflexión de las nuevas perspectivas docentes. Podemos hablar de nuevas tecnologías en el campo educativo si nos referimos al uso de tabletas electrónicas, pizarras digitales, libros electrónicos… y todo tipo de aparatos que requieren acceso a internet. A raíz de la introducción de estas herramientas en el proceso de aprendizaje, así como en las mismas unidades de aprendizaje, es necesario presentar las diferentes perspectivas que fluyen desde la academia sobre el tema. Entre otras, Suárez-Guerrero, Lloret-Catalá y Mengual-Andrés (2016), encuentran que las posiciones, tanto a favor como en contra del uso de aparatos digitales en las aulas, son iguales en cantidad.

Para posiciones que marcan la positividad del uso de los dispositivos, nos podemos encontrar con la de Ciampa (2014), cuyo estudio refleja que el uso de tabletas digitales ensalza tanto la creatividad, como la capacidad de afrontar desafíos, así como el deseo de cooperación, entre tantos. En el otro extremo, Nguyen, Barton y Nguyen (2015), indican que, aunque el uso de tabletas mejora el aspecto académico, no tiene por qué suponer una mejora en el aspecto del rendimiento de los alumnos. En este sentido, es necesario remarcar que, cuantas más investigaciones y posiciones intelectuales se desarrollen en esta área, más se entiende que las preguntas deben girar en torno no a qué beneficios o perjuicios nos estamos enfrentando con el uso de las herramientas tecnológicas, sino a la forma de enseñar que todo es bueno, si se usa bien (Marés, 2012).

Si queremos entender las implicaciones docentes de la integración profesional de metodologías educativas digitales, primero debemos comprender que no solamente sirven para dinamizar las clases y las actividades docentes, sino que también tienen la posibilidad de servir como puentes para interpretar las diferentes exigencias dentro del aula por parte de los alumnos. Es una explicación muy expresiva la siguiente:

> *"Las plataformas interactivas en línea y las aplicaciones de software permiten a los profesores adaptar sus lecciones para satisfacer las necesidades y los estilos de aprendizaje individuales de cada uno de los estudiantes." (Illich, 2023; 2:02)*

No solamente son los requisitos temáticos previstos en las guías docentes lo que interesa en esta investigación, sino que también es necesario visibilizar, de alguna manera, que la cultura neoliberal y posmaterialista se nutre de estas nuevas herramientas tecnológicas para poner al alcance de las nuevas generaciones los instrumentos vitales y emocionales necesarios para no depender de nadie más que de ellos mismos. Hablamos, pues, de "capacidades". En relación a este línea de argumento, Óscar Martín propone que la introducción de las nuevas tecnologías dentro del aula, así como el cambio a una metodología de participación activa, puede desarrollarse hasta conseguir el objetivo de que los alumnos "sean capaces [...] de crear y de generar las diferentes propuestas [...]" (2021; 0:31). Bien es cierto que, en esas mismas declaraciones, propone que la tecnología realmente no es la posición central dentro del aula, sino que debe ser el alumno ese mismo protagonista, debe ser el que se encargue de resolver sus propio conflictos, de gestionar sus emociones, de elegir lo que desea aprender y lo que no, en definitiva, debe empezar a representar ese "papel activo" dentro de la educación. A este respecto, propone que una manera paralela de entender la nueva educación participativa y colaborativa podría ser a través de las metodologías de participación política en las diferentes democracias. Entendemos que, en una democracia participativa, todos los ciudadanos, sin distinción, tienen tanto el derecho como el deber de participar de y en la vida política; pues bien, dentro del aula la cosa no es muy diferente. Encontramos la defensa de esta idea dentro de, nada más y nada menos, que la Constitución Española, en su Artículo 14, cuyas ideas se traducen así: "Los españoles son iguales ante la ley, sin que pueda prevalecer discriminación alguna por razón de nacimiento, raza, sexo, religión, opinión o cualquier otra condición o circunstancia personal o social". En esta misma sociedad igualitaria ante la ley, la educación debe representar el mecanismo de garantías para promover la equidad y la justicia social hacia aquellos excluidos, no solo del sistema educativo sino también de la sociedad en su conjunto (Juárez et al., 2010).

Otra forma de ver la introducción de la tecnología en las aulas es saber que la intención es reemplazar lo viejo, estático, obsoleto y aburrido con algo moderno, dinámico, eficiente y divertido, descripciones que coinciden enteramente con la virtualidad de las plataformas, las redes sociales, lo digital y los dispositivos inteligentes.

En la misma línea, Nieves Blanco, en el prólogo literario del influyente sociólogo especializado en el cambio educativo, Andy Hargreaves, nos cuenta que

> *"(a) los cambios cualitativos, los que tienen que ver con la función social de la escuela, las nuevas directrices curriculares, las modificaciones en el propio papel de los maestros y maestras, se añades nuevas tareas a realizar, colectiva e individualmente. Esto genera lo que se ha venido denominando "intensificación": un incremento de las demandas que implica reducción del tiempo que los docentes deberías dedicar a funciones "educativas" y una saturación de tareas administrativas y burocratizadas." (Blanco, 1996: 11, en Hargreaves, 1996)*

En este sentido, existe una fuerte creencia de que los cambios en la función social de la escuela, el currículo y el papel de los maestros han generado una intensificación en las demandas sobre los docentes. Esto implica una reducción del tiempo dedicado a funciones educativas y una saturación de tareas administrativas y burocráticas.

El mismo Hargreaves (1995), nos hace reflexionar sobre la situación educativa actual en el sentido en que la escuela, en la era posmoderna, se transforma en un espacio crucial para la socialización y la construcción del conocimiento. Va más allá de la simple transmisión de información, buscando fomentar la desconstrucción de paradigmas y abriendo paso a un nuevo orden social donde el pensamiento complejo cobra vital importancia. Este enfoque reconoce la experiencia humana en toda su complejidad y diversidad, demandando una educación que valore y abrace la riqueza de perspectivas y realidades presentes en el mundo contemporáneo. En este sentido, la metodología docente debe adaptarse para cultivar habilidades cognitivas, emocionales y sociales que permitan a los estudiantes comprender y enfrentar la multiplicidad de desafíos que se les presenten, no solo en el ámbito académico, sino también en el ámbito personal y social.

Cronológicamente anterior, el renombrado sociólogo Dan Lortie realizó un estudio pionero sobre los maestros de escuela en el año 1975, un trabajo que posteriormente plasmó en su influyente libro "*Schoolteacher*". En esta obra seminal, Lortie desglosó y analizó meticulosamente tres pilares fundamentales que caracterizan la dinámica de los educadores modernos: individualismo, enfoque en el presente y particularismo.

Al referirse al primer pilar, Lortie subrayó la propensión de los maestros a concentrar sus esfuerzos y recursos exclusivamente dentro de los límites de su propia aula, revelando una limitada disposición para colaborar con sus colegas en un esfuerzo conjunto de desarrollo profesional y mejora pedagógica. Este individualismo, según Lortie, podría obstaculizar el intercambio de ideas y las prácticas efectivas entre los educadores, lo que

a su vez podría limitar el potencial de crecimiento tanto para los maestros como para sus estudiantes.

En cuanto al segundo pilar identificado por Lortie, este se refiere al enfoque temporal de los maestros en su labor educativa. Según su investigación, los educadores tienden a centrarse en las necesidades inmediatas y a corto plazo de sus alumnos, sin siempre considerar las implicaciones a largo plazo de sus métodos y enfoques pedagógicos. Esta visión de corto alcance, aunque puede ser efectiva para abordar las necesidades inmediatas de los estudiantes, podría dejar de lado el desarrollo integral a largo plazo de las habilidades y competencias necesarias para la vida adulta y profesional.

Finalmente, el tercer pilar descrito por Lortie se relaciona con el particularismo en la práctica docente. Aquí, Lortie señaló que los maestros a menudo centran su atención y recursos únicamente en los estudiantes que tienen a su cargo directo, descuidando así la necesidad de una atención equitativa y una enseñanza inclusiva para todos los alumnos de la comunidad educativa. Esta tendencia hacia el particularismo podría contribuir a la reproducción de desigualdades educativas y a la falta de equidad en el sistema escolar.

Las reflexiones previas nos llevan a una conclusión significativa: en el contexto del nuevo sistema educativo, los educadores deben reorientar su enfoque, alejándose del individualismo hacia una cultura de colaboración interna más sólida. Se reconoce que fomentar una mayor colaboración entre los profesionales puede disminuir el particularismo y el aislamiento. Estudios adicionales, como el realizado por Hargreaves (2020) en colaboración con Michael T. O'Connor, respaldan y amplían esta idea, introduciendo el concepto de "colaboración profunda". Este enfoque sostiene que, en síntesis, el trabajo conjunto potencia los resultados, o expresado de otra manera, el aprendizaje colectivo conduce a un mejor rendimiento. La promoción de "comunidades profesionales de aprendizaje" subraya la importancia de la colaboración entre los docentes para evitar la repetición de errores e impulsar la enseñanza de manera más efectiva y dinámica. Este enfoque no solo fortalece la profesionalidad de los educadores, sino que también enriquece el ambiente educativo, fomentando un intercambio continuo de ideas y prácticas exitosas. En última instancia, al fomentar una cultura de colaboración, los educadores pueden lograr mayores niveles de éxito en la enseñanza y, lo que es más importante, en el aprendizaje de sus alumnos.

Tras una minuciosa investigación, se ha evidenciado de manera significativa la carencia de estudios que aborden con profundidad las perspectivas docentes en esta nueva era postmaterialista. Aunque se han realizado numerosas investigaciones sobre la integración de la tecnología en las aulas y en la metodología docente, como lo demuestran Guerrero y Kalman (2010), Marcelo (2013), Boza Carreño y otros (2010), Fernández Morante (2003), Cela-Ranilla y otros (2017), así como otros profesionales de la investigación, todos ellos centrados en destacar la importancia de la tecnología en la vida del docente, dejan de lado el interrogante fundamental: ¿por qué? No solo el porqué de la introducción tecnológica en las aulas, sino el motivo que se oculta detrás de las pantallas: la cultura postmaterialista. Además, no se indaga sobre si las consecuencias conducirán a una perpetuación del sistema o a una retroalimentación de sus elementos.

En la misma línea, encontramos investigaciones como las de Sabaté (2020), cuyo objetivo es mostrar las influencias positivas de la cooperación y las nuevas formas de enseñanza en los estudiantes. Sin embargo, resulta notable que en ningún momento se aborde cómo se llevará a cabo esto, manteniendo a los docentes como actores secundarios en la enseñanza. Aunque comprendemos que en la educación el protagonista es el alumnado, como hemos señalado previamente, ¿qué sucede con el docente? Este trabajo nos servirá para pararnos a pensar un poco en las implicaciones sociales de la nueva era dentro del aula, concretamente lo que se sitúa justo al frente de los alumnos: los docentes.

La forma en que se desarrollará esta investigación será el punto clave a reflexionar en el próximo apartado.

METODOLOGÍA

El estudio se ha llevado a cabo con el objetivo de promover un cambio significativo en la metodología educativa, explorar la evolución de los métodos utilizados para afrontar el cambio en la enseñanza y analizar el posible impacto de las nuevas tecnologías en el aula. Para lograr estos objetivos, se ha adoptado un enfoque cualitativo, utilizando el análisis del discurso como principal herramienta de investigación. El trabajo de campo incluyó la realización de entrevistas abiertas, de las cuales ocho fueron presenciales y una se realizó por vía telefónica.

La utilización de la entrevista abierta como método de investigación en un estudio sobre perspectivas docentes se justifica ampliamente debido a varias razones fundamentales. En primer lugar, la entrevista abierta permite una exploración profunda y detallada de las experiencias, opiniones y percepciones de los docentes. Este método proporciona la flexibilidad necesaria para que los entrevistados expresen sus pensamientos de manera libre y espontánea, sin las limitaciones impuestas por preguntas cerradas o estructuradas. Al utilizar entrevistas abiertas, los investigadores pueden captar matices y detalles que podrían pasarse por alto con otros métodos más rígidos. Esto es particularmente importante cuando se investigan perspectivas docentes, ya que las experiencias y opiniones de los maestros pueden variar ampliamente dependiendo de múltiples factores como su contexto educativo, experiencia profesional y creencias personales.

Además, las entrevistas abiertas facilitan la construcción de una relación de confianza entre el entrevistador y el entrevistado. Esta relación puede fomentar un ambiente en el que los docentes se sientan más cómodos compartiendo información sensible o crítica, lo que puede enriquecer significativamente los datos recopilados. Otro punto a considerar es la capacidad de este método para adaptarse a las respuestas de los entrevistados en tiempo real. Los investigadores pueden profundizar en ciertos temas que emergen durante la conversación, permitiendo una mayor comprensión y una perspectiva más completa de las experiencias y opiniones docentes.

Finalmente, la riqueza de los datos cualitativos obtenidos a través de entrevistas abiertas puede proporcionar una base sólida para el análisis teórico y la generación de hipótesis. Estos datos permiten la identificación de patrones y tendencias que pueden no ser evidentes con métodos cuantitativos, proporcionando una visión más holística y contextualizada de las perspectivas docentes. En resumen, la entrevista abierta es un método de investigación valioso y adecuado para estudios sobre perspectivas docentes, ya que permite una exploración profunda y detallada, capta matices importantes, facilita la confianza y la apertura, y proporciona datos ricos y contextuales que pueden enriquecer el análisis y la comprensión del tema investigado.

La muestra seleccionada para este estudio incluye a nueve docentes, de los cuales cinco son recién graduados y cuatro son jubilados. Esta muestra ha sido cuidadosamente escogida para proporcionar una perspectiva equilibrada entre los educadores que están comenzando su carrera y aquellos que han culminado su trayectoria profesional. Esta

distribución permite explorar tanto las experiencias y desafíos enfrentados por los nuevos docentes como las reflexiones y aprendizajes acumulados por aquellos que han dedicado muchos años a la enseñanza.

Porque el objetivo principal del estudio es comprender las perspectivas docentes respecto a los cambios metodológicos y el impacto de las nuevas tecnologías en el aula, el género de los participantes no se consideró un factor relevante durante la selección, ya que el foco se centró en la tarea docente y en la riqueza de las experiencias profesionales. Sin embargo, de manera no intencionada, todos los individuos de la muestra resultaron ser de género femenino.

Este hecho, aunque no previsto, puede ofrecer una ventaja adicional al estudio, dado que históricamente la enseñanza ha sido una profesión con una alta representación femenina. Por lo tanto, las perspectivas obtenidas reflejan una parte significativa del cuerpo docente, lo que puede enriquecer la comprensión de los desafíos y experiencias en el ámbito educativo desde una perspectiva predominantemente femenina. Solamente en los últimos años podemos observar que el porcentaje de docentes de género femenino gira alrededor del 80% del total en España (*Gráfico 1*).

La inclusión de docentes recién graduados y jubilados también permite capturar una amplia gama de experiencias y conocimientos. Los recién graduados aportan una visión fresca y actualizada de las metodologías educativas y las tecnologías emergentes, mientras que los docentes jubilados ofrecen una perspectiva histórica y reflexiva sobre la evolución de la enseñanza a lo largo del tiempo. Esta combinación de miradas generacionales es fundamental para obtener una visión holística y profunda de los cambios y continuidades en la educación.

En el desarrollo de este estudio, las cuestiones planteadas en las entrevistas han girado en torno a ocho temáticas esenciales: la experiencia docente, la tecnología y las nuevas generaciones, la individualidad y el aprendizaje, la evolución de la educación, la digitalización de las aulas, el uso de libros digitales y las prácticas pedagógicas. Estas temáticas fueron cuidadosamente seleccionadas con el propósito de abordar la pregunta principal de la investigación: ¿Cómo las estructuras de poder del sistema capitalista y postmaterialista inciden en la metodología educativa? Este enfoque busca reflexionar sobre la fina línea que separa el discurso docente moderno del posmoderno.

La experiencia docente constituye un eje central para comprender cómo los educadores perciben y se adaptan a los cambios en la metodología educativa. A través de las entrevistas, se ha explorado cómo las vivencias profesionales influyen en la aceptación o resistencia a nuevas prácticas pedagógicas y tecnológicas.

La temática de la tecnología y las nuevas generaciones ha permitido examinar las interacciones entre los avances tecnológicos y las expectativas educativas de los estudiantes actuales. Se ha indagado en cómo las herramientas digitales transforman las dinámicas de enseñanza y aprendizaje, y cómo estas transformaciones reflejan y refuerzan las estructuras de poder existentes.

La individualidad y el aprendizaje han sido investigados para entender cómo las metodologías contemporáneas abordan las necesidades individuales de los estudiantes. Esta temática también permite explorar cómo las ideologías capitalistas y postmaterialistas promueven la personalización del aprendizaje como una estrategia para maximizar el potencial individual, en consonancia con los valores de eficiencia y productividad.

La evolución de la educación ha sido un tema crucial para analizar los cambios históricos en las metodologías y enfoques pedagógicos. Este análisis histórico proporciona un contexto para comprender las continuidades y rupturas en la práctica educativa, así como la influencia de las estructuras de poder en estos procesos.

La digitalización de las aulas se ha estudiado para evaluar el impacto de las tecnologías digitales en el entorno educativo. Se ha prestado especial atención a cómo la incorporación de estas tecnologías puede tanto democratizar el acceso al conocimiento como reproducir desigualdades existentes.

El uso de libros digitales ha sido otra temática clave, explorando las implicaciones de reemplazar los textos impresos tradicionales con recursos digitales. Esta transición refleja no solo un cambio en las herramientas educativas, sino también en las relaciones de poder y control sobre la información y el conocimiento.

Finalmente, las prácticas pedagógicas se han analizado para comprender cómo se implementan las metodologías modernas en la práctica diaria de los docentes. Este tema

permite investigar la congruencia entre el discurso educativo teórico y la realidad práctica en las aulas.

En conjunto, estas ocho temáticas proporcionan una base sólida para reflexionar sobre la incidencia de las estructuras de poder capitalistas y postmaterialistas en la metodología educativa. A través de este análisis, se busca delinear la fina línea que separa el discurso docente moderno, caracterizado por la adopción de tecnologías y enfoques individualizados, del discurso posmoderno, que cuestiona y reconfigura estas prácticas en un contexto de cambio constante y crítico.

NOMBRE	**EDAD**	**GÉNERO**	**SITUACIÓN**
E1	23	MUJER	GRADU. RECIENTE
E2	22	MUJER	GRADU. RECIENTE
E3	23	MUJER	GRADU. RECIENTE
E4	22	MUJER	GRADU. RECIENTE
E5	22	MUJER	GRADU. RECIENTE
E6	72	MUJER	JUBILACIÓN
E7	60	MUJER	JUBILACIÓN
E8	61	MUJER	JUBILACIÓN
E9	60	MUJER	JUBILACIÓN

Tabla 1. Muestra de la investigación

RESULTADOS Y HALLAZGOS

Los resultados de este análisis han pivotado alrededor de tres campos semánticos: la tecnología, el cooperativismo y la individualidad. Se ha revelado, en este sentido, una serie de hallazgos significativos que ofrecen una visión profunda y crítica de las dinámicas actuales en la enseñanza. Estos hallazgos son resultado de un análisis detallado del lenguaje y las prácticas pedagógicas que prevalecen en las instituciones educativas contemporáneas, a partir de las nueve entrevistas abiertas realizadas. Divididos por temáticas, los descubrimientos comparten una misma tendencia: un neoliberalismo rampante.

Responsabilidad Docente y Comprensión del Alumnado

Uno de los hallazgos más destacados es la percepción de que, cuando el alumnado no comprende ciertos contenidos, la responsabilidad recae principalmente en el docente. Este descubrimiento subraya la importancia de una pedagogía adaptativa, donde los educadores deben ajustar sus métodos de enseñanza para abordar las diversas necesidades de sus estudiantes. Este enfoque enfatiza que la eficacia del aprendizaje no solo depende del esfuerzo del alumno, sino también de la habilidad del docente para transmitir el conocimiento de manera clara y accesible:

> *[H]i haurà molts xiquets que no entendran la manera en què vas a explicar, i per tant, en aquest moment, és com si sentissis que no aconsegueixes expressar-te de la manera que desitjaries o la manera que creuries que tothom entendria (Entrevista 4, 22 años)*

> *Perquè també poden aprendre, d'una manera diferent, però és que ara cadascú és diferent, així que evidentment, has d'oferir-los diferents maneres d'aprendre, i jo crec que això… veure com realment podem progressar i hi ha gent que no vol que progressin, no esforça perquè progressin, doncs jo crec que això… però com jo vull ajudar-los, doncs els ajudaré jo. (Entrevista 2, 22 años)*

> *[A]l final, si tu no ensenyes d'una forma que a tu t'agrade, els xiquets no van a aprendre així. Els xiquets copien tot el que tu fas [...]. (Entrevista 1, 23 años)*

Desde esta perspectiva, entendemos que en el momento en que la responsabilidad del aprendizaje deja de pertenecer al alumno, se le quita esa posibilidad de aprender de sus propios errores. El tenerlo todo dentro de su zona de confort, desarrolla en la mente y el futuro del alumnado una sensación de frustración en cada momento en el que las cosas

no salen como deberían. En este sentido, el nivel de responsabilidad del alumnado respecto de sus propios asuntos mengua.

Individualidad en el Contexto Educativo

El análisis también reveló que los docentes deben percibir a los alumnos como individuos con características únicas, en lugar de tratarlos como una masa homogénea. Este enfoque individualizado permite atender de manera más precisa las particularidades de cada estudiante, promoviendo un aprendizaje más efectivo y personalizado. Reconocer a los estudiantes como individuos facilita la creación de estrategias educativas que se adapten mejor a sus necesidades y estilos de aprendizaje, fomentando así un ambiente más inclusivo y equitativo:

> *Que ellos intenten … nosotros los profesores ser unos guías para ellos, si necesitan ayuda se la vamos a proporcionar, pero siempre que lo hagan ellos. (Entrevista 5, 22 años)*

> *[E]ntendre que quan entren a l'aula, cada persona porta una motxilla darrere. En això em refereixo a que no podem pretendre que els coneixements o les coses que nosaltres impartim vagin per una via única, és impossible. (Entrevista 4, 22 años)*

> *És com una cadena, si tu no ho fas bé, no funcionarà l'engranatge, per dir-ho d'alguna manera, és tota l'aula. Si una persona falla, tots fallen. I que no se'n senti culpable, sinó més ben dit, el responsable i farà bé la seva tasca perquè tot pugui sortir bé, bàsicament. (Entrevista 4, 22 años)*

> *Al final cadascú té el seu procés, i els seus temps. Aleshores, que tots podem aprendre d'una forma o d'una altra, però que hi ha espai a l'aula per a tothom. Escoltar molt què necessiten ells i buscar per a cada xiquet quina és la metodologia que més se li adiu, perquè a un xiquet se li dóna bé, potser, estudiar de llibre, memoritzar, però a un altre no. Aleshores jugar un poc amb això. (Entrevista 1, 23 años)*

> *Donant-los la llibertat i… per a participar en cada activitat, com demanant-los sempre la opinió. Això, donant-los la llibertat, sabent-los fer entendre que tot el que diuen està bé, saps? Vull dir-te que cadascú té un punt de vista. (Entrevista 3, 23 años)*

> *[A]bans, la mestra era la que creava la seua pròpia unitat didàctica, que moltes vegades podia sorgir dels alumnes, però ara en el RD estableix que tenim que programar a base de situacions d'aprenentatge, que això és que a partir d'un problema o una situació dins de l'aula, has de crear la teua pròpia situació d'aprenentatge, que acaba com en un producte final, que és com una solució al problema que han tingut els xiquets anteriorment. (Entrevista 3, 23 años)*

Y sobre la diversidad en las aulas:

> *Incloent-la en totes les activitats, tenint present el disseny universal d'aprenentatge per a tots els xiquets i els drets dels infants. Per exemple, en les situacions d'aprenentatge ja està contemplada també, creant la situació tenint ja en compte com una mesura per atendre les necessitats de cada xiquet. (Entrevista 3, 23 años)*

Si bien es cierto que esta crianza educativa, que de ninguna manera podemos prever cuál será el futuro que le espera, podemos hipotetizar que si la individualidad evoluciona como el aspecto dominante más importante del ciclo vital social, las conexiones compartidas que unen a las personas se verán reducidas de forma significativa, lo que incapacitará a los futuros integrantes de la sociedad a aprender y desarrollar aptitudes y capacidades para relacionarse en sociedad.

Adaptabilidad del Docente

La adaptabilidad del docente emerge como una característica crucial para "sobrevivir" a los constantes cambios en el entorno educativo. En un mundo donde las tecnologías y las metodologías de enseñanza evolucionan rápidamente, los educadores deben estar dispuestos a modificar sus prácticas pedagógicas continuamente. Esta adaptabilidad no solo implica la adopción de nuevas herramientas tecnológicas, sino también la capacidad de reestructurar su enfoque pedagógico para responder a las demandas cambiantes del alumnado y del entorno educativo en general.

Por ejemplo, respecto al uso de aparatos tecnológicos en el aula, los testimonios pivotan alrededor de la poca capacidad o voluntad de los docentes más antiguos, contra la rápida acción de los más jóvenes:

> *Depenia un poc de cada mestre, perquè al final cada mestre porta l'aula com vol. Els més joves sí que ho gastaven per a tot, els més adults ficaven un vídeo o una activitat i tampoc s'esmeraven molt. (Entrevista 1, 23 años)*

A partir de este testimonio, podemos observar la forma en que las generaciones más jóvenes ya empiezan a desarrollar esa capacidad de adaptación a nuevos entornos que, a su vez, enseñan a las generaciones aún más jóvenes. A partir de esa necesidad de adaptabilidad, reflexionamos sobre si los cambios rápidos pueden llevarnos a catástrofes sociales impensables. Entendemos que el uso de las tecnologías no solamente se centra en ser una herramienta más dentro de la educación, sino que, como veremos, se está convirtiendo en *la* herramienta educativa.

Evaluación Alternativa

Otro aspecto crítico identificado es la necesidad de evaluar a los estudiantes desde perspectivas diversas, alejándose del tradicional examen escrito. Las metodologías de evaluación alternativas, como proyectos, presentaciones y trabajos colaborativos, ofrecen una visión más completa del aprendizaje y las habilidades del alumnado. Estos métodos permiten evaluar no solo el conocimiento teórico, sino también competencias prácticas y habilidades blandas como la colaboración, la creatividad y la capacidad de resolver problemas:

> *[H]ice una clase de educación emocional y era todo a partir de un vídeo, porque era un grupo de primer ciclo, y pensaba que era más fácil para ellos. Entonces les puse un vídeo, y a partir del vídeo tenían que hacer una ficha que comentamos entre todos, y luego al final teníamos que hacer un juego, que también utilicé la pizarra digital. (Entrevista 5, 22 años)*

> *Sobretot, jo diria que rubriques i intentava sempre que fos progressiu, que no es basara tot en una avaluació tipus examen, que és el que jo vaig fer quan estava estudiant, tant en primària com en secundària. (Entrevista 4, 22 años)*

> *D'una manera... tipus, per exemple, a través de tècniques com el Kahoot o coses així, avaluar el seu progrés per veure... no directament fent-los un examen, no? Perquè moltes vegades dius: és un examen? No. Pots dir que és una prova, o per veure com... com una activitat o com un joc. Així els xiquets no es senten tan agobiats o tan saturats pensant que és un examen, que s'ho juguen tot allà... i potser fent una tècnica més visual i atractiva per als xiquets, podrem millorar tècniques educatives, millors resultats… (Entrevista 3, 23 años)*

Aprendizaje Cooperativo

La investigación también subraya que el aprendizaje es más eficaz cuando se realiza en equipos o grupos de trabajo cooperativos y colaborativos. Este modelo de aprendizaje fomenta habilidades sociales, el intercambio de ideas y el apoyo mutuo entre los estudiantes, aspectos esenciales para un desarrollo integral. La cooperación en el aprendizaje no solo mejora el entendimiento de los contenidos académicos, sino que también prepara a los estudiantes para trabajar en entornos laborales colaborativos en el futuro:

> *Per exemple, en l'hora de fer dictats, fem dictats cooperatius. Què vol dir això? Un xiquet és l'encarregat d'escriure el dictat, l'altre d'anar a veure... Els dictats estan situats en diferents llocs*

de l'aula, val? Aquest grup ha d'anar a un lloc distanciat de l'aula, un és el que escriu, l'altre és... Van fent relleus per a recordar trossos del dictat. (Entrevista 3, 23 años)

Jo crec que fent treballs cooperatius afavoreixes molt l'autonomia. A mi m'agrada el treball cooperatiu, però amb certes pautes. Ara s'utilitza un mètode d'aprenentatge anomenat "caixa d'aprenentatge". Mostres als alumnes una caixa d'aprenentatge i els dius: "Quan acabeu de treballar-hi, vull que aconseguiu tal, tal i tal". (Entrevista 2, 22 años)

[…][F]as el sistema de punts i els dones rols dins de l'aula: tu t'encarregues d'això i d'aquell, i l'altre d'això. Perquè si tu no t'encarregues d'això, no sortirà bé. És com una cadena, si tu no ho fas bé, no funcionarà l'engranatge, per dir-ho d'alguna manera, és tota l'aula. Si una persona falla, tots fallen. (Entrevista 4, 22 años)

Motivación y Tecnología

La tecnología juega un papel fundamental en la motivación de los estudiantes para aprender. El uso de herramientas tecnológicas no solo facilita el acceso a información y recursos, sino que también incrementa el interés y la participación activa de los alumnos en el proceso educativo. Sin embargo, es necesario equilibrar la integración de la tecnología con métodos de enseñanza tradicionales para maximizar los beneficios y minimizar posibles distracciones o dependencias excesivas:

[L]a tecnologia jo pense que és una bona eina per a introduir en les classes, però sempre tenint en compte la quantitat de tecnologia que introdueixes. (Entrevista 4, 22 años)

Lo bueno es que las tecnologías se utilicen para el aprendizaje. (Entrevista 5, 22 años)

Jo crec que sí que ha millorat molt [la educación] gràcies a les noves tecnologies. Perquè igual que els xiquets poden accedir a la informació amb un clic, nosaltres també. (Entrevista 2, 22 años)

Em pareix bé, perquè per a que puguen aprendre cal buscar la seua motivació. Però també cal anar amb molt de tacte perquè moltes vegades et trobaves els xiquets que se n'ixien de la pàgina web a buscar coses. Em pareix molt bé incloure les TIC a l'aula però cal anar amb peus de plom, perquè al final les xarxes socials són molt abundants i poden trobar de tot. (Entrevista 1, 23 años)

Això, m'agrada perquè pot ser més atractiu per als xiquets, però no m'agrada perquè, com a mestra, també hi ha altres estratègies metodològiques per a utilitzar per a treballar. (Entrevista 3, 23 años)

Creatividad y Reflexión

A pesar de los avances en la educación, se observó que la creatividad y la capacidad de reflexión del alumnado tienden a ser bajas. Este hallazgo sugiere la necesidad de

estrategias educativas que promuevan estas habilidades de manera más efectiva. Fomentar la creatividad y el pensamiento crítico es esencial para preparar a los estudiantes para enfrentar los desafíos del mundo moderno y contribuir de manera innovadora en sus futuros campos profesionales:

> *La creativitat… perquè m'he adonat que últimament no saben inventar-se jocs, si tu no els dius "fes això, d'aquesta manera, seguint aquests passos molt marcats", ells no tenen capacitat de… (Entrevista 4, 22 años)*

> *[A]ls xiquets els has de deixar volar la imaginació. Si tu els dones unes ordres sobre el que han de sentir, els talles tota la imaginació i tota la seva creativitat. Al final, a l'escola estan per aprendre i, a través d'activitats o de tasques o les situacions, els xiquets van fent el seu desenvolupament per a majors. (Entrevista 3, 23 años)*

> *[H]as de ser creativa per adaptar continguts estàndard per al meu alumnat. Deixar una mica de banda el llibre de text, que pots utilitzar com a guia, però no són massa... A mi no m'agraden gaire aquest tipus d'activitats, has de donar-los un gir, fer-les més creatives i, sobretot, que captin l'atenció dels xiquets. Han de ser motivadores. (Entrevista 2, 22 años)*

Autocorrección y Autonomía

Contrariamente a la baja creatividad, los estudiantes demostraron una alta capacidad de autocorrección y autonomía en la realización de tareas. Este comportamiento indica un desarrollo positivo de habilidades para el aprendizaje autodirigido, crucial para la educación continua y el desarrollo profesional a lo largo de la vida:

> *[N]o és el mateix que t'ho explique una mestra que no té com… la mateixa vivència que tu, que t'ho explique la teua companya, que igual sí que gasta el mateix vocabulari, i se't queda millor. (Entrevista 2, 22 años)*

> *Llavors, com sempre hem fet la [avaluació] de coneixements i tal, els alumnes tampoc han aprés a saber si van pel bon camí o no van pel bon camí, i per què l'autoavaluació s'ha oblidat. (Entrevista 2, 22 años)*

Acceso a las TIC

La investigación también destaca la importancia de las ayudas económicas para garantizar el acceso a las tecnologías de la información y la comunicación (TIC) en la educación pública. El acceso equitativo a estas tecnologías es fundamental para cerrar la brecha

digital y asegurar que todos los estudiantes tengan las mismas oportunidades de aprendizaje:

> *Se suposa que totes les escoles, si ho demanes, pots tenir, com a mínim, una tablet. Potser no tens pissarres digitals, però el que estan fent les associacions de famílies dels alumnes (AFA) és, quan guanyen els diners que l'alumnat paga, els hi posen una mica de banda... Això és el que fan en el col·legi on estava fent pràctiques: guarden una part dels diners de cada quota i, cada any, renoven una classe. (Entrevista 2, 22 años)*

> *[S]i vols fomentar la digitalització en classe, és saber que tots els alumnes poden arribar a tenir això, perquè saps que tens xiquets amb necessitats socioeconòmiques. (Entrevista 3, 23 años)*

> *[S]é que por parte de los centros se tienen que asegurar de que las familias puedan acceder a internet, a un ordenador, y en el caso de que no puedan hacerlo por temas económicos, hay ayudas que el centro proporciona por parte del Ayuntamiento. (Entrevista 5, 22 años)*

> *Hi ha un problema, perquè no tothom té els recursos materials, econòmics per permetre's comprar un iPad, que és el que generalment utilitzen. Però això sí que és veritat que hi ha moltes ajudes, per part de l'estat i per part de les AMPES i de les escoles, però després hi ha el problema de casa, no pots pretendre que una persona sense gaires recursos, que potser ni tan sols té per menjar, tingui internet. (Entrevista 4, 22 años)*

Competencias Digitales

El uso de programas como Microsoft Word se considera indispensable para el trabajo académico y profesional, subrayando la necesidad de incluir competencias digitales básicas en el currículum escolar. Estas habilidades son esenciales no solo para el éxito académico, sino también para la integración en el mercado laboral:

> *Simplement, ensenyar als alumnes a utilitzar un processador de text, el que ve a ser un Word. Per a treballar, has de tenir els coneixements bàsics de tot el que és Microsoft, o tot el que és tecnologia, sinó no entraràs enlloc. (Entrevista 4, 22 años)*

> *Para el mundo laboral que se utilizan desde Word hasta aplicaciones mucho más definidas y complicadas, les va a favorecer al final. Las TIC están en nuestro día a día, y cada vez más, entonces no lo podemos evadir de la escuela [...]. (Entrevista 5, 22 años)*

> *[S]i ja, des de ben xicotets, estàs treballant en digital, a l'hora de més major, a l'hora de fer treballs, de buscar treball, de realitzar documentació… si ja tens una base, ja saps com ho pots utilitzar. (Entrevista 3, 23 años)*

Responsabilidad Emocional

La enseñanza activa de la responsabilidad afectiva y emocional, así como la gestión de emociones, es otro componente esencial de la educación actual. Desarrollar la inteligencia emocional en los estudiantes les permite manejar mejor sus relaciones interpersonales y sus propios sentimientos, contribuyendo a su bienestar general y éxito académico:

> *Se puede trabajar de muchas maneras, pero trabajar la gestión de la frustración no dándoles todo ya. Al final, los niños aprenden también como nosotros a controlar la ansiedad, porque al final cuando no sabemos gestionar la frustración nos da ansiedad, pues aprender a gestionarla, metodologías de tranquilización, de pausa, de paciencia… (Entrevista 5, 23 años)*

> *Totes sempre des del respecte, i també fer molt d'èmfasi en que cap xiquet és perfecte, ni són millors els que més llestos són ni res. (Entrevista 1, 23 años)*

Los discursos de docentes jubilados ofrecen una perspectiva valiosa sobre diversos aspectos de la educación actual, incluyendo el uso de la tecnología, las metodologías pedagógicas, la participación del alumnado, la estructura de la clase, los cambios políticos, la importancia de las emociones y el papel del docente en el desarrollo del alumno. Estos hallazgos proporcionan una comprensión profunda de los desafíos y cambios en el sistema educativo, así como recomendaciones para abordarlos de manera efectiva.

Tecnología en el Aula

Los docentes jubilados señalan que, aunque la tecnología puede ser una herramienta útil, sus efectos negativos superan a los positivos. Consideran que la tecnología debe utilizarse como un recurso complementario y no como algo primordial. Además, destacan que la introducción de la tecnología en el aula no está naturalizada, y muchos docentes jubilados encuentran difícil adaptarse a este cambio:

> *Doncs jo penso que en certs aspectes sí que pot millorar, per exemple en la informació que poden obtenir els xiquets, en fer les coses més ràpidament... Però... li veig més inconvenients que avantatges… (Entrevista 6, 72 años)*

> *Lo digital entra més com a… és un recurs d'aprenentatge, no és que de colp el que és digital és el que val i la resta ja no val, sinó que és una manera adaptada al moment actual que estem vivint, que no podem evitar que l'evolució tecnològica estiga al nostre voltant i ens facilite la vida, a vegades la empitjora. (Entrevista 9, 60 años)*

> *L'impacte de les noves tecnologies en l'educació ha sigut molt positiu, en general. El que passa és que jo, per exemple, quan en el col·legi implantaren les tauletes en tot el centre, jo estava de directora en el col·legi i jo vaig abogar i vaig defensar la postura de no posar les tauletes perquè quan eixim de classe tots els xiquets, el que més els motiva, és la televisió, els videojocs, les tauletes… i aleshores la psicomotricitat fina s'ha perdut molt i la grafomotricitat també. (Entrevista 8, 61 años)*

> *Per a mi ha sigut més una faena que un avenç, saps? Que són bones, que tenen coses bones, però mira, jo el que observo i he observat els últims anys, és una senyora tablet penjada a la paret que queda super guai, però què passa amb els xiquets i xiquetes? Cada vegada l'atenció és negativa, tenen menys capacitat d'atenció, l'atenció és bàsica en l'aprenentatge. Si no poden comprendre el que estàs explicant, la baixa atenció jo pense que gran culpa la té això. (Entrevista 7, 60 años)*

Metodologías Pedagógicas

Respecto al trabajo por proyectos, los docentes jubilados observan un cambio hacia una metodología más mecánica. Aunque ahora se enfatiza la necesidad de explicar a los alumnos el propósito de las actividades, la decisión de los alumnos sobre el contenido de las clases no cuenta tanto como en el pasado. También destacan un cambio en la jerarquía de la clase, pasando de una relación vertical a una más horizontal entre el alumnado y el cuerpo docente:

> *[...][E]l paper del mestre no és tan distant com era al principi, els mestres meus, et parle de la primària, tu els tenies ahí dalt en una concepció que… a banda que tingues bona imatge, però bé, no era una persona tan propera com són ara els mestres. (entrevista 7, 60 años)*

> *Jo... penso... almenys en l'escola on jo he estat i he treballat i... nosaltres combinàvem molt la memorització... amb l'acció. Nosaltres sempre hem treballat en projectes, i aleshores aplicàvem les matemàtiques i tot el que fos al projecte. Ara, no és tant, si havíem d'ensenyar les taules de multiplicar, els nens les aprenien però... i ensenyaven, doncs... no que dos per dos són quatre, no... ensenyaven que dos més dos més dos, tres vegades dos, són sis ... perquè els nens intentaren, comprengueren per què ho feien així. (Entrevista 6, 72 años)*

Cambios Políticos

Los docentes jubilados expresan preocupaciones sobre el uso excesivo de la tecnología en el hogar, considerándolo negativo para el desarrollo de los alumnos. Además, critican la frecuencia de los cambios políticos en la educación, abogando por una mayor estabilidad y desanclaje de la política del sistema educativo:

> *Una cosa que pense que ha sigut un endarreriment en l'educació és la falta de consens polític en les lleis educatives. Jo vaig començar estudiant en la LODE, vaig entrar a formar part del sistema educatiu amb la LOGSE, després va passar la LOCE, la LOE, la LOMCE, i ara la LOMLOE… aquest anar canviant segons qui governava ha sigut molt negatiu, perquè les lleis eren bones, però no es portaven a terme. Una, no hi havia inversió, i dos, cada cert temps canviava, simplement era una perspectiva diferent a la que havia fet l'anterior govern. Això ha creat molt de malestar entre el grup docent i la desconfiança. (Entrevista 9, 60 años)*

> *També duu una mica aquest ritme tan accelerat que portem, anem massa ràpid, i sobretot l'educació no té res a veure amb la política, res, això és fonamental, la base de tot. Per què tantes lleis d'educació? Que el polític de torn el primer que canvia és la llei d'educació fa vergonya, és una poca vergonya, això és el que jo pense, telita, telita… (Entrevista 7, 60 años)*

Importancia de las Emociones y el Rol del Docente

Observan un cambio en la importancia otorgada a las emociones en la educación actual, reconociendo que ahora se presta más atención a este aspecto que en el pasado. Además, enfatizan que la capacidad del alumno depende en gran medida de la formación y las acciones del docente, destacando la importancia de la formación continua para los profesionales de la educación:

> *Les emocions ara formen una part molt important dins de l'educació i la incidència que tenen les emocions perquè el xiquet les traga i puga aprendre d'una altra manera. Quan vaig començar això no existia. (Entrevista 9, 60 años)*

> *[…][Q]uan jo anava a l'institut, anaves i el professor et donava la classe magistral i desapareixia, i no sabia res de la teva vida personal. Ara tot el professorat, tant de primària com de secundària sap la vida i obres de tots els alumnes, com es diuen els pares, els coneixen, els fan entrevistes, es preocupen si el xiquet té algun problema per poder ajudar-lo, es fan moltes reunions entre els docents, que això, quan jo vaig entrar, només es feien claustres i punt. (Entrevista 8, 61 años)*

Estos hallazgos reflejan la complejidad y los desafíos del sistema educativo actual, así como la importancia de escuchar las voces y experiencias de los docentes jubilados para informar las políticas y prácticas educativas. Ahora, procederemos a añadir las evidencias extraídas de las entrevistas para respaldar y ampliar estos hallazgos.

CONCLUSIONES

A partir de esta investigación, nos hemos encontrado con situaciones límite, preocupantes conflictos y un futuro inmediato que se mueve a una velocidad terrorífica. Los nuevos

docentes están tan inmersos en este nuevo sistema neoliberal, que ni siquiera se dan cuenta de este hecho. En su discurso se puede observar toneladas de connotaciones neocapitalistas y postestricturalistas. El idem del asunto es, sin duda, el hecho de que no darse cuenta de sus ideas lleva a que las mismas se retroalimenten y perpetúen en las nuevas generaciones. Con esto, hemos descubierto que la tecnología no solamente depende del desarrollo de la propia tecnología, sino que lo hace a partir de los avances de empresas multinacionales privadas, como Microsoft o Google. De estas y de sus invenciones, depende cada día más la educación. Lo que, desde un punto de vista más bien realista, privatiza (de una forma u otra) una educación que, originalmente, debería definirse como pública. El conflicto surge por la temible naturalización que los nuevos docentes realizan sobre ese asunto económico al que accedemos cada vez que el alumnado realiza una presentación en aplicaciones como Power Point o Canva, pues aunque no tengan que abonar las suscripciones, se contemplan ayudas económicas al desarrollo tecnológico de los colegios, un desarrollo que, si bien no es obligatorio, es imprescindible para poder enseñar a la sociedad del futuro la correcta utilización de aparatos electrónicos y softwares tecnológicas.

Desde otra perspectiva, si bien el trabajo cooperativo parece conflictivo con el individualismo campante, característica importante del neoliberalismo, no es más que un desarrollo con objetivos adaptativos a la necesidad primordial de relacionarnos en sociedad. Aunque seamos individuos separados por cuerpo y mente, las teorías ya descritas en el apartado de referencias teóricas, nos deja claro que el ser humano es un ser social. Vemos pues, que, en esta tendencia cooperativa, si bien a primera vista tiene piel de cordero, no deja de perpetuar el sistema de especialización fordista: un alumno se encarga de una tarea, el otro se encarga de otra tarea y, en caso de que alguno falle, el sistema colapsa.

Por otra parte, el desarrollo emocional y la responsabilidad afectiva están cada día más integrados en la mentalidad del profesorado. Este enfoque, aunque revestido de una importancia positiva, también lleva consigo una imperiosa necesidad de autogestión emocional por parte de los docentes. Para poder gestionar eficazmente las situaciones que sus alumnos enfrentan, los docentes deben primero manejar sus propias emociones y estados mentales.

La salud mental ha adquirido un papel central en la educación, abordando un tema que durante mucho tiempo fue descuidado. Sin embargo, esta atención a la salud mental y emocional perpetúa el sistema de individuos funcionales, tanto física como mentalmente. Se espera que los docentes y los alumnos sean activos saludables, listos y preparados para afrontar los conflictos y situaciones vitales con un estoicismo templado.

Esta perspectiva, aunque valiosa, puede desviar la atención de la verdadera afectividad, especialmente del rechazo. La insistencia en la gestión interna y en la resiliencia puede llevar a una visión limitada de la afectividad, donde se prioriza la funcionalidad y la preparación para enfrentar desafíos, pero se minimizan las experiencias emocionales más complejas y negativas. En este sentido, el enfoque en la salud mental y emocional dentro del ámbito educativo, aunque necesario y positivo, también puede reforzar un ideal de eficiencia y control emocional que deja de lado la aceptación y el manejo de emociones como el rechazo, que son igualmente parte integral de la experiencia humana.

En un principio nos planteamos la cuestión del cómo, aunque ahora nos preguntamos el de qué manera. Es decir, de qué manera esto va a poder afectar a las estructuras sociales neoliberales, y si esta afectación resultará en un sistema cada vez más arraigado, inmune a los cambios sociales, aunque con una habilidad metamórfica para camuflarse en todos los segmentos de la vida social humana. Y, por ende, nos proponemos a lanzar una pregunta: ¿lo producimos nosotros, o permitimos su auto-reproducción?

BIBLIOGRAFÍA

Adorno, T. W. (2001). Epistemología y ciencias sociales. Ediciones Cátedra (Grupo Anaya, S. A.), 2001.

Aprendemos Juntos 2030. (15 de marzo de 2021). Introducir solo tecnología en la escuela no es innovar. Óscar Martín Centeno, director y maestro. [Archivo de vídeo].

Youtube. Introducir solo tecnología en la escuela no es innovar. Óscar Martín Centeno, director y maestro (youtube.com).

Bauman, Z., & Nuñez, V. (2008). Los retos de la educación en la modernidad líquida. Editorial Gedisa.

Boza Carreño, Á., Tirado Morueta, R., & Guzmán Franco, M. D. (2010). Creencias del profesorado sobre el significado de la tecnología en la enseñanza: influencia para su inserción en los centros docentes andaluces. Revista electrónica de investigación y Evaluación educativa.

Cela-Ranilla, J. M., González, V. E., Mon, F. E., Martínez, J. G., & Gisbert-Cervera, M. (2017). El docente en la sociedad digital: una propuesta basada en la pedagogía transformativa y en la tecnología avanzada. Profesorado. Revista de Currículum y Formación de Profesorado, 21(1), 403-422. ISSN: 1138-414X. Recuperado de: https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=56750681020.

Ciampa K. (2014). Learning in a Mobile Age: An Investigation of Student Motivation. Journal of Computer Assisted Learning, 30(1), 82-96. doi: http://dx.doi.org/10.1111/jcal.12036.

Constitución española (CE). Art. 14. 29 de diciembre de 1978 (España). BOE-A-1978-31229.

Enguita, M. F., & Apple, M. W. (1986). Marxismo y sociología de la educación. Ediciones AKAL.

Fernández Morante, M. C. (2003). La integración de los medios y nuevas tecnologías en los centros y prácticas docentes. Pixel-Bit. Revista de Medios y Educación, 20, 33-42.

Frago, A. V. (2020). El pacto educativo desde la Constitución de 1978: una historia interminable. CRÓNICA. REVISTA DE PEDAGOGÍA Y PSICOPEDAGOGÍA., (5), 27-39.

Guerrero, I., & Kalman, J. (2010). La inserción de la tecnología en el aula: estabilidad y procesos instituyentes en la práctica docente. Revista Brasileira de Educação, 15, 213-229.

Han, B. (2020). Psicopolítica. Neoliberalismo y nuevas técnicas de poder. Herder.

Hargreaves, A. (1995). La modificación de las culturas de trabajo de la enseñanza. Kikirikí Cooperación Educativa, 35, 49-61.

Hargreaves, A. (1996). Profesorado, cultura y postmodernidad: cambian los tiempos, cambia el profesorado. Ediciones Morata.

Hargreaves, A., & O'Connor, M. T. (2020). Profesionalismo colaborativo: Cuando enseñar juntos supone el aprendizaje de todos. Ediciones Morata.

Illich, E. A. (Anfitrión). (diciembre de 2023). (N° 2) [Episodio de Podcast]. El impacto que ha tenido la transformación digital en la labor docente y mi contexto laboral - En Conectivismo como perspectiva pedagógica para el aprendizaje en la era digital. Spotify. https://open.spotify.com/show/4bw5G8rbm50ybB1kbR0VWi?si=9b712befa4074a4c.

Jaeger, W. (1962). Paideia: los ideales de la cultura griega. México, D.F.: Fondo de Cultura Económica, 1962.

Juárez Núñez, J. M., Comboni Salinas, S., & Garnique Castro, F. (2010). De la educación especial a la educación inclusiva. Argumentos (México, DF), 23(62), 41-83.

Ley Orgánica 5/1980, de 19 de junio, por la que se regula el Estatuto de Centros Escolares. BOE» núm. 154, de 27 de junio de 1980.

Ley Orgánica 8/1985, de 3 de julio, reguladora del Derecho a la Educación. «BOE» núm. 159, de 04 de julio de 1985.

Ley Orgánica 9/1995, de 20 de noviembre, de la participación, la evaluación y el gobierno de los centros docentes.«BOE» núm. 278, de 21 de noviembre de 1995.

Ley Orgánica 10/2002, de 23 de diciembre, de Calidad de la Educación. «BOE» núm. 307, de 24 de diciembre de 2002.

Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. «BOE» núm. 106, de 04 de mayo de 2006.

Ley Orgánica 8/2013, de 9 de diciembre, para la mejora de la calidad educativa. «BOE» núm. 295, de 10 de diciembre de 2013.

Ley Orgánica 3/2020, de 29 de diciembre, por la que se modifica la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. «BOE» núm. 340, de 30/12/2020.

Lortie, D. C. (2020). Schoolteacher: A sociological study. University of Chicago Press.

Marcelo, C. (2013). Las tecnologías para la innovación y la práctica docente. Revista brasileira de educação, 18, 25-47.

Marés, L. (2012). Tablets en educación, oportunidades y desafíos en políticas uno a uno. Buenos Aires: EOI. (http://goo.gl/w0cHpc) (2016-05-02).

Martín Fraile, B. (2015). La cultura escolar y el oficio de maestro. Educación XX1, 18(1), 147-166. doi: 10.5944/educXX1.18.1.12315.

Marx, K. (1845). Tesis sobre Feuerbach. Recuperado 31 de enero de 2024, de https://www.marxists.org/espanol/m-e/1840s/45-feuer.htm.

Reales Chacón, L. J., Arce Aguirre, J. A. y Heredia Gómez, F. A. (2008). La organización educativa y su cultura: una visión desde la postmodernidad. Laurus, 14, (26), 319-346. Recuperado de http://www.redalyc.org/pdf/761/76111491016.pdf.

Rosa, H. (2016). Alienación y Aceleración: Hacia una teoría crítica de la temporalidad en la modernidad líquida. Katz.

Sabaté, C. (2020). Escuela, aprendizaje e individualidad. Un encaje posible. Temas de Psicoanálisis, 19, 1-10.

Saraví, G. A. (2023). Entre la “vieja” forma escolar y la “nueva” virtualidad. Lecciones de la pandemia para pensar la educación en México?. Espiral (Guadalajara), 30(87), 173-210.

Suárez-Guerrero, C., Lloret-Catalá, C., & Mengual-Andrés, S. (2016). Percepción docente sobre la transformación digital del aula a través de tabletas: un estudio en el contexto español/ Teachers' Perceptions of the Digital Transformation of the Classroom through the Use of Tablets: A Study in Spain. Comunicar: Revista Científica Iberoamericana de Comunicación y Educación. Scientific Journal of Media Education: 49, 4, 2016, 81-89.

Wallerstein, I. (1979). El moderno sistema mundial: la agricultura capitalista y los orígenes de la economía-mundo europea en el siglo XVI. Siglo XXI. ISBN 9682304822.

ANEXO

Gráficos

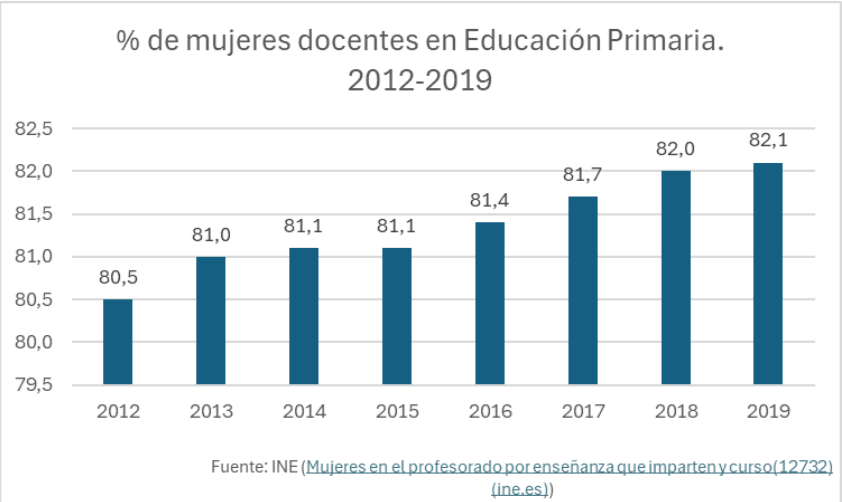

Gráfico 1. Porcentaje de mujeres docentes en Educación Primaria. Serie 2012-2019

Contenido de entrevistas

Nuevos docentes

Experiencia educativa:

¿Podrías compartir tu vivencia impartiendo clases?

¿Qué te inspiró a elegir la carrera docente?

¿Cuáles estrategias empleaste para evaluar el progreso de tus estudiantes?

¿Cuáles fueron los desafíos que afrontaste como maestro y cómo los superaste?

Tecnología y nuevas generaciones:

¿Qué herramientas digitales incorporaste en tu enseñanza? ¿Cómo las integraste en tu planificación y cuáles fueron los resultados?

¿Cuál es tu perspectiva sobre cómo las nuevas tecnologías pueden influir en el aprendizaje de los alumnos?

¿Cómo ajustarías tu enfoque pedagógico para satisfacer las demandas de las nuevas generaciones, marcadas por un ritmo acelerado y la necesidad de inmediatez?

Individualidad y aprendizaje:

¿Cuál es tu enfoque para atender la diversidad en el aula?

¿Qué estrategias aplicaste para fomentar la participación activa de todos los estudiantes en tus clases?

¿De qué manera estimularías el desarrollo de la autonomía y responsabilidad en tus alumnos?

¿Cómo consideras la importancia de la creatividad en tu método educativo?

Docentes jubilados

Experiencia docente:

¿Podrías compartir tus vivencias enseñando a lo largo de tu carrera?

¿Cuáles cambios has observado en la educación a lo largo de los años?

¿Cuáles métodos de enseñanza han sido más efectivos para ti a lo largo de tu trayectoria?

Evolución de la educación:

¿Cómo ha evolucionado el rol del maestro a lo largo del tiempo?

¿Cuál ha sido el impacto de las nuevas tecnologías en la educación, desde tu perspectiva?

¿Cómo crees que la educación debería ajustarse a las necesidades de las nuevas generaciones?

¿Qué desafíos visualizas para la educación en el futuro?

Reflexiones y aprendizajes:

¿Cuáles fueron las dificultades más significativas que enfrentaste como educador?

¿Cuál mensaje te gustaría dejar a las nuevas generaciones de maestros?

Comunes sobre las perspectivas actuales

Digitalización de las aulas:

¿Cómo crees que la digitalización de las aulas puede mejorar o afectar la calidad de la educación en general?

¿Qué medidas consideras importantes para garantizar que la digitalización de las aulas sea equitativa y accesible para todos los estudiantes?

¿Cómo puede la digitalización de las aulas preparar a los estudiantes para las demandas del mercado laboral actual?

Uso de libros digitales:

¿Cuáles son las ventajas y desventajas del uso de libros digitales en comparación con los libros impresos?

Prácticas:

¿Qué beneficios específicos puede ofrecer la realización de prácticas a los futuros docentes en comparación con la formación teórica en el aula?

¿Cómo pueden los docentes facilitar la transición de los estudiantes de la teoría a la práctica durante sus prácticas en empresas?

Transcripciones

Entrevista 1

Entrevistadora - Podries compartir la teua vivència impartint classes? Com has après a ser mestra?

E1 - Aprendre a ser mestra com a tal no, perquè és molt difícil i necessites molta experiència. Però sí que en les últimes pràctiques, les de quart de carrera, he après tant el bo com el roin, el que m'agradaria ser i el que no m'agradaria ser. Per tant, sí que podria dir que he après.

Entrevistadora - I què t'agradaria ser i què no?

E1 - Parle respecte a com m'agradaria ser com a docent, com la figura que dones als xiquets i a les xiquetes, i també transmetre la vocació que tens i el bonic que és aprendre. Perquè al final, si tu no ensenyes d'una forma que a tu t'agrade, els xiquets no van a aprendre així. Els xiquets copien tot el que tu fas, per això vaig tindre un tutor molt bo que em va ensenyar molt sobre aquest tema i m'agradaria ser com ell.

Entrevistadora - Què t'ha inspirat a ser docent?

E1 - Des de ben menuda, sempre m'han agradat molt els xiquets i des de… ma mare és mestra, i tot el món em diu: com ma mare i el meu germà són mestres, tu eres mestra per ells. Però no és així. Ma mare és mestra de cicles, però mai m'ha transmès eixa vocació, perquè no és una dona que ho visca molt. Però des de xicotiueta he tingut eixa passió pels xiquets i jugava sempre amb els meus amics a ajudar-los. Ajudava sempre a ma mare a corregir els exàmens i, no sé, sempre m'ha agradat molt.

Entrevistadora - Quines estratègies has pogut utilitzar donant classe?

E1 - M'he inspirat un poc en el meu tutor, perquè al final tu arribes a una aula, i en la carrera dones molta teoria, moltes coses, però a l'hora de la veritat no saps res. Tu t'enfrontes a l'aula i tampoc… a tu t'ensenyen el senzill, però dins d'un aula hi ha xiquets amb TDAH, altres amb autisme… amb moltes necessitats educatives, i això no t'ho ensenyen. Aleshores, quan et trobes en aquesta situació no saps què fer de veritat, així que jo seguia un poc l'exemple del meu tutor, mirava com actuava ell i intentava imitar-ho un poc.

Entrevistadora - Em podries dir les estratègies que li has copiat a ell?

E1 - Totes sempre des del respecte, i també fer molt d'èmfasi en que cap xiquet és perfecte, ni són millors els que més llestos són ni res. Al final cadascú té el seu procés, i els seus temps. Aleshores, que tots podem aprendre d'una forma o d'una altra, però que hi ha espai a l'aula per a tothom. Escoltar molt què necessiten ells i buscar per a cada xiquet quina és la metodologia que més se li adiu, perquè a un xiquet se li dóna bé, potser, estudiar de llibre, memoritzar, però a un altre no. Aleshores jugar un poc amb això.

Entrevistadora - Podries contar alguna cosa que t'haja semblat un desafiament dins de l'aula?

E1 - Per exemple, l'any passat tenia un xiquet que era superdotat, però s'ho tenia molt cregut. El problema era que faltava al respecte a la resta d'alumnes, i estaven asseguts per grups, i en el seu grup tenia una xiqueta que tenia moltes dificultats. Era molt violent perquè es burlava molt d'ella, no l'ajudava en res… aleshores la xiqueta encara es reprimia més i no avançava. A més, era un xiquet que contestava, que li deies qualsevol cosa i et vacil·lava. També era un problema de la família, perquè els pares el defensaven, tenia una ideologia molt masclista, molt masclista, deia que son pare era advocat i li havia contat tot, i era com conflictes constantment també de gènere, sobretot a l'aula a l'hora de repartir rols i coses, difícil. Perquè al final és un xiquet i tampoc pots parlar-los com tu penses, has de fer que entenguen les coses. Va ser un poc complicat perquè a vegades, per algunes contestacions, no sabies ni com contestar-li.

Entrevistadora - I com vau plantejar la solució a aquest conflicte?

E1 - Molts xiquets també es queixaven d'ell, sobretot en el pati quan no hi ha professors, també tenia males contestacions i burles. Aleshores el que vam fer era, tots els divendres hi havia tutoria, teníem una bústia de temes a tractar que tiraven els xiquets. Tots els divendres es traïen els temes i es comentaven en una assemblea, i a cada xiquet li donàvem els seus temes per a parlar i poder expressar-se. Una cosa que vaig aprendre molt del meu tutor, que em va agradar molt, era… el problema d'aquest xiquet era que es burlava molt del resto… explicàvem la regla dels tres segons: si l'opinió que vas a dir sobre el teu company en tres segons va a fer que en tres segons pugues solucionar-ho, és vàlida. Si és una opinió que en tres segons no va a poder canviar-ho, no pots opinar a la lleugera sobre

algú. Per exemple, tu li pots dir a algú: tens una taca en el front; en tres segons se la pot netejar, perfecte. Però no pots anar a dir-li a algú: eres súper baixet, no vals per a res; no serveix de res aquest comentari. Reflexionar un poc i medir les nostres paraules, perquè tampoc sabem la situació de l'altre company, ni què està passant, ni si aquest tema potser li afecta molt.

Entrevistadora - Quines ferramentes has pogut utilitzar a l'hora de donar classe?

E1 - Jo estava en sisé curs, que els xiquets ja estan més avançats. Aquest col·legi funcionava amb un carro de tauletes digitals, i cada setmana li tocava a un curs. Es compartia per cicles, per exemple, el cicle de cinquè i sisé, i cada setmana li tocava a un. Aleshores aquella setmana tots els professors ho sabien, i donaven totes les seues activitats en la tauleta, i els xiquets la dominaven molt bé, la veritat.

Entrevistadora - Totes són totes? No solament els exercicis de resoldre en la tauleta, sinó llegir o també expressió oral?

E1 - Depenia un poc de cada mestre, perquè al final cada mestre porta l'aula com vol. Els més joves sí que ho gastaven per a tot, els més adults ficaven un vídeo o una activitat i tampoc s'esmeraven molt.

Entrevistadora - Les setmanes que tocava a la teua classe el carret de tauletes, com les incorporaves?

E1 - Jo gastava molt la pissarra digital, també feia que isqueren perquè així eren tots partícips. I també vaig fer una activitat que era com un bingo online. Primer vaig explicar la teoria en la pissarra digital, i després cadascú tenia en la seua tauleta digital el bingo i havien de jugar amb les paraules… no ho recorde… l'accent diacrític, un bingo de l'accent diacrític.

Entrevistadora - Quines diferències veies entre les setmanes que tenien les tauletes i les setmanes que no?

E1 - La motivació dels xiquets, encara que fora llegir un text, és molt diferent… els deies: llig un text en el llibre, i era com… pf, i en les tauletes estaven més motivats.

Entrevistadora - La teua perspectiva sobre eixa motivació que tenien els menuts a l'hora de gastar la tecnologia?

E1 - Em pareix bé, perquè per a que puguen aprendre cal buscar la seua motivació. Però també cal anar amb molt de tacte perquè moltes vegades et trobaves els xiquets que se n'ixien de la pàgina web a buscar coses. Em pareix molt bé incloure les TIC a l'aula però cal anar amb peus de plom, perquè al final les xarxes socials són molt abundants i poden trobar de tot.

Entrevistadora - La teua perspectiva sobre com poden influir les noves tecnologies en l'aprenentatge, no solament en les activitats que puguen fer sinó en general?

E1 - Depèn de l'aula, si és un punt d'interès per als xiquets, que és una motivació, al final en l'aprenentatge si no hi ha motivació no van a aprendre. Aleshores, si és un punt d'interès, jo crec que és positiu i pots avançar amb això.

Entrevistadora - Creus que facilita l'aprenentatge?

E1 - A veure, és més treball per al mestre, perquè a l'hora de preparar una classe amb les TIC és més laboriós i t'has d'esmerar més, però a l'hora de captar l'atenció i motivar els xiquets és molt millor.

Entrevistadora - Algun aspecte que t'haja cridat l'atenció i t'agradaria parlar?

E1 - Jo vaig estudiar el grau d'infantil, i en les últimes pràctiques estava amb xiquets d'infantil. L'any passat, amb xiquets de sisé, vaig notar una diferència molt gran, perquè a mi m'agrada molt treballar les emocions i la part més afectiva dels xiquets, i en infantil ho treballava molt més, i en canvi en primària costa més perquè ho deixem com un poc apartat. Vaig notar que no sabien gestionar les emocions. Per això pense que és molt important continuar treballant-ho a partir d'infantil, perquè ho fem en infantil però en primària ho deixem molt de costat.

Entrevista 2

Entrevistadora - Podries compartir les teves vivències impartint classe?

E2 - Sí, són de les pràctiques. En primer teníem dues setmanes, en tercer jo no vaig fer pràctiques perquè estava d'ERASMUS, i en quart vaig fer un quart. Però, jo crec que m'ha ajudat molt ser monitora, perquè al final també tenia una classe al meu càrrec, que igual no és el mateix, però intentava, això m'ha ajudat molt com… no sé, per a desenvolupar-me i poder explicar millor a l'hora de… quan anava a fer les pràctiques de

veritat de mestra, ja sabia com interactuar més en els xiquets perquè, vaja, si és per la teoria de la facultat, absolutament res.

Entrevistadora - Què et va inspirar a ser mestra?

E2 - Doncs, a veure… jo sempre m'ha agradat molt ajudar la gent, no? I quan aprenia alguna cosa per a poder interioritzar-la o per a poder saber-la, per a estudiar jo necessitava explicar, i llavors vaig veure que explicant-se'm donava bé, i ajudar la gent també. Així que, quan estàs explicant-li algun concepte per a que millore, estàs ajudant-lo també, i això jo crec que és el que em va fer ser mestra. I també sóc mestra d'ajuda terapèutica perquè m'encanten les persones en diversitat funcional i ajudar-los a construir un projecte de vida millor.

Entrevistadora - Quines estratègies vas utilitzar per a poder avaluar el progrés o el procés dels estudiants que tenies al teu càrrec?

E2 - Hi ha tres tipus d'avaluacions en la pràctica docent, que són: l'autoavaluació, que es valora tant pels alumnes als propis alumnes com pels docents als propis docents; l'heteroavaluació, que és l'avaluació del docent a l'alumne, però també de l'alumne al docent; i la coavaluació. Llavors, l'autoavaluació, cada volta s'està portant més a terme en les aules, però no està massa vista, no? L'heteroavaluació és la que sempre hem conegut, que el docent avalua l'alumne i xim pum, però a vegades no permet que l'alumne avaluï al docent, a la universitat sí que passa, però jo fins ara no ho havia experimentat, perquè ningú m'havia preguntat si li agradava la meua manera d'explicar o aquestes coses. Vale, i la coavaluació, ara, per exemple, jo les classes cada volta es fa més la codocència, que són dos mestres dins d'una mateixa aula. I jo, com a PT, tinc que fer codocència sí o sí, perquè no hi ha una altra forma d'intervenir en el meu alumnat, i això també ajuda a que ens coavaluem els docents, perquè està la mestra de PT i la tutora dels de l'aula, i la mestra de PT li pot dir: fes-ho així que és millor per a l'alumna en… jo què sé… TEA, per exemple. I, això, i també ajuda molt entre companys de classe, perquè no és el mateix que t'ho explique una mestra que no té com… la mateixa vivència que tu, que t'ho explique la teua companya, que igual sí que gasta el mateix vocabulari, i se't queda millor.

Entrevistadora - Per què creus que l'autoavaluació no està tan vista?

E2 - Perquè l'avaluació, a vegades, confonem les dues finalitats de l'avaluació, que les dues finalitats de l'avaluació són: una és comprovar el que s'apren, no? que això és l'avaluació que nosaltres hem conegut tota la vida, i l'altra és per a avaluar el procés d'aprenentatge, en plan, jo no puc avançar en aquests continguts si els meus alumnes no estan entenent el que estan fent. Llavors, com sempre hem fet la de coneixements i tal, els alumnes tampoc han aprés a saber si van pel bon camí o no van pel bon camí, i per què l'autoavaluació s'ha oblidat. Perquè sols era heteroavaluació.

Entrevistadora - Podries compartir quins han sigut els diferents desafiaments que has pogut afrontar com a docent i de quina manera vas poder plantejar-los solucions?

E2 - Desafiaments? Cada dia l'escola porta coses noves, així que mai estàs preparada per a tot el que passa dins d'una escola, perquè al final alguna cosa se t'escapa de les mans. En les pràctiques, jo crec que no he experimentat massa problemes. Els problemes són pares, mares, famílies… que no volen… per exemple, jo, com a PT, abans d'avaluar un xiquet hem de demanar una autorització a les famílies, i els problemes eren que, les famílies, moltes vegades, no volien que avaluaren al seu xiquet perquè no volien que el seu xiquet tingues una discapacitat o una necessitat educativa. I llavors, clar, a l'hora de negociar perquè al final beneficiarà la família i beneficiarà al xiquet o la xiqueta, sobretot. I no sé, jo no sabia que existien tants protocols, hi ha protocol per a absolutament tot, i ara estic descobrint-los en les opos… per exemple, si un nen parla de que el seu pare li ha pegat a sa mare, doncs hi ha un protocol de violència de gènere, que s'ha d'activar des de l'àmbit educatiu, que no és l'ordinari; protocol d'assetjament, un altre protocol; d'assetjament escolar però si és un nen amb necessitats educatives especials, un altre protocol; vuit mil protocols… però bé, està bé perquè no et sents sol, tens una teoria que seguir.

Entrevistadora - Podries remarcar algun problema que hagis vist, més important per al teu desenvolupament com a docent, alguna cosa que t'hagi pogut marcar?

E2 - Sí, que l'alumnat amb discapacitat, o amb necessitats educatives especials, normalment estan com, apartats del seu grup classe, totalment fora, i els tenen allà com un ninot. I… i en realitat aquestes persones, si tu confies en el seu potencial i en les seves capacitats, i oferixes els suports que necessiten, poden estar perfectament en classe, però ja no és estar, també és participar i aprendre. Perquè també poden aprendre, d'una manera diferent, però és que ara cadascú és diferent, així que evidentment, has d'oferir-los

diferents maneres d'aprendre, i jo crec que això… veure com realment podem progressar i hi ha gent que no vol que progressin, no esforça perquè progressin, doncs jo crec que això… però com jo vull ajudar-los, doncs els ajudaré jo.

Entrevistadora - Consideres que seria més una educació personalitzada?

E2 - Clar, de fet hi ha una mesura de resposta educativa que és l'adequació personalitzada a les programacions d'aula. Perquè se suposa que la programació d'aula és lineal, no? Bàsica, per a deu xiquets, però cada vegada hi ha més xiquets: alumnes nous vinguts, alumnes de PT, alumnes que desconeixen totalment la llengua… i llavors, per molt que tingues una programació d'aula, no poden seguir… si tu fas servir, per exemple, el llibre de text, que és una programació lineal, hi ha molts xiquets i xiquetes que queden fora, ja siguen o no amb necessitats educatives especials, perquè, per exemple, un xiquet està passant una situació familiar no massa bona, doncs aquest xiquet es queda fora perquè igual no pot estar, no està prou concentrat com per seguir el ritme de la classe. I el que ens han ensenyat l'últim curs en la facultat era sempre a programar activitats d'enriquiment i activitat de reforç, després de les lineals com a per dalt i per baix, saps? Per a que tots puguen arribar

Entrevistadora - Has fet ús d'aparells electrònics?

E2 - Sí, sobretot de la pissarra digital. Per als cursos més grans, com ara en el col·legi on estava jo, utilitzen llibres en format digital en lloc dels llibres en paper. El que passa és que, com jo estava en els cursos més petits, doncs això… utilitzàvem una tablet per a tota la classe, encara que en algunes ocasions no l'utilitzàvem sempre. Potser només hi havia activitats amb la tablet una vegada a la setmana. I en la pissarra digital, la majoria dels dies projectàvem el mateix llibre que els alumnes tenien a la tablet.

Entrevistadora - Podries explicar més específicament com integres aquest tipus de ferramentes en la planificació de l'aula i en la forma de impartir classe?

E2 - Jo reconec que ara tots els xiquets estan acostumats a tenir una tablet o un mòbil, i altres aparells electrònics. Així que no és massa difícil integrar-ho perquè ja estan acostumats de casa. En les programacions sempre intentem buscar activitats que canviïn de les activitats tradicionals amb bolígraf i paper. Per tant, si podem fer les activitats una mica més dinàmiques amb l'ajuda de les TIC, millor. Buscàvem activitats que fossin una mica diferents.

Entrevistadora - Quina és la teva perspectiva sobre com les noves tecnologies poden influir, no només en les activitats que poden fer, sinó en l'aprenentatge que poden tenir els alumnes?

E2 - Jo crec que ajuda molt, però no s'està fent un ús massa… No pots deixar una tablet al xiquet i dir-li: "Fes el que vulguis!". No. El que passa és que porten de casa un mal ús de les noves tecnologies, i això costa molt treballar-ho. Però, per exemple, és molt eficaç perquè els alumnes més grans, de cinquè i sisè de primària, poden fer treballs d'investigació, petits treballs d'investigació de manera autònoma. Això fomenta molt l'autonomia, ja que no has d'estar tu explicant-los tot el coneixement, sinó que ells poden buscar-ho a Internet. Però, clar, jo crec que se'ls dóna massa llibertat, i Internet és molt gran, la informació no sempre és fiable. S'ha d'ensenyar-los quines són les webs on poden consultar informació fiable i quines no ho són. També és important ensenyar-los a utilitzar eines com el Word, encara que potser això sembli anticuat, perquè a la universitat necessitaran saber utilitzar-lo.

Entrevistadora - Com podries ajustar el teu enfocament pedagògic per satisfer les diferents demandes de les noves generacions, la immediatesa i el ritme accelerat?

E2 - Jo crec que cal trobar un equilibri entre les activitats amb tecnologia i les activitats tradicionals en paper, que també m'agraden molt. Les activitats manuals ajuden a treballar la motricitat fina. Però és important ensenyar-los estratègies per a utilitzar correctament la tecnologia, ja que aquesta ens pot ajudar si en sabem fer un ús adequat.

Entrevistadora - Quin és el teu enfocament per a atendre la diversitat a l'aula?

E2 - Ara en els centres ordinaris, es suposa que la mestra de PT ja no pot traure els xiquets de la seua aula, del seu grup classe, per portar-los a una altra classe a ensenyar-los. Perquè igual necessita aquest xiquet ajuda, però hi ha molts altres xiquets que també necessiten suport, i llavors ajudes a un principalment, però els altres també en beneficien. I també ajuda perquè tenir dos docents a l'aula no és el mateix que tenir-ne un de sol. Això ajuda la docent a saber... Si jo sempre emporte el xiquet amb autisme a llegir, la mestra, la seua tutora, no sabrà com ensenyar a aquest xiquet a llegir, saps? Perquè igual s'ensenya d'una altra manera. A més, hi ha altres modalitats d'intervenció, com la unitat específica d'un centre ordinari, que és una aula buida per a nens amb TEA, on passen quatre o cinc hores al dia, i després tornen a la seua aula principal algunes hores més. Però això és una altra

forma d'intervenció, que requereix molt de paperassa i un alt nivell de suport. De manera general, en la modalitat ordinària, la nostra PT sempre està present, i els meus xiquets, per exemple, la tecnologia els ha ajudat molt. Per exemple, un nen amb discapacitat motriu pot tenir dificultats per utilitzar un llapis per escriure, però pot aprendre a escriure en un ordinador, on no cal tanta precisió en el control del moviment. És ensenyar a escriure? Sí, però de manera diferent.

Entrevistadora - Podries explicar alguna estratègia que has utilitzat per fomentar una participació activa dels estudiants a les teves classes?

E2 - Sí, a mi m'agrada molt treballar amb estratègies. He col·locat quatre grups de taules a l'aula. A cadascuna d'aquestes àrees hi ha quatre taules, així que en total hi ha disset taules. Damunt de cada taula, hi he posat diferents activitats. Per exemple, en una taula hi ha una tablet on han de practicar la lletra "n", però en format digital. A una altra taula, hi ha una altra activitat. Són els mateixos alumnes qui han de rotar, de manera que no estan asseguts tota l'estona; han de moure's, manipular les activitats... Quan acaben, canvien d'activitat i trien quina volen fer primer i quina volen fer més temps. Acaben treballant-ho tot, però cadascú al seu ritme. És un aprenentatge actiu i dinàmic, molt més dinàmic que estar assegut escoltant el mestre durant una hora.

Entrevistadora - De quina manera podries estimular el desenvolupament de l'autonomia i la responsabilitat dels teus alumnes?

E2 - Jo crec que fent treballs cooperatius afavoreixes molt l'autonomia. A mi m'agrada el treball cooperatiu, però amb certes pautes. Ara s'utilitza un mètode d'aprenentatge anomenat "caixa d'aprenentatge". Mostres als alumnes una caixa d'aprenentatge i els dius: "Quan acabeu de treballar-hi, vull que aconseguiu tal, tal i tal". Sobretot, els hi dones els objectius, que al capdavall són els criteris d'avaluació: vull que aprengueu les vocals. Si els hi anticipes el que vols que aconsegueixin, ells ja s'autoregulen el procés i són més autònoms, perquè saben si van pel bon camí o no. Cada dia han de completar una carpeta de la caixa i saben que al final de la classe la feina ha d'estar feta. Cada grup es reparteix la feina, trien quines activitats fer, però tot ha d'estar acabat al final.

Entrevistadora - Aquesta metodologia funciona?

E2 - Jo crec que sí. Mentre estan treballant, tu no pots estar assegut en una cadira fent altres coses, has d'estar resolent els problemes del grup, perquè al capdavall són persones. Si discutim, imagina't els alumnes...

Entrevistadora - Com consideres que la creativitat pot ser important en el teu propi mètode educatiu?

E2 - Jo crec que és molt important. És veritat que ara hi ha molta gent que, a través de les xarxes socials, ofereix un munt d'activitats. Jo, per exemple, entro molt a Instagram per veure gent que és docent, igual que jo. Ells fan activitats molt xules que penso: "Jo podria fer això, però adaptant-ho una mica". Així que has de ser creativa per adaptar continguts estàndard per al meu alumnat. Deixar una mica de banda el llibre de text, que pots utilitzar com a guia, però no són massa... A mi no m'agraden gaire aquest tipus d'activitats, has de donar-los un gir, fer-les més creatives i, sobretot, que captin l'atenció dels xiquets. Han de ser motivadores.

Entrevistadora - Creus que la digitalització pot millorar la qualitat de l'educació i del docent com a professional de l'educació?

E2 - Jo crec que sí que ha millorat molt gràcies a les noves tecnologies. Perquè igual que els xiquets poden accedir a la informació amb un clic, nosaltres també. Si cadascú a Instagram, a les xarxes socials, comparteix la seua manera de treballar, tu vas adquirint de mica en mica de totes les persones. Compartint, ja estàs enriquint-te. Estudiant o buscant informació sobre com ensenyar això, ho tens també en un moment, no fa falta que vinga una persona super experta. Buscant les persones adequades o, per exemple, a mi m'agraden molt els webinars, que són vídeos en què psicòlegs i docents parlen del dia a dia de l'autisme, per exemple. Després ho graven i jo, després a casa meua, tranquil·lament, mire el webinar. I el veig una vegada, i després una altra, moltes vegades. Així que aprens molt i, evidentment, millora la qualitat educativa.

Entrevistadora - Quines mesures consideres importants per a garantir que aquesta digitalització siga equitativa i igualitària per a tots els xiquets i per a tots els docents?

E2 - Se suposa que totes les escoles, si ho demanes, pots tenir, com a mínim, una tablet. Potser no tens pissarres digitals, però el que estan fent les associacions de famílies dels

alumnes (AFA) és, quan guanyen els diners que l'alumnat paga, els hi posen una mica de banda... Això és el que fan en el col·legi on estava fent pràctiques: guarden una part dels diners de cada quota i, cada any, renoven una classe. Així, poc a poc, els altres col·legis, no tinc ni idea, però...

Entrevistadora - Com creus que la digitalització de les aules pot preparar els xiquets per a enfrontar-se a aquest nou mercat laboral?

E2 - Jo crec que la societat està en constant canvi, el mercat laboral també, però l'educació també ho està. Així que crec que els xiquets ja estan molt adaptats a viure en aquest canvi constant. Però no m'havia plantejat mai ensenyar que estem en constant canvi.

Entrevistadora - Podries dir-me els avantatges i desavantatges de l'ús de llibres digitals a les aules?

E2 - A mi no m'agraden gaire els llibres com a manera de treballar de manera estàndard, que el docent obri el llibre i diga: "De la pàgina tal a la pàgina tal, fem les activitats dos, tres i quatre...". No em sembla que siga la feina d'un docent, perquè al final podria fer-ho un docent, però també podria fer-ho la meua mare, que no és docent. Així que, fer-ho... Si que és veritat que, per exemple, en els llibres digitals hi ha àudios i vídeos que ofereixen la informació de manera multimodal, de diferents maneres. Això és molt important, sobretot per al meu alumnat. Perquè si tens un alumnat amb deficiència auditiva, doncs bé, si li poses un vídeo igual li arriba més la informació que... o un alumnat amb deficiència visual, si tens l'àudio del llibre perquè està en format digital, igual li facilites més la feina que estar tot el temps llegint en braile, per exemple.

Entrevistadora - I desavantatges?

E2 - Massa ús de les noves tecnologies, no? I potser se t'escapa de les mans moltes vegades, sobretot per a la gent que no està familiaritzada amb les noves tecnologies. Hi ha docents que ja tenen cinquanta anys, potser no controlen tant les noves tecnologies, i el llibre digital està una mica fora del seu abast...

Entrevistadora - Podries dir-me els avantatges de les pràctiques a l'hora d'afrontar els desafiaments reals? De quina manera poden preparar?

E2 - T'ajuden molt, perquè al final veus escrit a la teoria que et donen a la universitat i molt bé. Però, després, quan ho poses en pràctica, és quan veus que el que t'han ensenyat ha valgut de veritat. Sobre tot les vivències, perquè en cada escola és un món, i cada dia passen coses que no et pots imaginar. I aquestes coses no estan en la teoria que et donen a la facultat. A poc a poc, l'experiència et va formant com a docent.

Entrevistadora - De quina manera consideraries important que els futurs docents puguin completar el màster de professorat, a banda de la seva formació?

E2 - Jo crec que és molt important. El que passa és que crec que en els docents, sobretot, hi ha molta gent que es fa el màster per sumar punts, perquè et dóna un punt en les oposicions. A vegades, els màsters tampoc són de molta qualitat, sinó que els fan expressament per cobrar. El que és cert és que, per exemple, jo puc ser... Jo tinc la carrera d'Educació Primària i la menció en Pedagogia Terapèutica, però després el que pots fer és estudiar una altra menció. Jo, per exemple, vaig estudiar la menció en Música i em puc presentar a les oposicions de música perfectament. Així que crec que això sí que dóna... estudiar unes oposicions en un temari específic de la menció que tinguis sí que dóna molta formació, però el màster... jo no sé si...

Entrevistadora - Podries dir-me quins poden ser els principals beneficis professionals i personals dels qui es graduen d'aquest màster?

E2 - Els beneficis? Molta informació, nous coneixements. Perquè els docents han d'estar en constant formació. Per exemple, el màster per a ser professor d'Educació Secundària... Si has fet una carrera, un inconvenient podria ser que, en un any, igual no és suficient per ser docent. El que als mestres d'Educació Primària els ha costat quatre anys, els professors ho tenen en un. No sé si serà la mateixa quantitat d'informació, però en quant a qualitat, la meua mestra estava estudiant el de Secundària i estava molt bé. Diu que estava aprenent molt. Però no és docent, ella és biòloga i ara vol fer el màster de Secundària. Per exemple, jo sí que m'he graduat proposat, jo com a mestra de PT puc treure'm el màster de psicopedagogia, i així puc ser orientadora a l'institut, ja que és una altra especialitat que t'habilita.

Entrevistadora - Com penses que podria aquest màster preparar als docents per a poder adaptar-se als canvis en el camp educatiu i satisfer les necessitats dels estudiants?

E2 - Jo crec que, en aquest aspecte, els màsters estan més actualitzats en les noves tendències educatives que la carrera, on els canvis costen molt de veure. En el màster, la informació està més actualitzada. I, obviament, si la informació que reben els estudiants del màster està actualitzada, ho estarà també per a l'alumnat actual. Així que, simplement donar la informació o els recursos i estratègies per a l'alumnat d'avui en dia ja pot... Per exemple, hi havia vegades que en el grau em donaven estratègies que hui en dia no pots aplicar perquè els xiquets són molt moguts i, sobretot a primària, no pots estar quatre hores seguides enviant-los informació perquè als deu minuts s'han desconcentrat. Les estratègies actualitzades seran més efectives.

Entrevistadora - Per què penses que en el grau està tan desactualitzat?

E2 - Jo crec que hi ha un enfocament massa teòric. Està bé que ens donen teoria, però... perquè al final, les pràctiques... A vegades, crec que sobra tanta teoria i és millor veure-ho de manera pràctica. No fa falta que siga alumnat, podem ser nosaltres mateixos, els estudiants, fent de alumnes. Però com que falta pràctica, i la teoria que ens donen també hauria de ser més actualitzada. Crec que depèn del professor també, perquè, per exemple, l'últim any de la carrera, en quart, ja havia sortit la nova llei educativa, la LOMLOE. Hi havia docents que no els agradava ensenyar tota la nova llei educativa i, per tant, decidien que faríem treballs amb la llei anterior; i altres docents que tenien més ganes de treballar, bàsicament, i sí que ensenyaven a aplicar la nova llei educativa. Per què ensenyar l'anterior si ja ha canviat la llei educativa?

Entrevista 3

Entrevistadora - No sé, podries compartir-me la teua vivència impartint classe un poc a grosso modo?

E3 - Des de la meua experiència, jo no he treballat com a tal, exercint de mestra encara perquè no... no tinc plaça en la oposició, però he pogut exercir les meues pràctiques en la carrera de... en primer, tercer i quart. Primer una setmana, després en tercer era un mes, i en quart crec que era com tres mesos o quatre.

Depenent de quina mestra et tocava i... i tot, et donava la possibilitat de poder participar en tot el que feien en el centre, tant ajudant-les en la programació, ajudant-les impartint classes o... no sé... en més coses, val? Però no he estat davant d'una classe jo sola sense... fora de les pràctiques, no. Només ha sigut en les pràctiques.

Entrevistadora - Vale, has sigut tu, evidentment amb una persona que et tutoritza o que estiguera ajudant-te, però tu sí que has tingut l'oportunitat de donar classe en pràctiques, veritat?

E3 - Sí, en pràctiques, bé... depenent de quina mestra et tocava, et donaven la possibilitat, per exemple en primer eren dues setmanes d'observació, que tu vas a observar més o menys per a saber si t'agrada la carrera i si vols centrar-te en això, vaja. Després, en tercer si tens sort, et deixen participar com a donar alguna classe, explicar alguna activitat o alguna tasca i, després, en quart et demanen fer com una situació d'aprenentatge. Et deixen impartir la teua situació d'aprenentatge. Jo, per exemple, vaig fer una del centre de salut. Explicava la importància del centre de salut, les necessitats dels xiquets, de la sanitat i tot això, per conscienciar-los.

Entrevistadora - Què et va inspirar a triar aquesta carrera docent, o a voler ser mestra?

E3 - Jo és que tenia una mestra, que de xicoteta ens llevava les ganes d'estudiar, ens infravalorava... i tipus, ens infravalorava sempre quan teníem errors o suspensos o coses així, ens deia que no servíem per a això, saps? Així que volia trencar les barreres, i donar-li a conèixer que jo no m'anava a quedar amb la seua idea, jo anava a lluitar contra els meus somnis i anava a empoderar-me i a ser el que jo volia ser, que era ser mestra.

Entrevistadora - Em podries dir algunes estratègies que has pogut utilitzar per avaluar el progrés dels estudiants que tenies al teu càrrec?

E3 - La majoria de vegades s'utilitza l'observació, l'observació jo diria que és el punt més... més eficaç a l'hora d'avaluar. I, després també, donar-los llibertat o preguntar-los, saps? D'una manera... tipus, per exemple, a través de tècniques com el Kahoot o coses així, avaluar el seu progrés per veure... no directament fent-los un examen, no? Perquè moltes vegades dius: és un examen? No. Pots dir que és una prova, o per veure com... com una activitat o com un joc. Així els xiquets no es senten tan agobiats o tan saturats pensant que és un examen, que s'ho juguen tot allà... i potser fent una tècnica més visual i atractiva per als xiquets, podrem millorar tècniques educatives, millors resultats...

Entrevistadora - I, en aquestes pràctiques, recordes algun desafiament que pogueres afrontar a l'hora d'explicar o d'estar en classe, tu com a mestra?

E3 - Moltes vegades, al veure't tan joveneta, saps? I, al ser tan jove i tot... Moltes vegades, al principi, sí que tens la confiança dels xiquets, però una vegada ja portes un temps a l'aula, agafen massa confiança i es creuen més grans, com que t'infravaloren per ser jove i no la mestra.

Entrevistadora - I recordes alguna cosa que, per exemple, poguera passar entre els alumnes?

E3 - Moltes vegades el que genera problemes són els xiquets d'ètnia gitana o musulmana, perquè moltes vegades diuen que no els entenen, enseguida baralles per comportaments disruptius o... o xiquets amb necessitats moltes vegades també tenen conductes que necessiten ajuda, saps? I col·laboració de part de tots. Però moltes vegades si no entenen que aquests xiquets tenen necessitats, moltes vegades si comporten problemes.

Entrevistadora - Recordes alguna manera en la qual afrontàreu aquests problemes o els poguereu posar solució?

E3 - Casi sempre, tertúlies dialògiques, o des de la conversació, tal... Perquè els xiquets al final ho entenen, entenen el problema i què és el que han fet, i quines conseqüències han tingut, no: "Ale, perdona'l que és amic teu", això no. Ha passat una cosa i ho has de solucionar, però com ho pots solucionar? Parlant-ho, entenent el que ha passat, com es sentia l'altra persona, posant-se en tot moment en el lloc de l'altre.

Entrevistadora - Has tingut l'oportunitat d'utilitzar les noves tecnologies, les TIC, a l'aula?

E3 - Utilitzàvem la pantalla digital i a partir d'ahi treballàvem.

Entrevistadora - Vale, com les vau integrar en la planificació... I no sé si sabries dir-me quins resultats vau poder observar a l'hora d'integrar aquestes noves tecnologies a l'aula?

E3 - Jo ho he observat utilitzant-les per fer examenets, propostes per saber quins coneixements havien assolit els xiquets. Així o anàvem a l'aula d'informàtica o, des del centre, també hi havia tablets per a cada xiquet, saps? El centre proporcionava tablets per a cada xiquet i des d'ahi la mestra podia controlar totes les tablets i això.

Entrevistadora - Les tablets les proporcionava el centre o l'AFA tenia alguna cosa a veure?

E3 - No sé si ho donaven al centre, però el centre sí que tenia per a tots els xiquets. En tenien varies, no sé si ho proporcionava el centre o el propi ajuntament que destinava els diners, i conselleria... No ho sé amb certesa. Però jo crec que sí que els proporcionava Conselleria, uns diners per a comprar tot això.

Entrevistadora - Quina és la teva perspectiva sobre l'ús de les tecnologies, encara que fos per fer els exàmens i de vegades la pissarra digital, què opines sobre això?

E3 - Jo penso que és una cosa positiva i negativa. Per als xiquets com, ara a casa, estan tan acostumats a les tablets i a les noves tecnologies, penso que... Ací tinc un poc de dilema, digam... M'agrada però no m'agrada, saps? M'agrada perquè... com una cosa positiva per als xiquets, però no m'agrada perquè al final també estàs com llevànt-los valor a fer activitats manipulatives més atractives que, potser, tenen el mateix fil conductor, i al final no estàs... Això, m'agrada perquè pot ser més atractiu per als xiquets, però no m'agrada perquè, com a mestra, també hi ha altres estratègies metodològiques per a utilitzar per a treballar. Ja no siga utilitzant les noves tecnologies, ja pot ser en mode paper, a partir de la gamificació, o coses així. Perquè també penso que, moltes vegades, estem acostumant als xiquets a tenir-los cara a la tablet, perquè es porten bé, saps? Però tampoc és com... Porten beneficis i desavantatges...

Entrevistadora - Sabem que les noves generacions les marca més un ritme més accelerat i immediat, de "jo vull açò i ho vull ara", és aquest tipus de dinàmica. Com podries ajustar el teu enfocament pedagògic/docent per a poder satisfer aquestes demandes d'immediatesa?

E3 - Jo ho enfoque més a l'hora de realitzar les activitats o en el pati quan els xiquets i les xiquetes volen jugar a alguna cosa o no hi ha el material suficient per a tots, intento sempre tenir en compte els comportaments a l'aula, és a dir, si els xiquets i les xiquetes es comporten bé en aquell moment, podran tenir el que volen o el que necessiten. Però si abans no han tingut unes conductes adequades i uns hàbits, no podran.

Entrevistadora - Tu com enfocas per entendre la diversitat a l'aula? La diversitat socioeconòmica, racial, ètnica...

E3 - Incloent-la en totes les activitats, tenint present el disseny universal d'aprenentatge per a tots els xiquets i els drets dels infants. Per exemple, en les situacions d'aprenentatge

ja està contemplada també, creant la situació tenint ja en compte com una mesura per atendre les necessitats de cada xiquet.

Entrevistadora - Em podries explicar alguna situació específica on hagis pogut fer això?

E3 - Per exemple, en una activitat de lectura o escriptura, vale? A mi m'agrada treballar amb plantilles, posar la mateixa activitat per a un xiquet que té necessitats educatives especials, ja siga autisme o un xiquet en desenvolupament tardà. Per exemple, pots adaptar la mateixa activitat per a ells, posant dibuixos o pictogrames, ajudant-se de taules perquè ells mateixos s'avaluen o puguen contar quantes lletres van per a escriure, saps? Adaptant la mateixa activitat a les seves necessitats. Però per això necessites saber qui necessita què, i amb l'ajuda de l'equip pedagògic, saber quines són les seves necessitats i d'on pots partir.

Entrevistadora - Me sabries dir alguna estratègia que hagis pogut aplicar per a poder fomentar algun tipus de participació activa de tots els estudiants a l'aula?

E3 - Per exemple, en l'hora de fer dictats, fem dictats cooperatius. Què vol dir això? Un xiquet és l'encarregat d'escriure el dictat, l'altre d'anar a veure... Els dictats estan situats en diferents llocs de l'aula, val? Aquest grup ha d'anar a un lloc distanciat de l'aula, un és el que escriu, l'altre és... Van fent relleus per a recordar trossos del dictat. Després, moltes vegades, ara que està tant de moda el TikTok, der tècniques com punts, si guanyes un punt en… lliges un llibre, pos tens un punt. Van sumant punts i després guanyes una xapa del TikTok, o fer un TikTok o… com a anar motivant fent estratègies per als xiquets

Entrevistadora - Me podries dir com estimularies el desenvolupament de l'autonomia i de la responsabilitat dels alumnes?

E3 - Donant-los la llibertat i… per a participar en cada activitat, com demanant-los sempre la opinió. Això, donant-los la llibertat, sabent-los fer entendre que tot el que diuen està bé, saps? Vull dir-te que cadascú té un punt de vista.

Entrevistadora - Consideres que la creativitat és important en el teu mètode, o el mètode que vols dur a terme?

E3 - Sí, als xiquets els has de deixar volar la imaginació. Si tu els dones unes ordres sobre el que han de sentir, els talles tota la imaginació i tota la seva creativitat. Al final, a l'escola estan per aprendre i, a través d'activitats o de tasques o les situacions, els xiquets

van fent el seu desenvolupament per a majors. Si des de xicotets, els marques uns guions i uns ítems, al final a la llarga no sabran fer res, perquè no seguiran els mateixos guions i no podran fer-ho. Si tu els deixes volar la creativitat i ser al xiquet lliure, després, de major, també tindrà una llibertat per a poder dur a terme cada activitat.

Entrevistadora - Creus que la digitalització de les aules pot, d'alguna manera, millorar o afectar la qualitat general de l'educació?

E3 - Jo penso que pot afectar negativament, perquè un autor deia: "a partir d'un llibre és com s'aprenen les coses, no a través d'una pantalla". A partir d'un llibre, jo penso que es pot deixar volar més la imaginació que a través d'una pantalla, perquè hi ha més coses i els dones més llibertat.

Entrevistadora - Creus que pot afectar de forma negativa perquè, al final, penses que la digitalització o les pantalles en general, d'alguna manera, limiten?

E3 - Exacte, limiten a l'alumne la forma de pensar o d'expressar-se.

Entrevistadora - Quines mesures consideres importants per a poder garantir que la digitalització siga equitativa i accessible per a tots els estudiants?

E3 - Mesures des del centre, si vols fomentar la digitalització en classe, és saber que tots els alumnes poden arribar a tenir això, perquè saps que tens xiquets amb necessitats socioeconòmiques. No pots dir-los: "necessiteu, per a venir a l'escola, comprar-vos una tablet electrònica". No, és des del centre o des de l'aula, el mestre ha de conèixer quins són els recursos de la seua classe.

Entrevistadora - Creus que pot preparar al mercat laboral del futur, aquesta digitalització des de les aules?

E3 - Sí, perquè si ja, des de ben xicotets, estàs treballant en digital, a l'hora de més major, a l'hora de fer treballs, de buscar treball, de realitzar documentació… si ja tens una base, ja saps com ho pots utilitzar. O tens més tècniques per a utilitzar-ho millor, perquè si tu a una persona, no li ensenyes a utilitzar-ho, no sap.

Entrevistadora - Creus que és important preparar-te per a aquest futur al mercat laboral?

E3 - Cada vegada, com la societat està més enfocada a lo digital, si des de xicotets no els ensenyem a utilitzar-ho, de major tampoc van a tenir les tècniques necessàries per a poder

afrontar-se a la societat. Entonces, pense que això sí que també és una bona mesura o una bona activitat per a treballar dins de l'aula.

Entrevistadora - Quins beneficis específics penses que tenen les pràctiques a l'hora d'aprendre a ser mestres, en comparació a simplement la teoria de l'aula?

E3 - Jo pense que les pràctiques han sigut el que més possibilitats i experiència m'han donat en la meua carrera perquè, al final, durant la carrera és tot basat en teoria, llibre, llibre, llibre… i de la pràctica no tens res, si no tens que fer activitats imaginant-te-les sense estar en una aula, i moltes vegades era difícil plantejar-nos la situació que ens deia el mestre perquè no havíem treballat mai en una aula, ni teníem la informació prèvia per a dur a terme la situació o… saps? Vull dir-te, jo crec que les pràctiques han sigut la visió que m'ha donat… del que més he après han sigut de les pràctiques, de tota la carrera. Perquè al final estàs en una aula, que és el que tu vols ser i arribar en el futur, i al final en els xiquets moltes vegades aprens més perquè penses coses que no t'hauries pogut plantejar.

Entrevistadora - Com, per exemple?

E3 - Moltes vegades, a l'hora de dur a terme activitats, són ells els que donen idees de: ai, ací perquè penses que no és millor fer una activitat en… jo què sé… manipulativa o un joc de taula? Alhora per a tractar una situació de les abelles, saps?

Entrevistadora - Els xiquets vos proposen diferents mètodes o diferents formes de que ells puguen aprendre. Com a què ells mateixos…

E3 - Clar, moltes vegades ara, com ha canviat… abans, la mestra era la que creava la seua pròpia unitat didàctica, que moltes vegades podia sorgir dels alumnes, però ara en el RD estableix que tenim que programar a base de situacions d'aprenentatge, que això és que a partir d'un problema o una situació dins de l'aula, has de crear la teua pròpia situació d'aprenentatge, que acaba com en un producte final, que és com una solució al problema que han tingut els xiquets anteriorment. Per exemple, si coneixen alguna cosa del cicle de l'aigua, et pregunten: com apareix l'aigua? Tu crees com la situació d'aprenentatge a partir d'ahi… un altre exemple, diuen: veuen en la tele els xiquets que hi ha hagut una guerra i els xiquets no tenen aigua i tot això, volen a partir d'ahi estudiar el cicle de l'aigua i el producte final, que seria com l'aprenentatge cervell, que és com el resultat, és com

crear una carrera benèfica, i tots els diners destinats van a ajudar als xiquets que no tenen aigua, i coses així...

Ara ha canviat la forma de programar, abans era coses que a la mestra li marcava conselleria o els llibres, perquè moltes vegades els llibres: Santillana, o les editorials… et marquen què has de treballar. Ara ve tot com, tu pots anar relacionant-ho però ha d'anar tot a base dels seus problemes o de coses que ells volen saber. Les editorials et marcaven abans: doncs ara has de donar el cicle de l'aigua, ara els animals vius… Ara tu tens, en base a situacions d'aprenentatge, a partir d'un problema tu has de donar-li una solució. Així, a partir dels problemes dels xiquets, treballant en base a l'editorial i anar enllaçant.

Entrevista 4

Entrevistadora - Podríes compartir la teua vivència impartint classes?

E4 - La meua vivència impartint classes ha sigut bona, en general. Però també ha sigut una mica frustrant en el sentit que mai et penses que hi haurà molts xiquets que no entendran la manera en què vas a explicar, i per tant, en aquest moment, és com si sentissis que no aconsegueixes expressar-te de la manera que desitjaries o la manera que creuries que tothom entendria. I jo crec que ser docent és una feina de fons en aquest sentit. Però també ha sigut molt agradable en altres ocasions en les quals aprens molt del teu alumnat també.

Entrevistadora - Per exemple?

E4 - Per exemple, quan proposes o plantejes una pregunta sobre algun contingut en concret. Sempre ix una pregunta o altra, o una curiositat que tenen els xiquets que dius: he de formar-me o he de investigar per... o ja no investigar, sinó que tenen unes idees que mai imaginaries, i de vegades és tan simple la manera en què ells entenen el món, que et fan també aprendre.

Entrevistadora - Què et va inspirar a triar la docència com a carrera?

E4 - Sincerament? La meua família. Visc d'uns pares docents, i sempre he viscut en casa la docència com a model de vida. I no imaginaría un altre futur sense ser docent o ser funcionària. També és ajudar als altres, compartir els meus coneixements amb ells, i intentar fer un món millor. Perquè jo pense que l'educació és la base per moure la societat, canviar-la i canviar-la a millor, i espero ajudar a això, contribuir.

Entrevistadora - Em podries dir quines estratègies vas poder utilitzar per avaluar el progrés dels teus estudiants?

E4 - Sobretot, jo diria que rubriques i intentava sempre que fos progressiu, que no es basara tot en una avaluació tipus examen, que és el que jo vaig fer quan estava estudiant, tant en primària com en secundària. I sempre a diversos nivells, en totes les dimensions possibles, com interactuaven els altres companys, com aprenien i milloraven progressivament. Per això, jo pense que la millor manera d'avaluar és des del principi fins al final, cada dia.

Entrevistadora - Em podries dir algun desafiament que vas haver d'afrontar com a mestra, i si recordes com vas poder solucionar-ho?

E4 - Bàsicament, el desafiament principal és intentar arribar a tot l'alumnat per igual, i que ixguen d'allà aprenent. Que tu digues: la major gratitud que pots obtenir com a mestra és que ixguen d'allà plantejant-se preguntes i tu ja no estigues present; que sapigues que ho han entès. I, per a aplegar a aquest moment, no és fàcil. És intentar buscar camins, si el A no ho van a entendre? Anem al B, sempre tenir diverses opcions per a poder tirar mà. I només es pot adquirir per l'experiència, no hi ha una altra manera. La meua experiència no és molt llarga, per tant és més complicat, però poc a poc.

Entrevistadora - Diríem que s'adapta?

E4 - Sí, és adaptar-te, a mesura que passen els dies, veus que aquest mètode no funciona... anem a intentar un altre mètode. Sobretot, jo diria experiència i formació, el més important per a ser un bon docent. Mai seràs perfecte, i per tant, crec que és un error parar... pensar que en algun moment de la teua carrera has arribat al seu màxim, sempre hi haurà més.

Entrevistadora - Has utilitzat ferramentes digitals?

E4 - Sí, per exemple, a mi m'ha funcionat molt bé l'aplicació que es diu Kahoot, que a més de... és molt pràctic i alhora no tan pràctic, perquè normalment en una classe amb tanta gent, perquè el ratio és molt gran a les aules, has de fer-ho per equips. Què passa en els equips? Tens la possibilitat que conteste un, o que contesten... posant un exemple, si són grups de quatre, que contestin els quatre. És pràctic perquè els motiva molt, perquè és competició, i la competició a tots ens encanta. Per això, la tecnologia jo pense que és

una bona eina per a introduir en les classes, però sempre tenint en compte la quantitat de tecnologia que introdueixes, perquè tots tenim a la nostra disposició molts tipus de tecnologia en el nostre dia a dia fora de l'aula, no cal dir-ho. I posar tanta importància a les aules en la tecnologia pense que és... no és un recurs que s'hauria d'utilitzar en gran quantitat.

Entrevistadora - A banda del Kahoot, vas utilitzar algun altre tipus de...

E4 - Presentacions.

Entrevistadora - I com les vas integrar dins de la planificació?

E4 - Si estem donant els éssers vius, per exemple, el que ens agrada molt, el que m'agrada molt a mi, és fer equips i en cada equip, cadascú es dedica a un regne, per dir-ho d'alguna manera, dels éssers vius. Busquen informació... que és, al final, la metodologia per projectes, ells busquen informació sobre els éssers vius, sobre el regne que els ha tocat, i preparen una presentació en Power Point, en Canva... el que més els agradi, el que més fàcil els parega...

Entrevistadora - Quina és la teua perspectiva sobre com les noves tecnologies poden afectar l'ensenyament?

E4 - Jo pense que les noves tecnologies tenen una part molt greu, perquè les noves tecnologies, el problema que jo veig, és que totes les respostes són immediates. Què provoca? Doncs conseqüències clares, l'alumnat no té capacitat de reflexió, i això ens porta a una frustració molt més elevada que, potser, la que tenien els nostres pares. Perquè si jo els pose un problema matemàtic en una aplicació tecnològica, el resultat és erroni, i immediatament els dona el bon resultat, això provocarà que no sàpiguen resoldre un problema per ells mateixos. Perquè al final estaran acostumats a la prova i error i que els donen la resposta, no a la prova i error i anar a intentar buscar-la: si intenten buscar-la i no els la donen, es frustren; es frustren, es tanquen i no tenen ganes de continuar en aquest problema, no tenen ganes de continuar aprenent. Per tant, jo crec que per això, com he dit, la tecnologia hauria de ser mínima; el Kahoot, quin és el problema del Kahoot i de totes aquestes aplicacions? Que ens donen la part de motivació molt bona, però les parts dolentes són la competició, les respostes immediates i, evidentment, la falta de reflexió per part d'ells i elles.

Entrevistadora - I com justaries el teu enfocament pedagògic per a poder satisfer aquestes demandes d'inmediatez i del ritme accelerat que a dia d'avui estan tenint els estudiants?

E4 - Jo crec que tot, com en la vida, és equilibri. Perquè al final, no podem prohibir les tecnologies a l'aula, perquè com he dit, estem preparant xiquets i xiquetes que entren en una societat amb internet i les noves tecnologies, que són un dels pilars de la vida, del món. Per tant, hem d'ensenyar-los la bona utilització d'elles. Què passa? No podem basar la nostra educació en la tecnologia. Moltes escoles a dia d'avui, sobretot en el tercer cicle, cinquè i sisè, utilitzen les tablets com a font que reemplacen els llibres de text. Es passen tot el dia, vulgues o no, perquè, que tindran a millor? Dos hores setmanals d'educació física? Estan, des que entren a l'escola, fins que ixen davant d'una pantalla. Tornen a casa? Davant d'una pantalla. Jo pense que, en aquest aspecte, alguna cosa estem fent malament. No només utilitzar un camí en la nostra programació anual, o en la nostra feina com a docent, sinó equilibrar l'aprenentatge de les noves tecnologies amb els mètodes tradicionals, que no seria un llibre de text com a tal, sinó potser els projectes que ja he mencionat abans: a través d'un Power Point, ho fem a través d'una cartolina, com nosaltres ho feiem. I aquest és un equilibri, una balança.

Entrevistadora - Quin és el teu enfocament per a entendre la diversitat dins de l'aula?

E4 - Sobretot, partir d'entendre que quan entren a l'aula, cada persona porta una motxilla darrere. En això em refereixo a que no podem pretendre que els coneixements o les coses que nosaltres impartim vagin per una via única, és impossible. Tenim el suport de la PT i l'AL, el suport de la diversitat, però sempre no serà efectiu perquè no hi ha suficients per a tota la diversitat i el ratio que tenim a les aules. El fonament, jo diria... a mi m'agrada molt treballar la diversitat a l'aula entre els mateixos alumnes: un alumne excel·lent pot, per dir-ho d'alguna manera, hem d'intentar que treballen amb els xiquets amb més dificultats, i que uns als altres s'ajuden entre ells. Això ens portarà, també, a la tolerància. L'enfocament és deixar la part individual i que tot siga a nivell col·lectiu, a nivell col·lectiu individualitzat, que no siga individualisme, és una xicoteta diferència entre els dos.

Entrevistadora - Quines estratègies vas utilitzar per a poder fomentar una participació activa de tots els estudiants?

E4 - No et podria dir cap, perquè cap de les que he utilitzat jo les podria qualificar com a exitoses, més que res perquè la participació activa de tots és molt complicada d'aconseguir, perquè sempre tindrem uns que facen més que els altres, i això passa en primària, secundària i universitat. És molt complicat d'aconseguir-la, però si que el treball col·lectiu equilibrat, sense que ells s'adonen, perquè si ells s'adonen, ja l'has cagat. Però, sense que ells s'adonen, formar grups on saps que tindran una xicoteta connexió, i també intentar moure'ls a tots, perquè jo t'ajude a tu, tu m'ajudes a mi, jo destac en algunes coses però l'altra persona en altres. Així que l'estratègia, potser, jo m'enfocaria en un treball grupal.

Entrevistadora - de quina manera estimularies el desenvolupament de l'autonomia i de la responsabilitat dins de l'alumnat?

E4 - Hi ha moltes metodologies per a això, però sobretot, a mi m'agrada molt el sistema de punts. En el sentit que, jo sé que vaig a tindre una recompensa només si faig alguna cosa bé, no simplement per fer-la. Així que fas el sistema de punts i els dones rols dins de l'aula: tu t'encarregues d'això i d'aquell, i l'altre d'això. Perquè si tu no t'encarregues d'això, no sortirà bé. És com una cadena, si tu no ho fas bé, no funcionarà l'engranatge, per dir-ho d'alguna manera, és tota l'aula. Si una persona falla, tots fallen. I que no se'n senti culpable, sinó més ben dit, el responsable i farà bé la seva tasca perquè tot pugui sortir bé, bàsicament.

Entrevistadora - Consideres que la creativitat té importància en el teu mètode?

E4 - Jo crec que sí, és important la creativitat, i és una contraposició a allò de les tecnologies de l'esperit crític. La creativitat… perquè m'he adonat que últimament no saben inventar-se jocs, si tu no els dius "fes això, d'aquesta manera, seguint aquests passos molt marcats", ells no tenen capacitat de… Per tant, jo penso que la creativitat i la imaginació, en activitats on es puguin desenvolupar completament i ser lliures, penso que és molt important per a totes les altres disciplines.

Entrevistadora - Com creus que la digitalització pot millorar, d'alguna manera, afectar la qualitat de l'educació?

E4 - La digitalització ens dóna moltes eines útils perquè sabem que és un aspecte que motiva molt. Només posar-los una pantalla davant, la motivació és descomunal, incomparable amb posar-los un text. I un vídeo, tot allò que són audiovisuals i aquests

estímuls, a l'alumnat els fa volar, per dir-ho d'alguna manera. Perquè és el que tenen a casa, i és la novetat. I jo penso que, en aquest aspecte, ens ha ajudat molt a captar-los, a captar l'atenció.

Entrevistadora - Quines mesures consideres importants per a garantir que aquesta digitalització, d'alguna manera, sigui equitativa i igualitària entre tots els alumnes?

E4 - Hi ha un problema, perquè no tothom té els recursos materials, econòmics per permetre's comprar un iPad, que és el que generalment utilitzen. Però això sí que és veritat que hi ha moltes ajudes, per part de l'estat i per part de les AMPES i de les escoles, però després hi ha el problema de casa, no pots pretendre que una persona sense gaires recursos, que potser ni tan sols té per menjar, tingui internet. Jo aquí intentaria que molta part de la feina es fes a l'aula, després estan les biblioteques, que ajuden, però intentaria que tot es fes, en la mesura del possible, a l'aula.

Entrevistadora - Com creus que la digitalització dins de les aules pot preparar els estudiants per al món laboral?

E4 - Molt fàcil. Simplement, ensenyar als alumnes a utilitzar un processador de text, el que ve a ser un Word. Per a treballar, has de tenir els coneixements bàsics de tot el que és Microsoft, o tot el que és tecnologia, sinó no entraràs enlloc. Ja mateix passa a secundària. És molt important, saber posar els espais, que tot estigui en sangrats correctes, en els seus marges, això és importantíssim.

Entrevistadora - quins beneficis aporta fer les pràctiques als futurs docents, en comparació a la teoría que es puga donar dins de la classe?

E4 - Pots entendre molts conceptes que t'ensenyen els teòrics, com impartir-los a l'aula, i a banda, coneixem de primera mà com és la vida dins d'una escola, però sense la pressió de ser tu el principal docent. Cosa que, per a mi, és molt beneficiosa, perquè no tens tanta… estàs més relaxada, coneixes, vas a poc a poc, en quart i en tercer ja vas incorporant alguna unitat didàctica. Però sempre tens el recurs de que la principal docent està al teu costat, per tant t'ajuda a tot el que has vist teòric passar-ho a la pràctica, adonar-te que moltes coses han sigut molt útils i saber si t'agrada o no la feina de docent, que això penso que és molt important, perquè al final en quart ja estàs tres mesos i mig en una classe, i molta gent li ajuda dir: "Vale, pues no, jo no em veig aquí perquè la feina docent

és molt complicada, les coses com són. Ser un bon docent és una feina… el que he dit, una carrera de fons, i que t'ha d'agradar."

Entrevistadora - Consideres important que els docents facin un màster d'especialització?

E4 - No sé fins a quin punt, perquè el màster d'especialitat… pots fer també la menció, que arribes al mateix punt, i… perquè no tindria tant de coneixement en el màster, però jo considero més important fer la menció d'aquesta especialitat. Si consideres important el màster de secundària per a la gent que ha estudiat filosofia, que ha de fer això per poder treballar, evidentment és super important perquè t'ensenyen les bases pedagògiques necessàries per a poder impartir classe. Però el màster d'una altra especialitat no sé fins a quin punt és tan útil. Al final, com més sucre més dolç, les coses com són. Però…

Entrevistadora - Creus que té beneficis professionals i personals, fer un màster a l'hora d'impartir classe?

E4 - Jo sí que penso que té beneficis, perquè si vas a dedicar-te a una especialitat en concret, has de saber com impartir aquest tipus de classe. No és el mateix ser mestra generalista que PT o AL, o anglès, no? Cada cosa té les seves bases, que has de conèixer, evidentment, per a poder oferir un bon servei, podríem dir.

Entrevistadora - Com pot ajudar un màster a preparar als docents per a poder adaptar-se als canvis educatius?

E4 - Jo no penso que el màster t'ajudi a adaptar-te als canvis de l'educació. Perquè els canvis en educació, tu fas el màster en el curs 2024-2025 i els canvis en educació de la llei, canvien en el 25, el 27 i fins al final de la teva carrera. El que sí ajuda aquí és que, evidentment, hem d'estar formant-nos continuament, tots els anys, en els cursos que proposa el CEFIRE, cursos per a docents… aquí sí que ens ajuda, com el de la tecnologia.

No pots quedar-te parat, sempre va a hi haure més on pugues arribar, si vols fer una bona faena.

Entrevista 5

Entrevistadora - ¿No sé si podrías compartir tu experiencia impartiendo clases en las prácticas?

E5 - En las prácticas ha sido lo único en lo que he podido vivenciar el dar clases. La verdad es que muy bien, las primeras prácticas donde me dieron la posibilidad de... explicar algo. ¡Ostras, es la primera vez que estoy delante de todos los niños explicando, es que me acuerdo que era de matemáticas... o sea, sé que eran matemáticas! Y me quedé

súper orgullosa de mí y de lo que había hecho. Y luego el resto, ya las siguientes prácticas, super bien. O sea, no he tenido ningún problema al decir... a ver si es verdad que también soy entrenadora, entonces sé cómo actúan los niños, sé las cosas que hacen... entonces, como que no tengo ningún problema en que haya problemas a la hora de explicar. Obviamente, siempre los hay, la utopía en la clase no existe. Pero sí, bien, diría que bien.

Entrevistadora - ¿Qué te inspiró a elegir la carrera docente?

E5 - Yo he sido una niña a la que todo le costaba mucho. Cuando era pequeña, tengo el recuerdo de la hormiguita trabajadora, me lo decían todos los profesores. Yo no quería ser la hormiguita trabajadora, porque por mucho que yo estuviera trabajando, al final como que todo me costaba mucho. Yo había estudiado, supuestamente para sacar un 10, y sacaba un 6, entonces claro, eso a mí se me hacía un poco duro. Entonces, como que me dije a mí misma: no quiero esto en los niños, ya no solo los propios niños que tienen necesidades específicas, sino todos los niños en general. La inclusión de todos los niños me inspira eso, mi experiencia en mi vida académica.

Entrevistadora - ¿Te acuerdas de las estrategias que empleaste para poder evaluar el progreso de los alumnos a tu cargo?

E5 - En las últimas prácticas, sí que pasé una evaluación a los niños, una pequeña encuesta de caritas sonrientes, contentas y poco más. Pero alguna reflexión y observaciones.

Entrevistadora - ¿Me podrías decir cuáles fueron los desafíos que afrontaste como docente y cómo los pudiste superar?

E5 - Lo típico de una clase, interrupciones dentro del aula, yo he hecho no sé cuántas, alguien me dice no sé qué... lo normal, en EF alguien me ha pegado, me ha empujado, me ha dicho no sé qué, no me deja ir la primera... cosas así. ¿Cómo los he enfrentado? Pues siempre desde el respeto, el cariño y la comprensión de los niños, siempre la escucha, porque ¿por qué te ha pegado, sabes? Hay que escuchar las dos partes de todos los niños. La escucha, la comprensión y ya una vez hecho eso, intentar resolverlo siempre de la mejor manera posible.

Entrevistadora - ¿Centrándose en la resolución del conflicto por parte del alumnado, entiendo?

E5 - Exacto.

Entrevistadora - ¿En algún momento has utilizado herramientas digitales?

E5 - Proyectar una imagen, un vídeo... sí. El uso de la pizarra digital.

Entrevistadora - ¿Cómo integraste el uso de la pizarra digital en la planificación de las clases?

E5 - Pues hice una clase de educación emocional y era todo a partir de un vídeo, porque era un grupo de primer ciclo, y pensaba que era más fácil para ellos. Entonces les puse un vídeo, y a partir del vídeo tenían que hacer una ficha que comentamos entre todos, y luego al final teníamos que hacer un juego, que también utilicé la pizarra digital.

Entrevistadora - ¿Cuáles fueron los resultados?

E5 - Yo creo que las pizarras digitales, y lo que son las TIC, mejoran la motivación del niño. Al final, no voy a decir que todo sea por las tablets y todo eso, pero sí que motiva a los niños a estar atentos, 100%.

Entrevistadora - ¿Cuál es tu perspectiva sobre cómo las nuevas tecnologías pueden influir en el aprendizaje del alumnado?

E5 - Por una parte, creo que bien porque lo bueno de las TIC es que pueden atender a los niños con necesidades, sobre todo. Te pongo un ejemplo práctico: cuando un niño que puede tener dislexia se puede corregir él mismo lo que está escribiendo bien o lo que está escribiendo mal con el simple Word. Por esa parte, creo que muy bien, además ayuda mucho a la motivación. Pero también hay que enseñar a los niños cómo utilizarlas y no excederse de ellas, al final no todo está en las tecnologías.

Entrevistadora - ¿Me podrías especificar cómo utilizarlas?

E5 - Una manera que me gusta bastante es, por ejemplo, una evaluación a través de las TIC, me parece chulo. Porque al final es algo un poco más aburrido, y hacer una prueba escrita a través de un cuestionario digital siempre es mucho más motivador y ya sale de lo que es una prueba en papel, que, en fin, ya está un poco más obsoleto para mí.

A través de juegos, todo lo que sea para consolidar el conocimiento, si están aprendiendo la letra "b" y la letra "v", cualquier juego que se pueda hacer de escribir… cualquier cosa.

Mucho más fluido. Los niños cada vez tienen más estimulaciones y concentración, cada vez la tienen pero. Obviamente hay que trabajarla, pero hay que saber también cómo afrontar eso.

Entrevistadora - ¿Cómo ajustarías tu enfoque pedagógico para satisfacer esas nuevas demandas de inmediatez y de ritmo acelerado?

E5 - Se puede trabajar de muchas maneras, pero trabajar la gestión de la frustración no dándoles todo ya. Al final, los niños aprenden también como nosotros a controlar la ansiedad, porque al final cuando no sabemos gestionar la frustración nos da ansiedad, pues aprender a gestionarla, metodologías de tranquilización, de pausa, de paciencia…

Entrevistadora - ¿Cuál es tu enfoque para atender la diversidad dentro del aula?

E5 - Primero ver qué grado de problemas puede haber. Por ejemplo, si hay un caso de que el abuelito de alguien del colegio ha fallecido, pues como los niños lo comentan todo y lo cuentan todo, lo va a decir y lo va a saber todos los niños, eso también, aparte de apoyar emocionalmente, que es lo principal para atender la diversidad y tener una inclusión. Obviamente, eso se trabaja dentro del aula, la acción, la tutoría, sobre todo, pero no tiene por qué ser solo la tutoría. Trabajar actividades, por ejemplo, si dentro del aula tienes un niño con síndrome de Down, pues trabajar el síndrome de Down siempre desde la naturalidad, todo desde la naturalidad. Por ejemplo, no se tiene por qué hablar de la muerte, pero si sale el caso de esta niña, partir de la curiosidad del niño y de la gestión emocional, eso lo más importante.

Entrevistadora - ¿Qué estrategias pudiste aplicar para fomentar la participación activa con los estudiantes?

E5 - Yo diría que lo de las TIC podría ser una opción, los grupos reducidos 100%, grupos cooperativos, grupos de trabajo y trabajar con metodologías un poco más activas como puede ser también el aprendizaje basado en proyectos o cosas así.

Entrevistadora - ¿De qué manera estimularías el desarrollo de la autonomía y de la responsabilidad?

E5 - En cursos más pequeños, que lo hicieran ellos, darles unas pautas y… que lo hagan ellos, dejar hacer. Que ellos intenten … nosotros los profesores ser unos guías para ellos, si necesitan ayuda se la vamos a proporcionar, pero siempre que lo hagan ellos.

Entrevistadora - ¿Consideras importante la creatividad en el método que quieres utilizar?

E5 - Sí, muy importante. Porque al final la creatividad es lo que nos diferencia de todo el mundo, cada uno tiene una creatividad diferente, entonces eso es lo que te va a proporcionar a ti resolver aspectos de tu vida y vivir de la manera más completa y más feliz.

Entrevistadora - ¿Crees que la digitalización puede mejorar o afectar la calidad de la educación en general?

E5 - Depende de cómo se utilice, porque para utilizarlas… lees un libro, si ese libro lo pones en la tablet es inútil. Lo bueno es que las tecnologías se utilicen para el aprendizaje.

Entrevistadora - ¿Qué medidas consideras importantes para garantizar que esa misma digitalización sea equitativa y accesible para todo el alumnado?

E5 - Es difícil, sé que por parte de los centros se tienen que asegurar de que las familias puedan acceder a internet, a un ordenador, y en el caso de que no puedan hacerlo por temas económicos, hay ayudas que el centro proporciona por parte del Ayuntamiento. Yo, supongo que a todos se lo darán pero no lo sé.

Entrevistadora - ¿Cómo crees que la digitalización puede preparar a los estudiantes para el mundo laboral?

E5 - Hoy en día todo se hace por internet. Mis abuelos están constantemente preguntándome cómo puedo hacer esto y lo otro, pero bueno. Para el mundo laboral que se utilizan desde Word hasta aplicaciones mucho más definidas y complicadas, les va a favorecer al final. Las TIC están en nuestro día a día, y cada vez más, entonces no lo podemos evadir de la escuela, porque al final la escuela tiene el objetivo de que ellos sean autónomos y que puedan vivir en nuestras sociedades. Si nuestra sociedad está digitalizada, pues tenemos que enseñarlo.

Entrevistadora - ¿Qué beneficios puede ofrecer la realización de prácticas a los futuros docentes en comparación a la formación que pueden obtener dentro del aula?

E5 - Pues la realidad, por mucho que nos enseñen qué dijo nosequién y todas las teorías y metodologías posibles, al final el aula es totalmente diferente a lo que nos han enseñado. Entonces, las prácticas son lo más importante, y a mí, por lo menos, me hubiera gustado

más, porque ahora también que estoy aprendiendo mucho digo, ostras, es que esto hasta qué punto es cierto. Por ejemplo, hasta qué punto es cierto que las familias se les pueda dar un ordenador? Que es una tontería, pero bueno, más centrados en los niños, pues no, con todos no funciona esto que dijo nosequién, ni lo otro que dijo nosemás. Entonces, hasta que no estás dentro del aula no lo sabes.

Entrevistadora - ¿Qué papel consideras que desempeñan las prácticas en la preparación de los estudiantes para enfrentar esos desafíos reales que se dan dentro de clase?

E5 - Claro, ¿cómo vamos nosotros a resolver conflictos y a gestionar el conflicto emocional dentro del aula si a nosotros tampoco nos han enseñado? Por lo menos yo no he tenido ningún profesor que me enseñara a eso dentro de la universidad, ninguno. Entonces, creo que ahí se queda un poco pobre y creo que es lo principal.

Entrevista 6

Entrevistadora - I la primera és: ¿Com creu que la digitalització de les aules pot millorar o afectar la qualitat de l'educació en general? La digitalització és el que estàvem parlant abans...

E6 - Doncs jo penso que en certs aspectes sí que pot millorar, per exemple en la informació que poden obtenir els xiquets, en fer les coses més ràpidament... Però... li veig més inconvenients que avantatges...

Entrevistadora - Sí? Per exemple?

E6 - Per exemple: que els xiquets estan pendents del seu taulell, del seu "d'això", i no estan centrats, per a mi, en el que és la tasca que realment estan fent.

Entrevistadora - Què interessant, què interessant... A veure, evidentment la... la digitalització és el que vostè m'estava dient però sí que és veritat que moltes vegades moltes famílies no es poden permetre... no? Una tauleta, un Wi-Fi a casa, un ordinador... Aleshores, vostè... vostè proposaria alguna mesura per poder garantir aquesta equitat en... ara perquè l'evolució digital ara està afectant a tot el món, aleshores...

E6 - Una mesura... és que és molt difícil perquè el món digital és tan, tan, tan gran que jo mesures... mmmh... no en sé però m'agrada compaginar la part de persona que té l'educació, amb la part digital. Millorar... compaginar-ho, almenys.

Entrevistadora - Sí, no centrar-se únicament, per exemple...

E6 - La di-di-digitalització (s'atura, riu)

Entrevistadora - Sí, sí sí... (repetidament)

E6 - Perquè les persones ens hem de formar com a... com a persones. No només tauletes i ordinadors...

Entrevistadora - Correcte, correcte...

E6 - Penso, no ho sé.

Entrevistadora - Sí, sí... M'ho sembla molt correcte... Eh... I una altra cosa és: em... sabria dir...? Eh... A veure, perquè al final és veritat que, canviant una mica de tema, que la situació actual d'ara no és la mateixa que, per exemple, fa vint anys: hi ha noves feines, s'ha obert el mercat laboral i ara pos això... per exemple: l'anàlisi de dades, l'enginyeria informàtica... Aleshores eh... La digitalització de les aules, de quina manera potser, si sap, ens podria preparar per a aquest tipus de feines?

E6 - Jo no tinc ni idea, perquè jo no he arribat a... a... a l'aula, el màxim que gastaven era, de tant en tant la pissarra digital... no hem gastat res més. Jo no et podria contestar a aquesta pregunta perquè no ho sé...

Entrevistadora - Perfecte, perfecte... Em sembla genial, no passa res. I pel que entenc, llibres digitals tampoc n'ha gastat...

E6 - (fa un gest amb el cap)

E6 - Doncs... mira, si vols que et digui la veritat... a mi sempre m'ha agradat farmàcia. Això era una cosa que m'agradava moltíssim però, econòmicament els meus pares no podien permetre-ho perquè en aquell moment, o bé havies d'anar a Madrid o bé a Granada o hi havia més llocs però això és el que jo coneixia... I aleshores, doncs... em van donar una beca i vaig decidir fer magisteri. I no m'he penedit mai d'haver-ho fet. No, mai...

Entrevistadora - I vostè... quan va fer magisteri... entenc que després d'acabar es posaria a treballar...?

E6 - Clar

Entrevistadora - Però abans de posar-se a treballar, quan estava estudiant, ja hi havia pràctiques?

E6 - Sí que hi havia. Jo vaig anar a una llar d'infants que hi havia allà mateix a l'escola normal, jo vaig estudiar a Alacant, i allà feien un any de pràctiques... estàvem amb diferents mestres, i estàvem fent les pràctiques allà... amb els mestres, clar...

Entrevistadora - Creu que això pot aportar més beneficis que, per exemple... només donar les matèries per a ensenyar-te a ser docent a les aules? Vull dir, té més beneficis fer pràctiques que no en fer-ne? Quins beneficis més podria tenir?

E6 - Jo crec que sí que té més beneficis, perquè t'enfrontes a... a un altre mestre, als problemes d'una classe... I aleshores tu, pots solucionar-los perquè hi ha l'altre mestre. I d'altra manera, si vas de voluntari a classe, t'has de solucionar els problemes tu sol, i crec que sempre és positiu. A més, veure com l'altre mestre treballa... això sempre és positiu... podràs fer el que faci, o no perquè potser no t'agrada com ho fa ell... però ja t'ajuda a discriminar una mica...

Entrevistadora - Sobre les noves metodologies d'ensenyament em podria dir alguna cosa...?

E6 - Jo... penso... almenys en l'escola on jo he estat i he treballat i... nosaltres combinàvem molt la memorització... amb l'acció. Nosaltres sempre hem treballat en projectes, i aleshores aplicàvem les matemàtiques i tot el que fos al projecte. Ara, no és tant, si havíem d'ensenyar les taules de multiplicar, els nens les aprenien però... i ensenyaven, doncs... no que dos per dos són quatre (2*2=4), no... ensenyaven que dos més dos més dos, tres vegades dos, són sis (2+2+2=6)... perquè els nens intentaren, comprengueren per què ho feien així.

Entrevistadora - I ara, centrant-nos en l'experiència personal, em podria compartir alguna vivència així... que hagi estat... que hagi marcat una mica la... la seva trajectòria professional?

E6 - Doncs mira... jo, el que més m'ha agradat que he fet... des de llavors, tota l'educació m'agrada encara... i estic jubilada i vaig a donar classes a xiquets que els fa falta i... però nosaltres hem tingut la sort de treballar sempre en equip, i aleshores nosaltres feiem projectes: anàvem en equip... com que era una escola que només tenia una sola línia, pos

anàvem de tercer i quart, cinquè i sisè, així... Eh... nosaltres feiem projectes i... dins d'aquest projecte ens agafàvem els objectius i miràvem: "A veure, de matemàtiques...". Els projectes sempre els havíem fet d'educació ambiental... així que... eh... pos un any sembràvem, potser, creïlles... diverses vegades ho hem fet. Aleshores a partir de la sembra de les creïlles, els xiquets aprenien, doncs... coneixement del medi. Allà tractàvem, doncs... moltes parts del... del coneixement del medE6 - la part de les plantes, el fruit, tot el que estigués relacionat amb això nosaltres el treballàvem. Matemàtiques... doncs allí treballàvem estadística, nosaltres, per exemple, un any vam fer cebes, i ens van sortir molt grosses, així que vam fer gràfiques, i vam treballar l'estadística: tantes n'hi havia que pesaven un quilo, tantes de mig quilo, tantes de... i aleshores treballàvem l'estadística, treballàvem les mesures de superfície: anàvem al bancal, el mesuràvem, del que era la mesura de superfície, les mesures de longitud, és clar, després els quilos... els quilos que van recollir, quants quilos tenien, molts quilos els tocaven a cadascun... o sigui, que treballàvem tot el que podíem, tots els objectius, tots els que podíem abordar, i els que no entraven en el projecte perquè veien que era més difícil, aleshores els treballàvem a part, i a nosaltres ens va venir de meravella aquests projectes, i ells se'ls passaven molt bé. La llengua, anàvem al bancal, tornàvem, feien l'escrit, anaven després, quan s'acabava el projecte... aleshores... agafàvem i feien un informe de tot el que havien fet de totes les parts i exposaven... l'expressió oral, treballaven exposant-ho als pares, cada xiquet exposava el seu projecte, el que havia fet als seus pares... i així anaven i ens ho passàvem d'allò més bé.

Entrevistadora - Com si fos més pràctic, no? Més aprendre fent-ho.

E6 - Sí, sí, sí... Perquè m'anecorde que un xiquet una volta em diu: "Ai, Isabel, avui no hem fet res de llengua!"... xic! Com que no hem fet res de llengua? Li dic: "Tu no has estat fent l'informe?" Diu sí... i, no l'has llegit amb el teu company? Diu sí... Llavors li dic: i això què és fer? Saps... que els xiquets se'ls passaven bé... se'ls passaven bé...

Entrevistadora - I vostè, que ha estat tants anys donant classe... quins canvis ha vist? Per exemple, des de quan està donant classe, des de quin any?

E6 - Doncs... jo tenia... de quin any... del setanta-cinc o setanta-quatre... La veritat és que... els canvis... no sé... no n'he vist gaire... el canvi en metodologia sí... però en continguts i tot això crec que, pràcticament, és el mateix. Igual que ara, inclusivament.

Entrevistadora - I en metodologia què, què...

E6 - Doncs en metodologia, abans era agafar el llibre, abans quan vaig començar jo abans, agafaven el llibre: unitat u... i això no sé si encara es fa, eh... unitat u, endavant, si ho saben o no ho saben... exercicis i corregir i endavant, unitat dos... i després, vam començar a insistir més en, no unitats, sinó anem a donar això, anem a veure com ho donem, de quina manera, i quan estigui assolit passarem a donar una altra cosa, i crec que això funcionava millor que el tema i endavant, tema i endavant.

Entrevistadora - Com si passàrem d'una cosa més mecànica a una cosa més...

E6 - Més... no, a veure com diria jo... intentar donar-li sentit a allò que estaven... en matemàtiques o en llengua, donar-li una aplicació pràctica, o sigui que el xiquet s'ensenyava matemàtiques... no per saber-se les taules de multiplicar no servien pa res, perdó... jo opine que, almenys per a memoritzar, les taules de multiplicar són importantíssimes... perquè la memòria no es deu de... de deixar a part ni molt menys, per molt de mòbil i per molta cosa, jo pense que... m'agrada que els xiquets s'ensenyen les coses, i encara que siga de memòria, però nosaltres miràvem més que fos lògic, o sigui que deduessin que d'ahi tic-i-tic, tic-i-tic podien arribar fins ací, no tant de memoritzar... encara que vull que memoritzen, però deduint… Nosaltres vam començar... al principi era llibre i llibreta i... i tot com anava. Després ja vam començar a... a partir de, sobretot en coneixement del medi, a partir de les idees prèvies que deiem nosaltres... els xiquets ens deien: a veure, tu que t'agradaria saber? Doncs m'agradaria saber això, m'agradaria saber allò, m'agradaria saber l'altre... i després de cada... les coses que els agradaria saber, a tota la classe, nosaltres ens organitzàvem per temes, per a con... aplicàvem allà els continguts que la llei ens marcava i, a partir d'ahi començaven, agafaven el llibre, altres vegades sense llibre, així ho fèiem nosaltres... No sé si ho fèiem millor o pitjor, això sí que no et puc dir, però així treballàvem.

Entrevistadora - I vostè no trobava que així també els xiquets com que aprenien més...?

E6 - Tenien més interès en... en veure, en conèixer, una mica en veure el seu interès per a conèixer i per a voler aprendre...

Entrevistadora - ...així que és més efectiu, no? Clar, depenent del que es prengui com a objectiu d'efectivitat...

E6 - Sí, dóna... almenys els xiquets ho feien més a gust, que és una cosa molt important. Que era més efectiu o l'altre...? La lletra amb sang entra era més efectiva? No ho sé, però que els xiquets venien més a gust i tenien ganes? Sí.

Entrevistadora - I ara ja un poc centrant-nos en el que ha sigut l'evolució de l'educació eeh... el rol o el personatge o l'actor que ocupa el docent, com ha vist que ha evolucionat? O sigui, perquè al final ha estat vostè donant classe des del setanta-cinc fins al dos mil dotze, no? Així que una bona quantitat d'anys... al final ha vist...

E6 - El docent ja no és... quan jo vaig començar el docent estava ací (dalt) i els xiquets estaven ací (baix)... i quan vaig acabar, el docent estava ací i els xiquets estaven aquí (a la mateixa altura)

Entrevistadora - O sigui, s'ha... en horitzontal...

E6 - Sí, no hi havia aquesta diferència. Els xiquets parlaven amb mi, com si parlaren amb el seu company... No hi havia aquesta diferència d'estatus, podríem dir.

Entrevistadora - La postura d'autoritat que al final té que... té que representar el... el docent, es perd, no? Pel que...

E6 - No es perd, jo no considero que... l'autoritat l'haja perduda, simplement que eeh... igual que jo els respectava a ells, ells em tenien que respectar a mi i hi havia un intercanvi... per suposat que l'autoritat... jo continuava tenint-la, no deixaria que els xiquets em pujaren a la parra, ni molt menys... però a un nivell més igualitari, no jo allà dalt i vosaltres ací baix... Almenys intentàvem fer-ho així, he tingut la gran sort de treballar en un col·legi on estàvem, la veritat... els equips de mestres estàvem tots units, tots sabíem el que treballàvem, jo sabia el que treballava el meu company, sabíem el que treballaven els de primer, sabíem el que treballàvem els de sisè, i ho teníem tot més o menys lligat... i això fa que... que anara, que funcionara molt bé des del meu punt de vista... jo, alguns altres diran: això jo, tantes reunions i tanta cosa no em va...

Entrevistadora - Pel que m'està dient, és com si hagués canviat una mica la postura de... que es continua respectant, però que al final no hi ha una diferència tan vertical, no? Els professors estan allà dalt i els alumnes estan baix...

E6 - Almenys, quan jo vaig acabar. Jo ara... ja fa dotze anys que no m'acoste cap allà... no sé com estarà l'assumpte... no sé...

Entrevistadora - Aleshores, al final també les necessitats de l'alumnat, com a que han continuat canviant, no? Que abans, entre cometes, la necessitat era veure... si funcionava així, era veure aquesta postura d'autoritat del docent, d'estar allà dalt i de ser la persona que mana, i ara la necessitat de veure el docent que t'ajuda, no? Que està per a tu, igual que tu estàs per a ell… Com creu què...? Perquè al final, també les generacions canvien, i els xiquets dels noranta no són els mateixos xiquets que ara, i no sé si...

E6 - Per suposat...

Entrevistadora - ... no sé si, per exemple, té néts, pregunte... té néts?

E6 - ...sí...

Entrevistadora - ... Vale, més o menys em sabria dir l'edat?

E6 - Una té nou anys i l'altra en té sis.

Entrevistadora - Vale, perfecte, són les noves generacions, ja s'han criat en la tecnologia, aleshores, de quina manera l'educació, pensa, que pot anar canviant o pot anar evolucionant per a adaptar-se una mica a les necessitats d'aquestes noves generacions? Perquè, al final, és això...

E6 - Jo crec, estic referint-me ara a la meua neta... els continguts que té la xiqueta (està fent quart) són els mateixos continguts que tenia jo fa dotze anys... pràcticament els mateixos. Eeh... les noves tecnologies jo no sé perquè ells viuen a ****... jo no sé allí, a ****, la pissarra digital potser que la utilitzen, tablet en la classe no en tenen, el que sí sé és que només arriben aci "uela em dones la tablet". En classe? No he sentit res dir que tinguen tablet i això... però el que és ara la tablet i el mòbil, a mi em porten fregida, perquè és que...

Entrevistadora - Creu que seria positiu?

E6 - ...pues jo pense que podria ser positiu, almenys que els ensenyaren a la utilització de la tablet, perquè la tablet... tablet, mòbil, ordinador, el que siga... és una ferramenta súper bona... però cal saber utilitzar-la, i saber quan s'ha d'utilitzar, pense... sobretot ensenyar-los a que utilitzar la tablet és una cosa molt bona per a fer... jo què sé... buscar informació, per a centenars de coses que es poden fer, però sobretot ensenyar-los a que la tablet no és tot el sant dia en tablet, utilitzar-la... quan i com s'ha d'utilitzar, perquè ara jo

veig la joventut, que tu et vas pel carrer i s'entropessen amb tu, no miren al davant… Jo trobe que utilitzar, que sapiguen utilitzar les noves tecnologies, això és una cosa grandíssima, però saber-les utilitzar... pense jo.

Entrevistadora - Creu que això és un desafiament o una cosa que s'ha de superar? Perquè al final és el que vostè diu, la tecnologia és molt bona si saps gastar-la... com, quan i també per què, no? Un desafiament per a l'educació, per a poder ensenyar...

E6 - És un desafiament grandíssim, i això no s'ha acabat aquí... però jo, la veritat, és que dins d'aquest món... el desconec, no sé... perquè això arriba tan lluny, tan lluny... però jo pense que a l'escola el que més s'ha de tractar, des del meu punt de vista de uela, és que les persones sàpiguen ser persones i utilitzar la tecnologia, no que si deixen de ser persones per a ser esclaus de la tecnologia, perquè al pas que anem, jo no sé com acabarà això, perquè avança la tecnologia, i les persones som incapaços d'adaptar-nos a l'avanç d'aquesta tecnologia... incapaços no, però... no ho sé...

Entrevistadora - I ja, una mica ja reflexionant sobre les coses que ha pogut aprendre, quina considera que ha pogut ser la dificultat més significativa que ha hagut d'enfrontar com a docent?

E6 - La dificultat... he tingut les dificultats normals de quan un xiquet no funciona, que tens que... però això no és una dificultat, trobe jo, forma part de la teua feina...

Entrevistadora - El de "no funciona" a què es refereix?

E6 - No funciona, pos un xiquet que no va bé, que té mal comportament, que té dificultats per aprendre, que veus que el xiquet no es desenvolupa com tu creus que és normal... però, això jo pense que no és una dificultat, forma part de la teua feina, pense jo...

Entrevistadora - Molt bé, i li agradaria deixar algun missatge als nous professors?

E6 - Que tinguen en compte que els xiquets són persones, i com a persones els hem de tractar i educar i posar uns límits perquè els xiquets sàpiguen fins on han d'arribar, i prou.

Entrevista 7

Entrevistadora - Me podria compartir les vivències que ha pogut tenir ensenyant?

E7 - Vivències en tinc moltes, et puc donar la impressió que d'elles he tret. Podria dir-te… jo és que quan vaig començar a treballar, la meua especialitat era educació especial, vaig estar… no recordo quants anys, però com a mínim 12 o 13 segur. El que passa és que aquella etapa va ser una etapa, i després l'etapa de primària a la qual vaig accedir després, va ser una mica diferent. Perquè no és el mateix tractar amb xiquets amb dificultats en aquella època, en la qual l'educació especial estava emergint, i la veritat és que no s'entenia. I les vivències que vaig tenir és, d'una banda, que els propis companys, els mestres, molts no entenien i llavors no entenien quina era la nostra funció, i aleshores ens resultava una mica complicat. Després, per la part de les famílies, sí que veies que algunes, molt poques, que els mestres entenien i necessitaven del que nosaltres feiem, però n'hi havia que no. Llavors era com una cosa una mica… que hi havia una vessant una mica negativa, un xiquet que havia d'anar a educació especial… I, després, per la part dels xiquets, allà sí que tota una experiència molt positiva. Sí que és veritat que és molt pesat, triàvem als xiquets de la seua aula, els traieu a l'aula d'educació especial, treballàveu en ells, i estaven molt a gust, sobretot els més menuts. Perquè clar, són xiquets amb problemes i, en treure'ls de l'aula i donar-los l'atenció personalitzada, a ells era… Perquè podrien fer coses que a l'aula ordinària era impossible. Així que una experiència molt bonica. I era una mica pesar perquè el xiquets podien arribar en una situació una mica… quan ja es trobaven més majors, doncs a vegades et trobaves que els costava una mica més sortir de l'aula. Era una mica complicat, sobretot de cara als companys. Però bé, en general alguna experiència d'alguns pares una mica complicats però bé. Després casualment vaig passar a ser cap d'estudis del cole, i allò era una altra història. Un treball més hores, més dedicació perquè clar, tens molta feina i molta més t'endus a casa, i jo a més a més… Però molt bonic, el contacte amb els xiquets pel que tu els dones i pel que ells t'ofereixen, i, bé, una experiència súper bonica.

Entrevistadora - Me podria dir quins canvis ha pogut observar en l'educació al llarg de tots els anys que ha estat donant classe?

E7 - Molt canvis, alguns positius, no t'ho diré tots són negatius, però jo sí que he observat que, primer que les lleis educatives han segut en els canvis de govern. O sigui, que l'educació està sota qui en aquell moment estiga governant, independentment de qui siga, és una barbaritat. I sí que és veritat que l'escola avui està patint molts d'aquests canvis constants. Jo els he viscut perquè he viscut no sé quantes lleis d'educació, això suposa canvis de tota mena i molts més, perdent el temps en llocs de dedicar-lo al tracte amb els

xiquets, perds el temps en babalitats, és el que jo penso. I, avui, més que mai. He observat que han baixat els nivells de manera exagerada. Jo, el nivell que podíem donar, que vaig acabar en quart de primària, en el primer quart que vaig donar no hi ha res a veure, res. Què vol dir això? Jo trobe una laxitud total en tots els àmbits, saps? Que ara hi haurà coses que són positives, ha avançat en noves tecnologies, en noves estratègies, sí, però al mateix temps… i no sóc jo qui t'ho diu, és que ho sé també de molts companys que estan sofrint. Tot degut als canvis produïts per la nova llei. Altres canvis? Que jo també he observat l'actitud dels pares. També depèn molt de les promocions, però els pares… no sé. Jo una de les coses que més remarcava en els pares és que hui en dia es sobreprotegeixen tant als xiquets que els fan inútils. Un exemple, els xiquets van a escola amb la motxilla, vertat que sí? Vale, si tens ocasió, observa qui duu la motxilla: són els pares, la gran majoria, no et dic tots, hi haurà algun xiquet que la duu. Quan s'ha vist això? Això és un exemple, però et puc dir barbaritats. Per exemple, que un xiquet, perquè les expectatives dels pares són enormes, o siga, el seu fill ha de treure un 10 o un 9, però mai menys, per exemple també. O siga que si un xiquet treu una nota inferior, no perquè siga un fracàs, potser el xiquet està fent tot el que toca. Però et dic que els pares… els pares pensen que alguna cosa falla, menys el xiquet. Després, la capacitat que té el xiquet d'assumir responsabilitats també trobe que és molt poquet, molt poquet. Són molt poques els pares que saben educar en aquest sentit. El canvi ha sigut molt gran, coses bones i males.

Entrevistadora - Quines consideraria que són més nombroses, les bones o les dolentes?

E7 - Jo pense que hi ha massa que són negatives, massa. N'hi haurà de bones, sí, n'hi ha. Però jo sé que m'agrada el meu treball i he disfrutat molt, però trobe que ha canviat molt, lamentablement. Els mestres tradicionals, més antics, tenen una forma d'ensenyar. Et pots adaptar a les noves tecnologies, però bé, la teua impressa és la mateixa, no te la poden fer canviar… I hi havia pares que deien que preferisc que siguin mestres que, si no de la meua edat, molt semblants. Per què? Doncs perquè tenim unes altres formes de veure l'educació. Hi ha un xoc generacional que costarà un poc canviar, però algun dia pense que tocarà fons i no per a tornar al que hi havia abans, que tampoc, sinó un terme mig, això és el que jo pense.

Entrevistadora - Quines metodologies considera més efectives?

E7 - A mi, sobretot, el que ens ha creat una gran angoixa ha sigut la utilització de crear pàgines web, tot el relacionat amb aquests temes. Sobretot en la pandèmia, que ahí passarem el que no està escrit. Clar, tu intentes aprendre, però no tenim l'agilitat que poden tenir els joves. Jo qualsevol cosa tinc dos fills, i en qualsevol moment necessite que ells en algunes coses m'ajuden. T'assegure que ens ha creat una angoixa gran perquè de sobte lleva llibres perquè no pots utilitzar llibres, i utilitzes les metodologies que no acabes de dominar bé, i això és difícil. La resta? No, la resta poc a poc vas avançant en noves formes i vas trobant el que a tu t'acopla perquè totes les coses t'has d'adaptar a la teua forma de veure l'educació, perquè tal com te la presenten moltes vegades no la pots aplicar.

Entrevistadora - Com pensa que ha evolucionat el rol del mestre al llarg del temps?

E7 - Per una banda, ha evolucionat per bé, perquè el paper del mestre no és tan distant com era al principi, els mestres meus, et parle de la primària, tu els tenies ahí dalt en una concepció que… a banda que tingues bona imatge, però bé, no era una persona tan propera com són ara els mestres. Però també té la seua part de… per almenys des del meu punt de vista, de perill, entre cometes. Per què? Perquè clar el mestre és el metre, i encara que et vulguen un munt, que deixes que t'abraçen, però ells han d'entendre que és el mestre, i el mestre mana i el mestre ha de tenir una distància. No com abans, però una certa distància. Jo, per exemple, era una mica maniàtica, ho reconec, però estar asseguts en classe. Jo? Vull als xiquets ben asseguts, el que no pot ser és un en la cama baix del cul, un eh, tu! eh, tu! dirigint-se al mestre, doncs no, no. Està bé que ens parlem de tu, però no eh, tu! Unes normes que en algun mestre s'han perdut. Entrar a classe, dir bon dia, dir no sé, gràcies, per favor, perdó… totes aquestes cosetes a vegades es perden pel camí, i crec que no s'han de perdre. Això és el que trobe jo que no és tan bo com sembla això. I ja et dic, jo aquesta última promoció que vaig tenir va ser un caramel, i al principi jo reconec que ells em tenien molt de respecte i una mica de por, però és que comences per allà, i poc a poc se van acostant i sabent qui ets tu.

E7 - I els pares igual, tal qual, igual, igual. Tu respectes el paper com a pares, però ells també et deuen respectar en tots els aspectes. Molts pares es consideren amb tots els drets i cap obligació.

Entrevistadora - Quin creu que ha sigut l'impacte més significatiu de les noves tecnologies en l'educació?

E7 - Per a mi ha sigut més una faena que un avenç, saps? Que són bones, que tenen coses bones, però mira, jo el que observo i he observat els últims anys, és una senyora tablet penjada a la paret que queda super guai, però què passa amb els xiquets i xiquetes? Cada vegada l'atenció és negativa, tenen menys capacitat d'atenció, l'atenció és bàsica en l'aprenentatge. Si no poden comprendre el que estàs explicant, la baixa atenció jo pense que gran culpa la té això. Perquè tu has donat compte que tot se'ls dona fet. El xiquet ho de buscar i investigar si ho fa, però, és que és molt fàcil, la tasca que han de fer, jo pense que és molt més... que sí que és veritat que, en alguns casos, tens més accés a tot que abans, però ara és buscar i Sant Google t'ho troba tot. Aleshores, aquesta part pense jo que hi ha que anar una mica més a poc a poc, ja no parlem dels mòbils perquè això ja... però bé, que també els hem gastat, perquè jo a classe en tercer molts xiquets, tots no, però un grup important el regal de comunió és el mòbil. Com? Vaig quedar-me de pedra. Això és així? Sí, però no el gasten, això és perquè els pares sàpiguen on som... En algunes coses, sí, les activitats que es fan són més divertides i amenes, però jo crec que no hem d'anar d'un extrem a l'altre. Crec que ens estem acostant massa a l'altre extrem.

Entrevistadora - Com creu que l'educació hauria d'ajustar-se a les noves necessitats de les generacions actuals?

E7 - Hauria de canviar un poc de moltes coses. Primer de tot, l'educació de casa, començant per això. Fer-los més responsables als xiquets, menys febles, que hi ha qui els fa molt febles, que no saben afrontar un fracàs, no saben afrontar una frustració. A la mínima s'enfonsen. Això també que els xiquets canviïn un poc, el tema de controlar un poc l'estar a casa, l'ús del mòbil, aquestes coses... també haurien d'estar una mica més controlades, que no ho estan.

E7 - Després, per exemple, en quant al temps que els pares dediquen als xiquets, cada vegada menys perquè estan tan ocupats... aleshores, sempre he dit que estiguin no només per fer el treball, que també és important, però jo què se, parlar amb ells, dedicar-los un poquet d'atenció, de… aquestes coses que són tan bàsiques, que avui en dia cada vegada menys. Els pares s'acostumen a apuntar-los a un munt d'activitats, que jo entenc que és complicat. Però això té l'altra contrapartida, i és que els xiquets estan carents d'afectivitat, de temps amb ells… Igual que dur algun treball a casa, per als pares era un trauma. És una mica un hàbit, el que treballen a classe continua una mica a casa per a que els ajuden a reforçar-ho. Això per una banda. Jo pense que si canviara un poc aquesta concepció de

l'educació a casa, també canviaria en l'escola. En l'escola? Doncs un mestre que siga més de deures, no és per ficar-me medalles, però no mira temps per estar amb els xiquets, per preparar treballs o preparar classe o preparar el que siga. Perquè aquí està l'èxit després, perquè si tu no et prepares, no t'organitzes, difícilment pots donar-te al dia següent. Jo m'he trobat amb alguns companys que estan molt pendents del rellotge… Això també s'ha de viure. Una altra cosa, els mestres són mestres perquè és un treball molt còmode… en teoria. Molts es fan mestres perquè, ui, que bé, moltes vacances, un horari esplèndid… aquests no tenen vocació, i la vocació és important. Jo recordo quan vaig començar a treballar, jo recordo que anava a classe i jo deia: ai, això és treballar? Per què? Perquè estàs fent el que més t'agrada. I hi ha qui els veus i que vols que et diga… en qualsevol treball hi ha de tenir-se vocació o…i això es nota. També duu una mica aquest ritme tan accelerat que portem, anem massa ràpid, i sobretot l'educació no té res a veure amb la política, res, això és fonamental, la base de tot. Per què tantes lleis d'educació? Que el polític de torn el primer que canvia és la llei d'educació fa vergonya, és una poca vergonya, això és el que jo pense, telita, telita…

Entrevistadora - Quins desafiaments visualitza per a l'educació en el futur?

E7 - Primer que es desvinculi l'educació de la política, això és una cosa que ha de ser precis, perquè si no anirà de fracàs en fracàs. Que freneu un poc les noves tecnologies, que són molt bones però amb molta cura. Molt de compte que tot tindrà els seus problemes. I, no sé… que canviï un poc la societat, encara que ho veig una mica complicat, per bé, per suposat.

Entrevistadora - Com creu que la digitalització de les aules pot afectar o millorar la qualitat de l'educació?

E7 - Per una banda, sí que té la possibilitat de ser més atractiva, més motivadora, més atraient per als xiquets. Però jo trobe que té una part negativa, i és que baixa molt l'atenció de l'alumnat, baixa barbaritats i les ganes de buscar… aquesta capacitat que potser tenien més de confrontar, que no siga tot de cara a l'ordinador, també és important utilitzar llibres i buscar bibliografia, i buscar…

Entrevistadora - Quines mesures considera importants per a poder garantir que la digitalització siga equitativa i accessible?

E7 - La possibilitat de que siga el col·legi el que puga donar accés a la digitalització de les aules. També et dic una cosa, també es podria fer depenent de les famílies, si hi ha famílies necessitades que siga el col·legi, i a les altres que tinguen la possibilitat de tindre-ho elles. Això ja està passant i donant-se… Moltes vegades, el fet de que tinguen un mitjà com la tauleta que siga d'ells fa que cuiden més l'aparell, que si ho proporciona el col·legi, hi haurà famílies que si controlaran i altres que… però és complicat.

Entrevistadora - Com creus que la digitalització pot preparar als estudiants per a les demandes del mercat laboral?

E7 - Ofereix molts més ventalls de continguts i de coses, però sense deixar de costat altres coses que també són importants. Jo continue pensant en la mesura de no anar cap a un costat, a un extrem ni a l'altre. Que a vegades ens passem. Un treballador també ha de saber altres coses, no sols ordinadors.

Entrevistadora - Avantatges i desavantatges dels llibres digitals en comparació als llibres impresos?

E7 - Avantatges és que és molt més atractiu, i dóna peu a treure més coses, a que al xiquet li siga més fàcil buscar coses, perquè t'ho donen gairebé tot fet. Això gairebé tot fet fa que el xiquet no faça tot el que deuria. I que d'altra banda, la digitalització també ha fet que baixe d'alguna manera el nivell d'exigència i els continguts, pense.

Entrevistadora - En relació a les pràctiques, quins beneficis específics creus que poden oferir als futurs docents en comparació al que tenen dins de l'aula?

E7 - Jo crec que és súper important la formació de les pràctiques. Així t'enfrontes tu al que vas a fer el dia de demà. Després veus com treballen els mestres, quina motivació et poden oferir, en allò que realment tu vols treballar. Sí que és fonamental les pràctiques, són molt importants, des de llavors.

Entrevistadora - Quin paper tenen a l'hora de preparar als estudiants per a poder abordar els desafiaments reals que tenen a l'aula?

E7 - Normalment una persona que ve a fer pràctiques va poc a poc, primer ensenyes alguna cosa a l'aula i quina… com són els xiquets, que es coneguen, quina és la dinàmica de l'aula, i poc a poc li vas donant un poc de protagonisme i van fent en companyia teua, van ajudant sobretot als xiquets que necessiten més atenció, van preparant classes, els

deixes temps… és una cosa progressiva, així en aquest sentit. Per a que, al final, super bé. Si és una persona activa i molt bé. Jo pense que és una experiència, jo em pose en el paper de la persona de pràctiques i super bé, et motives encara més.

Entrevista 8

Entrevistadora - No sé si podries compartir les teves vivències ensenyant, en general?

E8 - Per a mi, les vivències, en general, han sigut molt gratificants. Jo ho tinc clar, si tornara a néixer, tornaria a ser mestra. Vull dir, jo he treballat en el col·legi, i he treballat en institut, en els dos llocs. A l'institut em va agradar molt més que al col·legi, perquè jo contacte molt amb la gent més major, i em va agradar molt. Que sí que és veritat que he tingut molts problemes, inclús denúncies perquè jo he estat en la direcció vint i pico d'anys i en secretaria també. I això… molts problemes. Però el balanç general és molt positiu. Perquè he après molt dels meus alumnes, estar en contacte amb els xiquets et fa jove, et fa tindre una altra mentalitat diferent i és molt gratificant quan veus gent per ahi que ha sigut alumna teua i ha arribat ací o allà, o encara que no haja arribat a cap lloc però només que haja sigut una persona responsable, treballadora i honrada, per a mi això ja és super mega gratificant.

Entrevistadora - Quins canvis has pogut observar en el món de l'ensenyament des que vas començar fins que vas acabar?

E8 - En el món de l'ensenyament, jo he trobat molt de canvi en l'actitud dels pares. Jo mai he tingut cap problema amb cap alumne, per molt friki que haja sigut l'alumne, alumnes que després han estat inclús en depressió i han fet moltes tonteries. Sempre els he sabut manejar però l'actitud dels pares, de protecció als fills i de posar en dubte contínuament el que fa el professorat o el que fa la direcció del centre o això, sí que he notat molt de canvi. I això està perjudicant molt l'ensenyament, molt. També he notat molt de canvi en quant a l'administració, l'administració ara es basa en molta burocràcia i molt de paperam que et lleva moltes hores per a fer altres coses, i eixe és el canvi en general. Sobretot l'actitud dels pares. Però bueno, és el que hi ha. L'actitud dels pares és que, per exemple, la mestra li diu qualsevol coseta així que… un càstig no, però a lo millor alguna coseta de "has de fer més això, o has de fer més allò", doncs els pares van cara al professorat com si foren bous, bous a menjar-se a la professora, donant-li la raó al fill abans d'haver sentit l'actitud del professorat. Inclús a la direcció… jo he tingut molts

problemes en la direcció de pares de que els xiquets en el menjador es pegaven, es no sé què, els no sé quantos. I la meva experiència sempre ha sigut, i puc demostrar-ho que totes les famílies que han vingut a posar una denúncia al centre, bé a la direcció bé a algun professor, el problema sempre ha estat a casa i ells fan que es repercutisca ahí per, bueno, anem a donar ací la culpa a veure si acò m'ho soluciona. I demostrable per mi, el 100%, que tots els problemes que hem tingut després hem vist que les famílies han acabat destrossades. Però bueno… i també són molt exigents a l'hora de qüestionar el que diu el mestre: si posa deures perquè posa deures, si no posa deures perquè no posa deures, si… està clar que està molt bé que els pares intervinguen i estiguen… tinguen molta veu i molt de vot dins del que són els consells escolars, però fins un cert límit. Perquè estàs en boca de tots, els mestres han passat a ser com abans en el poble el metge, el rector i el mestre, i ara s'ha degradat molt la professió dels docents, tant en primària com en secundària.

Entrevistadora - Quins mètodes han sigut per a tu més efectius a l'hora de donar classe?

E8 - Els mètodes més efectius per a mi, el cooperativisme. Quan vaig entrar, sí que estava molt en boga un d'això que era treballar les ciències per inducció, que també va estar molt bé. El que passa que jo molta experiència docent no tinc, perquè he estat molts anys en la direcció, vint i pico, i m'he dedicat molt més a la qüestió administrativa, i a mi sempre em posaven una persona que em substituïa per a donar classes. També jo sóc de PT, i classes en global tampoc donava, era a xiquets més de forma individual. I el mètode principal en l'ensenyament és la motivació, si un xiquet va a fer alguna cosa de la qual cosa no està motivat, no serveix per a res. I el segon, saber arribar a l'alumnat. Tu pots ser un catedràtic, pots ser un científic, pots ser un astronauta, però pots tindre zero habilitats per a arribar a l'alumnat, i, no obstant això, alguna persona que té una empatia i un apropament a l'alumnat, els arriba molt més i els alumnes aprenen molt més. Jo crec que l'actitud d'empatia i confiança als alumnes, i la motivació fan molt.

Entrevistadora - Com has vist tu que ha evolucionat el rol del mestre?

E8 - Els mestres estan molt més preparats del que estaven, perquè ara jo veig la gent… jo he estat varis anys de tribunal d'oposicions, i veig la gent com va preparada i va molt ben preparada. Una altra cosa és que després a l'hora de donar classe, estiguen, però jo veig que he treballat tant a l'escola com a l'institut, i la gent… no dic que el 100%, però el 85% del professorat s'implica molt, li preocupa molt l'estat dels alumnes, i jo crec que ha evolucionat per a bé.

Entrevistadora - Es preocupa molt més ara que abans?

E8 - Bueno, és que abans era més bé… quan jo anava a l'institut, anaves i el professor et donava la classe magistral i desapareixia, i no sabia res de la teva vida personal. Ara tot el professorat, tant de primària com de secundària sap la vida i obres de tots els alumnes, com es diuen els pares, els coneixen, els fan entrevistes, es preocupen si el xiquet té algun problema per poder ajudar-lo, es fan moltes reunions entre els docents, que això, quan jo vaig entrar, només es feien claustres i punt. Ara es fan els claustres, els consells escolars, hi han departaments de tot: convivència, menjador, bullying… de tot. La gent està molt més implicada que no quan jo vaig començar. Quan jo vaig començar era més un treball laboral, que tu anaves, treballaves i te'n anaves a casa, i ara això no passa. I això t'ho endús molt a casa, tots els problemes.

Entrevistadora - Em podries dir quin ha sigut l'impacte de les noves tecnologies en l'educació?

E8 - L'impacte de les noves tecnologies en l'educació ha sigut molt positiu, en general. El que passa és que jo, per exemple, quan en el col·legi implantaren les tauletes en tot el centre, jo estava de directora en el col·legi i jo vaig abogar i vaig defensar la postura de no posar les tauletes perquè quan eixim de classe tots els xiquets, el que més els motiva, és la televisió, els videojocs, les tauletes… i aleshores la psicomotricitat fina s'ha perdut molt i la grafomotricitat també. I això per a mi era com que alimentar al xiquet o a l'alumnat a tindre més contacte visual amb la pantalla, i per a mi això no ha sigut positiu. També caldria que opinaren la gent que ha gastat les tauletes, però jo he viscut el resultat d'eixos xiquets quan han passat a l'institut, i per a mi els xiquets després a l'institut que no tenia una continuïtat eren molt desorganitzats en les llibretes no sabien controlar les fulles, no sabien on anava el títol, no sabia on s'havia de ficar la pregunta d'un color, la contestació d'un altre… ahi he vist jo moltes coses, i l'escriptura, per a mi, és molt important, i cal utilitzar-la. Després, a nivell de gastar-ho, en algunes ocasions en el centre està super bé, perquè tens una eina ahi molt bona per a treballar, però no com una eina d'entrar tu a classe i en compte de gastar llibre de paper i llibreta, el 60% de les hores estigues cara una tauleta. I després el que em pareix fatal és això de dur els mòbils als centres, estic totalment en contra, al centre has d'anar a estudiar. Al pati, si vols traure el mòbil en lloc de jugar a futbol o gastar-ho amb els amics, perquè és la teua elecció, això sí que no ho prohibisc però a les hores lectives, les tauletes sí que ha sigut per a mi, ha

sigut la part negativa. La part positiva és això, que quan vols treballar alguna cosa molt interessant de buscar en internet o de fer alguna consulta o alguna cosa, et dona una amplitud molt més gran, una visió molt més gran que no el que pot estar escrit en un llibre. Però jo crec que no s'ha d'abusar de les tecnologies.

Entrevistadora - I per a tu, quines creus que són les habilitats més importants que un mestre hauria de tindre?

E8 - La primera, empatia, perquè la gent només que tinga un poc d'empatia ja te diu el que vol saber. La segona és molta paciència, perquè estem veient en el nostre món que tothom vol que les coses vagen de pressa, i a pressa no es pot anar en educació. El tercer, ser molt prudent, perquè tu pots fer algun comentari que puga molestar a alguna persona o a alguna família, sempre has de ser molt prudent. I el quart, ser molt treballador, perquè si tu vols motivar l'alumnat, has de fer moltes coses per a motivar-lo i preparar moltes activitats que, a lo millor, no les tens previstes. I tot això fa que si no tens eixes habilitats, l'alumnat no se senta còmode en les teues classes. I la confiança, jo crec que és molt important que l'alumnat tinga confiança amb tu. Si tu tens confiança en el professorat, és molt més fàcil comunicar-te i que ells es comuniquen amb tu i que els pugues ajudar i els pugues conéixer millor. I és com una cadena. Empatia, paciència, prudència, treball i confiança. Jo crec que això és el més essencial per a mi, vaja.

Entrevistadora - Ja per últim, com descriuries el teu llegat com a mestra?

E8 - Com descriuria el meu llegat? Doncs jo, l'altra vegada, quan em van fer la jubilació, totes les persones que van vindre a la meva festa van parlar i deien que jo era una persona molt recta, molt recta, molt disciplinada, que sempre estava ahi per a ajudar als demés, i jo el meu llegat és com si jo haguera ajudat a alguna persona en algun moment, que haja fet alguna cosa i haja arribat a un bon fi, el meu llegat seria "això ho va fer C. i jo m'he beneficiat d'això". I ja no que ho puguen transmetre, però sí que almenys ells ho recorden i ho sàpiguen. Perquè tot el que jo he pogut fer en la meva vida per ajudar a algú, perquè en el meu treball m'ha encantat i he treballat moltes hores… jo em recorde que en la meva època de directora, jo m'entrava el llavador de l'escola i m'ixia amb el llavador tancat, i això la gent ho valorava molt. El meu llegat és d'una persona que ha sigut molt recta, molt treballadora i molt estricta. I ja està, amb això ja… és el meu llegat.

Entrevista 9

Entrevistadora - Me podries compartir les teues vivències ensenyant al llarg de la teua carrera?

E9 - T'informaré sobre la meua vida. T'explicaré, jo de menuda donava classes a les xiquetes, aleshores sempre he volgut ser mestra. I les meues vivències són part de la meua vida perquè jo he crescut, he madurat i m'he enriquit a partir dels meus alumnes. És el millor que he pogut fer, hi ha altres coses com els meus fills, dels quals també estic molt orgullosa. Però crec que si comencés a contar, estaríem més temps. Però crec que és una professió molt bonica en la qual... és una professió de servei, en la qual contínuament estàs oferint i contínuament t'estan oferint a tu. És una experiència molt completa, i al principi quan comences estàs molt perdut, sobretot perquè no t'has format bé, cosa que a mi em va passar i a gent de la meua generació també li va passar. Però conforme t'has anat enriquint, sempre amb la ment molt oberta, doncs mira, ha sigut el millor que he pogut fer a nivell professional, i també a nivell personal. Treballar-hi ha sigut tot un regal. Ara ja ho puc dir, ara que m'he jubilat i ho veig amb perspectiva. Tot això no lleva que hi ha moments que són difícils de passar, però les experiències són molt positives. Estàs contínuament en formació, i afortunadament hi ha gent que està investigant el tema de la neurociència, les metodologies actives… i si tens la ment oberta, la gana, el rodejar-te de persones que també tenen els teus interessos, és molt complet i no pares mai. Jo vaig començar a ser mestra de gimnàstica, i això que era molt difícil per a mi perquè no em feien cas en el claustre, però m'ha servit per identificar-me més com a mestra i donar-li valor al que aleshores era la gimnàstica, com li deien "la Maria", donar-li la seua identitat, formar-me i treballar amb els meus alumnes ja des d'una perspectiva vivencial amb ells mateixos. Tot el que ha sigut entrebancs ha sigut una sort perquè m'ha servit per espavilar-me, i ha sigut molt positiu.

Entrevistadora - Quins canvis has observat en l'educació al llarg de tots aquests anys?

E9 - La sensació que tinc és que hi ha hagut molts canvis. Però hi ha uns que considere negatius, i altres que considere positius. Una cosa que pense que ha sigut un endarreriment en l'educació és la falta de consens polític en les lleis educatives. Jo vaig començar estudiant en la LODE, vaig entrar a formar part del sistema educatiu amb la LOGSE, després va passar la LOCE, la LOE, la LOMCE, i ara la LOMLOE… aquest anar canviant segons qui governava ha sigut molt negatiu, perquè les lleis eren bones, però no es portaven a terme. Una, no hi havia inversió, i dos, cada cert temps canviava, simplement

era una perspectiva diferent a la que havia fet l'anterior govern. Això ha creat molt de malestar entre el grup docent i la desconfiança. Després hi ha canvis que per a mi han sigut positius. Al llarg de tota la meua carrera docent he vist moltes metodologies que han anat experimentant, i cada vegada el descobriment del cooperativisme… jo he descobert molt en aquestes metodologies, aleshores això per a mi ha sigut positiu. També la neurociència, una altra parcel·la que ha investigat com funciona el cervell en l'aprenentatge dels xiquets. També hem evolucionat com a societat, encara que a vegades no ho semble, però hi ha hagut drets de la infància que s'han de conquerir... bé, sí que s'han de conquerir, però estan més presents o, almenys, hi ha col·lectius que els defensen… aleshores sí, són canvis que tenen relació amb la societat, amb els canvis en la societat que, evidentment, repercuteixen en l'educació. I, per a mi, aquests canvis han sigut positius.

Entrevistadora - Consideres que hi ha algun mètode més efectiu?

E9 - Per a mi, no hi ha cap metodologia que digues: aquesta és la que funciona, aquesta no funciona… per a mi, com a mestra, m'ha servit conéixer diferents metodologies. Jo em crec més una barreja pensada i adaptada als moments educatius, als diferents tipus d'activitats o moments educatius de l'aprenentatge, que com a mestre pugues fer el teu bagatge per a poder treballar amb els teus alumnes. Crec més en un sistema creatiu en el qual et formes, que no en una corrent exclusiva d'aprenentatge perquè tot està molt viu, hi ha molts estudis i les coses van canviant i enriquint-se. Les emocions ara formen una part molt important dins de l'educació i la incidència que tenen les emocions perquè el xiquet les traga i puga aprendre d'una altra manera. Quan vaig començar això no existia. Per a mi no hi ha cap metodologia que siga la solució. Jo soc una persona amb una personalitat docent i no docent, aleshores m'ha servit aquesta perspectiva, potser hi ha algú que pensa diferent… ara, sempre intente fugir de les classes magistrals, i intente que el xiquet i la xiqueta estiguen sempre participants, perquè quan tu aprens fent, quan aprens dels errors, aprens més… aquestes coses s'han d'incorporar.

Entrevistadora - Com penses que ha evolucionat el rol del mestre?

E9 - Jo pense en el que em donava classe, eren classes molt magistrals, unidireccionals. T'explicaven les coses i tu feies les fitxes, ja està. Es corregien i ja està, no hi havia una… però afortunadament la metodologia ha canviat i el paper del mestre canvia segons la metodologia que estàs utilitzant en aquell moment. Pot ser incitador, poden estar els

xiquets treballant de forma cooperativa i tu plantejant dubtes, motivant, fomentant, pots estar… vull dir, depén de la metodologia que estigues utilitzant en un moment determinat, el teu paper canvia. Has de controlar-ho, intentar incentivar-ho, però ja no és només una explicació, també hi ha moments d'ensenyament magistral en els quals expliques alguna cosa, però intentes que els xiquets siguen els participants, aleshores això ha canviat respecte a abans. A mi em donaven classe i jo callava, havia d'estar callada i estàvem tots molt callats, i asseguts d'un en un, màxim dos.

Entrevistadora - Com ha sigut l'impacte de les noves tecnologies en les classes?

E9 - En el nostre centre aquest impacte el tenim de fa molts anys, ja que els majors treballen amb llibre digital. Així que el treball ha sigut obrir-se. Lo digital entra més com a… és un recurs d'aprenentatge, no és que de colp el que és digital és el que val i la resta ja no val, sinó que és una manera adaptada al moment actual que estem vivint, que no podem evitar que l'evolució tecnològica estiga al nostre voltant i ens facilite la vida, a vegades la empitjora. Però també està l'educació en les escoles sobre aquest tema. Incorporarem el llibre digital, i sobretot no només el llibre digital, que és molt més ric, i hi ha una interactivitat que en un llibre de paper no existeix. Era més el treball en diferents plataformes educatives, que tu pots estar fent unes presentacions, uns treballs que en el llibre de paper es queden més limitats. És cert que nosaltres apostarem pels majors en aquest tema i la veritat és que en el centre hi ha hagut molt d'impacte, perquè ja no es limita només al paper, sinó que va més enllà. Això vol dir que el paper no està present? Sí, està la llibreta de tota la vida, estem escrivint en llibreta, estem llegint en paper, estem… el paper, el que entre cometes és antic, també és vàlid, perquè jo no crec que siga bo que els xiquets deixen d'escriure. Potser arriba el moment en què l'evolució de la societat faça que deixem d'agafar el llapis o el boli i comencem a escriure prement botons, no ho sé, però alguna cosa haurem perdut de l'acció d'agafar, de tocar, de la plastilina… el que abans era important. Però tampoc hem de tancar els ulls a allò nou. Què implica això? Educació. Hem d'utilitzar bé les tecnologies, i això des de l'escola, el tema de... clar, perquè els xiquets estan super motivats i clar, el tema és com utilitzes això com a recurs.

Entrevistadora - Creus que la formació contínua és important en la carrera d'un docent?

E9 - És vital. La formació contínua… és clar que hi ha la formació que ens ofereixen des del centre, i hi ha la formació que jo de forma voluntària vull fer. Quan jo em forme, estic

fent classes o estic fent les dos coses. Però clar, és importantíssim formar-se contínuament. Una altra cosa és la formació reglada, que de vegades dius "no puc més", perquè moltes vegades és el temps, l'esforç… no puc més, estic saturada, i he de parar un poc. Però sí, és vital.

Entrevistadora - Com creus que l'educació podria ajustar-se a aquestes noves necessitats de les noves generacions?

E9 - El mestre s'ha de formar, perquè si no et formes el projecte digital del cole no ha segut d'un dia cap a l'altre. S'ha tingut que formar en com gastar aquesta eina al treball, aleshores les escoles s'han de formar, s'han d'atrevir, perquè de vegades no podem controlar-ho tot. Als mestres ens agrada controlar-ho tot molt, però hi ha arriscar-se i hi ha aprendre i hi ha compartir-ho amb els xiquets. Hi ha coses bones, hi ha coses que t'evitaries. Sense una tauleta no tindries situacions en què hagin fet una foto que no deurien i després vénen les conseqüències, però no tindries l'oportunitat de fer un muntatge, un stop motion amb les fotos que han fet aquests xiquets de la història de l'evolució del que sigui. No podries estar fent una presentació. Jo veig que l'educació està canviant també a nivell universitari, i es posen reptes de fer exposicions, de treball en equip, uns treballs multidisciplinars. En l'escola tot això ja ho estem fent. El tema d'estar treballant conjuntament, de fer una exposició, de gastar un PowerPoint, els xiquets ja ho estan incorporant en la seua tasca al centre, i això s'en va darrere d'ells i dins d'ells. Evidentment, els xiquets són al·luents. Quan jo no arribava, ells ja estaven. I aprendre també molt d'ells, perquè jo tinc la cosa eixa de "a vore si es bloqueja la tablet", per a ells ja... ells s'enteren molt, estan rics i nodrint-se. Aleshores, hi ha que reconduir tot això i encaminar-ho. Hi ha que formar-se, atrevir-se i també trobar-li sentit. I no pensar que és el millor, no. És un recurs més actual, però també es tenen que fer altres coses manipulativament, tocar, modelar, escriure en la llibreta, organitzar la ment en la llibreta... totes aquestes coses també tenen que estar-hi, i tot junt...

Entrevistadora - Quins desafiaments veus per a l'educació en el futur?

E9 - A mi m'agradaria que es consensuara, que s'invertira i que es confiara. No és productiu, no és un sistema... en el sistema capitalista, l'educació és una mica així, que no és d'avui per a demà la producció. Però m'agradaria molt que s'invertira molt en l'escola pública. Ho sento, sóc de la pública. Perquè crec que és la que ofereix i intenta fer una forma més igualitària. Però m'agradaria un consens. Això ho demanaria als

nostres governants, als que votem, i una inversió. El repte el veig per aquí, perquè després les ganes, els entrebancs jo els he viscut, o no hi han... els mestres no ho fem tot bo, però ganes tenim. I on no tenim traguem, i hi ha il·lusió. Això existeix, la resta m'agradaria que es reduïren les ràtios, m'agradaria que tots els xiquets que no tenen més recursos en tingueren uns poc més també, m'agradaria que els nens amb necessitats educatives especials estigueren en els centres públics ordinaris però tingueren en aquests centres més suport d'especialistes que necessiten aquests xiquets perquè es pugueren educar junts en altres, però en el que necessiten: més fisioterapeutes, més educadors, més especialistes... tot això és creure-s'ho i confiar.

Entrevistadora - Quines han sigut les dificultats més significatives que has hagut d'enfrontar?

E9 - Primer de tot, la mateixa carrera. A mi no m'educaren per ser mestra, ni molt menys; jo em vaig fer mestra després de la carrera de magisteri que vaig fer. Espero i desitge que hui en dia... però espero que estiga d'una altra manera, a mi no em van formar. Quan vaig acabar, vaig dir, "Bé, ara què?". Començava a... i vaig trobar-me amb la situació que en aquell moment estava canviant el sistema educatiu; ja no era l'EGB, sinó primària, i s'incloïa educació física. Aleshores vaig decidir: per ací. I gràcies a això sóc la docent que sóc, gràcies a haver format part d'aquella assignatura i de veure l'escola com un tot, i de treballar a partir de cada xiquet, del seu cos; res d'esport... Vull dir, la nostra educació física anàvem a Barcelona a formar-nos, fèiem cursos, fèiem un seminari al CEFIRE, que era el CEP, de València; ens reuníem... fèiem teràpia perquè cadascú estava aïllat a les seves escoles, alçàvem la mà i no ens feien cas, però això també ens ha fet forts i amb ganes d'estar presents a l'escola. Molts companys meus i amics, perquè al final ens vam fer amics, hem sigut directors d'escola, i en aquesta característica de considerar una escola molt activa... i mira, aquí estem. Una altra dificultat, per exemple, el fet de no... el que sí que tinc que dir és que jo, quan enfronte una dificultat, sempre penso: "Això passa per alguna cosa i per a alguna cosa..." Si d'aquesta dificultat de no haver sigut mestra quan em van donar el títol ha sorgit la necessitat d'espavilar-me per a poder aprendre a ser mestra, i tot això m'ha obert un món molt bonic, que va acabar ara quan em vaig jubilar. Una altra és que quan vaig començar a treballar, era d'internina, i la falta de continuïtat en el treballar en el mateix lloc, això a vegades m'agobiava, em frustava, m'... i hi va haver una vegada que gairebé gairebé vaig deixar l'educació, vaig passar per 14 escoles en un any, era horrorós. Però mira, després la perspectiva m'ha fet veure que en cada una de les

escoles que vaig deixar, n'hi vaig poder veure de diferents, perquè cada escola és un món, tot i que estiguem sota la mateixa normativa, cada escola és un món. Així que em va donar la possibilitat de veure diferents móns cada vegada que canviava de centre. L'altra és que quan comences dius: "Ai mare, socorro", moltes vegades claves la pota. Però això et mou a treballar-ho més, a preparar-te més, a adaptar-te més als xiquets que tens... Així que aquesta falta d'experiència fa que t'espavilis més, perquè el que vols és oferir coses bones. Així que aquestes coses que han sigut els entrebancs que jo he trobat m'han servit per a jutjar una mica.

Entrevistadora - Creus que la digitalització a les aules pot millorar o afectar la qualitat de l'educació?

E9 - És diferent, no és exclusiu; és un recurs metodològic, per a mi. Si es basa tot en pantalla, malament. Cal sortir, cal anar al camp, tocar l'herba, cal que els xiquets planten a l'hortet. Tot, no només les aules, sinó el món. Si tot és digital, serà digital. Per a mi, ens empobrirem. Això ha vingut per enriquir-nos, però si ens basem només en això, ens empobrirem. Quan veig els nens als restaurants amb el mòbil a la mà, estem equivocats, això no és perquè passin estones mirant pantalles i els pares puguin estar... No. Després la culpa és que... no. No som conscients... Les tauletes, quan van a casa, els pares tenen un control parental; poden bloquejar-la. La tauleta es gasta una hora per fer deures, no més, o per fer la feina, no més; després es tanca. No és la idea que tot siga digital, sinó ens empobrirem com a persones.

Entrevistadora - Quines mesures consideres importants perquè aquesta digitalització sigui equitativa i accessible?

E9 - Hi ha una inversió en les escoles. S'estan digitalitzant els centres, es posen a totes les aules coses que abans s'associaven més amb un centre privat per tenir-les a totes les aules, com ara la pissarra digital... Nosaltres en teníem perquè en aquell moment l'Ajuntament també es va involucrar, l'AFA també es va involucrar i van començar a equipar totes les aules i tal... Però si ha de ser equitatiu i no dependre d'un equip directiu o d'una AFA o d'un Ajuntament i ha de ser l'oferta per a tots, ha de haver-hi una inversió en instal·lacions i dotació, i també en una xarxa de llibres, perquè el llibre digital estigui completament dins de la xarxa de llibres. Que el que fa que siga gratuïta l'escolaritat, doncs el llibre digital també hauria de formar-ne part. Ha costat una mica que es sub

Entrevistadora - Com pot la digitalització dins de les aules preparar als alumnes per afrontar el mercat laboral?

E9 - A les aules, utilitzem eines, especialment aplicacions educatives. Si bé és cert que no ensenyem programes específics com arquitectura, utilitzem aquestes eines com a recurs per treballar l'expressió i les presentacions. Ara veig, a partir de l'experiència dels meus fills, que estan fent molt de treball en equip, molta connexió per internet i fan conferències per Zoom. Aquestes són experiències que jo no vaig viure. Dins de les aules, intentem incorporar aquestes eines. Crec que els coneixements que els alumnes adquireixen des de l'escola els seran útils en el futur. Els professors els donem seguiment, i tot i que potser no utilitzen aquestes eines fora de l'escola, ja estan fent presentacions o activitats en realitat augmentada com a part del seu aprenentatge. Jo entenc que això és fonamental. Encara que sembli que sóc una gran defensora del digital, no ho sóc tant. M'agrada el digital, però és exigible que sigui manipulable. Si no, si és exclusivament digital, no sé si m'agrada aquest món. M'agrada tot, m'agrada viure en el món actual, però també m'agrada que les coses que ens defineixen com a persones es mantinguin, no només apretar un botó.

Entrevistadora - De quin tipus d'eines parles?

E9 - Per exemple, dins de les diferents assignatures, parlem de StopMotion, realitat augmentada, apps per a matemàtiques perquè siguin més divertides i interactives. Estaven jugant, però realment estaven estudiant matemàtiques. També hi havia el Pages, i fins i tot aplicacions de música per fer composicions. Hi ha moltes d'aquestes eines que podem incorporar. Cada any apareixen de noves, el que és fantàstic perquè com a recurs podem fer-ne ús i enriquir-nos cada vegada més, i a més, evolucionen molt.

Entrevistadora - Sobre els llibres digitals?

E9 - Als xiquets d'avui en dia els encanta tota la part digital, perquè és molt immediata. Això els proporciona un accés molt ràpid i visual a la informació. Hi ha vídeos explicatius del que estan treballant i fins i tot poden fer els seus propis vídeos. Així doncs, aquesta part interactiva és una cosa que els llibres de paper no tenen. Potser enriqueix el llibre digital.

Entrevistadora - Avantatges i desavantatges?

E9 - Els avantatges inclouen l'accés al món actual i la comprensió d'aquest. A mi em va costar molt entendre-ho al principi, però aquests nens ja han nascut en aquest entorn digital. Però, els avantatges depenen de com s'utilitzen aquestes tecnologies. Jo tinc certes reserves sobre la intel·ligència artificial, ja que podria ser utilitzada de manera negativa. Malgrat tot, si s'utilitzen de manera adequada, poden millorar la vida de les persones. Pel que fa als desavantatges, potser es perd una mica l'art de la recerca, el raonament i la connexió d'idees. Tot ha de ser en la seva mesura, i amb precaució.

Entrevistadora - Quins beneficis considers que tenen les pràctiques comparant amb la teoria que es dóna en la carrera?

E9 - Per a mi, hi ha una mancança important en la formació dels mestres. Crec que hauria de dedicar-se un curs complet a les pràctiques. Tot i que la teoria és important, és a l'escola on realment aprens a partir d'aquesta teoria. A més, crec que les pràctiques haurien de ser més llargues i amb un objectiu clar de treballar amb recursos digitals. Això permetria als futurs mestres adquirir una experiència valuosa i sentir-se més còmodes en l'entorn escolar.

Entrevistadora - Dins del tema de les pràctiques, de quina manera poden servir per ensenyar a afrontar els desafiaments reals als quals t'enfrontes en donar classe?

E9 - Mira, quan vaig fer les pràctiques, em van tenir tot el temps asseguda en una cadira, i vaig pensar: si alguna vegada sóc mestra, això no ho faré mai amb els alumnes de pràctiques. Preparant un projecte amb el tutor, t'encarregues de donar aquesta classe. Has de posar-te a prova, preparar aquesta unitat, fer-ho tot tu mateix i si vols, jo t'ajudo. Enfronta't-hi de valent, perquè és en aquesta confrontació que aprens, tant dels encerts com dels errors. Normalment, et confondràs més vegades del que encertaràs, però t'hauràs enfrontat a la situació i tindràs el context per aprendre del que has fet. Tenir els tutors allà també ajuda molt... Els mestres que tenen alumnes en pràctiques no saben realment el que fem, perquè, quan estàs donant classe, estàs exemplificant el que ha de ser. Quan estàs amb algú, tens el compromís de donar la millor versió de tu mateix i enfrontar-te als diferents reptes que es presenten a classe. Després d'aquesta convivència, d'enfrontar-te als reptes tu mateix, has de preparar unitats des de zero. Jo sempre dic: aquí, cal posar-se a treballar. Donava la benvinguda i, endavant, tots a treballar, agafem-nos les mànigues perquè ara comença la feina. La gent accepta les propostes que tenen i, aprenent a través de l'experiència, es fa.